# Resan hem. En ungdoms- och vandringshistoria. I

## Bokutgåva

H. Aschehough & Co.s forlag, Kristiania 1895.

*Mellan de tvenne sista kapitlen i detta arbete om hemkänslan såsom bärande makt i en ung mans utvecklingslif ligga två år. Skildringen af detta tidsrum samt år som följa – brytningen mellan hemkänsla och europeisk ande – hör in under ett andra verk, dettas fortsättning: «Tio år i exil».*

INNEHÅLL



---

*Första delen*
I.
Studentdagarne i Lund.

En kulen, kuslig februariafton vandrar stud. phil. Truls Andersson genom Lundagård fram mot Akademiska Föreningen, som lyser festligt emot honom emellan trädstammarne.

De hade haft främmande denna dag, han och hans lag – fyra-fem bondstudenter från Söderslätt, som med klassinstinkt slutit sig till hvarandra vid första samtidiga inträdet i elementarläroverket, hållit ihop genom skolans alla klasser, och nu vid universitetet af vana hängde samman såsom ett bland kårens hundra småkotterier. Främmande från landet, hemifrån, några unge män och unga flickor, bröder, systrar, kusiner, flammor. Hela eftermiddagen hade de hållit till hos en medlem af kotteriet, som gaf värd på sin hybel, spelat kort, gjort kur, druckit punsch och dåligt vin. Det hade varit hyggligt, hemtrefligt, hemvarmt; Truls hade känt det så, som om han vore på rätt ställe, just der han hörde hemma; tusen atomsmå, osynliga minnen hade följt de från barndomen kända ansigtena in i rummet och satt atmosfären omkring honom i en svingning så intens, att han förnummit den såsom en värme kring själen. I mörkningen hade man brutit upp för att fira kvällen hos en familj, i hvilken en annan af kretsen var inackorderad. Det var ett rikt småborgarhem, der allt röjde en blandning af smaklös pynt och gammaldags solid enkelhet; och der hade Truls genast känt obehag, äckel, gêne i själen: det var ett sammanförande af tvenne verldar, hvilket han rekapitulerade inom sig i sina egna känslor, med alla dessa konflikter mellan stadsbons nedlåtande smisk och den bondföddes förlägna stelhet under de fruktlösa försöken att röra sig naturligt med sina lemmar och ord bland dessa ett främmande socialt miliös etikettvanor och umgängesfordringar. Såsom alltid, när han påtagit dessa, hade han känt sig generad, löjlig, skamsen, som om han uppträdt i en dåligt sittande drägt; han hade icke armbågsrum nog ibland dessa vanor och fordringar, de voro honom som en luft utan tillräckligt syre; han stötte ständigt emot en eller annan af dem, liksom han ofelbarligt kom på krigsfot med det småborgerliga möblemanget med dess spinkiga, hopade pjeser, välte omkull porslinsnipset, halkade öfver mattstumparne och blef hängande med sin rockknapp i hvarenda antimarkass, – van som han var vid stora rum och många rum och golffasta möbler med stora distanser. Han satt en timme och hade tråkigt, tog

afsked och gick sin väg.

Medan han nu, denna kulna, kusliga februarikväll vid niotiden vandrar genom Lundagård fram emot Akademiska Föreningen, som med sina upplysta rutor inbjuder till Nordisk Fest, glider detta sista intermezzo ut ur hans sinne och minnet af eftermiddagsgillet på kamratens hybel fyller hela hans själ som en varm flod. En dunkel, sammansatt känsla af kontrasten emellan den råkalla, mörka natten och det upplysta huset födes inom honom; den tager färg af dagens intryck, de kända ansigtena, de kända stämmorna, gesterna, ögonen; han ser den vida svarta slätten utbreda sig horisontlös omkring honom; den förefaller honom med ens såsom något kärt, hvilket han måste lemna, något lidande, frysande, ljuslöst, som förebrår honom, att han likgiltig går sin väg bort ifrån det, det ger ett sting i honom och han gripes plötsligt af en förtviflad längtan, en tårsjuk, vild ånger, stannar, tvekar, – så är alltsammans borta i ett blink, en stämning, som födts ur det okända och försvunnit i det okända, sedan den varat milliondelen af en sekund, likt en gnista, springande fram ur och slocknande i samma outgrundliga mörker.

Förtumlad, bländad, lemnar han sina öfverplagg åt vaktmästaren. I samma ögonblick är hans sentimentala stämning, hans eftermiddagsförnimmelse och hans aftondröm med all deras mjuka värme bortblåsta. När han inträder i festsalen, är han fyld af en kall, äcklande matthet; han är på sin vakt gent emot sig sjelf, spänd i nerver och sinnen och själ, som om han stode i ett främmande ovänligt sällskap, der minsta ovarsamhet skulle kunna compromittera honom och hvaribland den reglementerade hållningen för honom vore såsom en pajasdans på lina. Dessa herrar, som balansera mellan damerna med fraser som kyparen med sin bricka, och dessa damer i hud, siden och blomster, hvilkas ögon kasta långa sneda blickar liksom af fågellim mot herrarnes fraser och skänklar och som sitta uppradade i sin fågelskrud som hönor, hvilka tuppen nalkas, och ännu icke veta, om de skola bli sittande eller springa sin väg – de äro honom som ett främmande folk, mött på en främmande kust, dit han förts på sitt lifs seglats, och talande ett obekant tungomål med sina gester. Han viker af inåt smårummen och finner öfver allt grupper af unga damer, som han icke känner, och af unga män, hvilka han måste känna, eftersom de nicka åt honom, och som han nu också erinrar sig vara hans mångåriga skolkamrater, men som dock denna kväll förefalla honom lika obekanta som de unga damer i hud, blomster och siden, för hvilka de framsätta *sina* läckerheter med samma rutin, med hvilken kyparen framsätter *sina*. Han säger sig, att här har han icke hemma, och går tillbaka in i stora festsalen. Der har man just börjat på med de officiella talen. En svart, spinkig docent med ett fadt komediantansigte af oklanderlig guttaperka och med en gäll röst, hvilken skär och gnisslar i hans nerver, som om han hade stenar mellan sina tänder, förhärligar i sin uppsvenska svada och i det gamla uppsvenska äreminnets stil Nordens under året hädangångne stormän. Publiken lyssnar, med samma hållning som om söndagen på Guds ord i kyrkan. Han säger sig ännu en gång, att här hör han icke hemma, och slinker åter in i smårummen, som nu äro alldeles tomma. Han kastar sig ned i en soffa, från hvilken han genom dörren kan öfverskåda en triangel af salen med dess herrar i svarta frackar och hvita skjortbröst samt dess damer i hud, siden och blommor. Här, på behörigt afstånd, tager det hela sig godt ut, och talaren deklamerar icke så illa, förefaller det Truls, blott för mycket uppsvensk fanfartomhet; allt i allt: han njuter skådespelet såsom en lyckligt arrangerad komedi, gifven honom till ära som ensam åskådare, och talarens prestation såsom en commoedia dell' arte enligt systemet af de kinesiska askarne. I det samma slår det honom, att det ju verkligen är en aftonunderhållning, alltsammans, och alldeles intet annat, och att programmet är på förhand bestämdt, ehuru man af okänd anledning uraktlåtit att till hans bekvämlighet trycka det. No. 2 blir tal till Nordens kungar; No. 3 tal för de under året afdöda studenterna; No. 4 tal för «den nordiska kvinnan». Kl. 12 aflägsna sig damerna; kl. 2 håller den gamla berömda kemikern ett tårfullt tal till Finland och bäres kring salen o. s. v., o. s. v. Hvarpå Truls reser sig, får sina ytterplagg, går sin väg och resolut styr sina steg ned mot jernvägen till, för att få fatt i «gamla gardet».

Han går först upp i «Jernvägshotellet»: det ligger i luften, att gardet *icke* är här. Han har knappast öppnat dörren till biljardsalen, innan han redan med bestämdhet vet, att gardet icke är här. Två novitier och en

knodd dominera salen med en forcerad frimodighet, hvilken vore otänkbar, om de haft gardet inne vid sidan af sig i det lilla rummet intill köket. Till på köpet står dörren till detta rum öppen, hvilket förråder tomhet. Och när han ser på Karin, som sitter melankolisk och apatisk bakom sin disk, rister hon på hufvudet och säger: «här fins ingen i afton.»

Han går derpå upp i «Skandinavien». Det ligger något i luften, som säger honom, att gardet *måste* vara här. Det är icke att taga fel på. Mycket riktigt: biljardsalen är full af menniskor, men öfver hela publiken hvilar något obestämbart försigtigt, distrait, pauserande; det är som om de icke vågade slå lös, som om de icke kände sig vara herrar på täppan, som om de ideligen lyssnade till ett eller annat, som om någonstädes i det omedelbara grannskapet sute en kontrollerande myndighet, som hvilket ögonblick som helst kunde tåga in, för att med sin skeptiska stumhet, långt obehagligare än alla ord, raillera öfver deras nervöst forcerade stoj, deras extravaganser, vordna löjliga under förlägenheten, och deras stötar, gjorda utan vetenskaplig beräkning och utan konstnärlig finess. Och när Anna går förbi, nickar hon leende och säger: «de är här allasamman.»

Just i samma ögonblick, som han öppnar dörren till det långa, stora rum, som är restaurantens innersta allraheligaste samt gardets speciella privilegium, tager Pelle högsta tonen i «Hvita ben»:

«Hvita ben,
ja, hvita ben
vid ljus och lampors sken»,

skrattar med ett barns naiva skratt, åt allt och ingenting, åt sig sjelf, derför att det är roligt att skratta, hvad vet man, – klämmer fast lorgnetten och dricker glaset i botten till den nyankomnes ära, i det att denne kommit att sitta vid hans sida vid det af ett helt batteri flaskor fylda bordet, – tomma, halftömda, fulla flaskor med punsch och sodavatten. Pelle är trettonårig student utan examen, och det lackar starkt ned emot de fyrtio för honom; men han har mera kvar af barn och yngling än Truls, tjuguåringen, novitien. Baktill öfver hjessan har visserligen kommit en nakot fläck, men i själen fins absolut ingen motsvarighet till detta fenomen; han är nu, i dag, absolut den samme som då han för tretton år sedan höll sitt intåg i lärdomsstaden med sitt landtliga väsen och sin öfverdådiga tenor. Han är precis lika oerfaren, är ytterst förblommerad angående sina små excesser med en eller annan snärta och full af delikatess mot slinkorna, är ytterst gammaldags i sina penningmanipulationer, känner ännu den svartaste bondånger öfver en lättsinnig natt eller en kostsam Köpenhamnsresa, blir aldrig full, hur mycket han än dricker, men får regelbundet på tredje dagen ett fenomenalt bakrus, som endast kan botas genom oproportionerliga promenader dagen lång rundt på landsbygden, har ideelt realiserat det skenbart omöjliga: att göra öfverliggeriet till något socialt respektabelt, – allt i allt ett godt barn, som det icke kan falla någon mors själ in att bli ond på, hvarken professorer eller borgersmän, en kamrat utan like, en äkta juvenal af gamla bästa sorten och en gentleman sans reproche.

«Hvita ben» var hans specialitet. De voro också tjocka Josuas specialitet, likaledes mera såsom Pelles visa än som kroppslig realitet. Tjocka Josua ratade dem icke i denna senare form helt och hållet, – han skydde intet så mycket som att skilja sig från andra menniskor, saken hade sin sanitära sida, *något* nöje fans ju alltid deri – men när man skulle njuta dem sålunda, var dock alltid *någon* kroppslig ansträngning nödvändig, och det fans intet, som var Josuas natur mer innerligt och instinktivt emot än kroppslig ansträngning. För den skull föredrog han de «hvita benen» såsom Bellmansk visa, sjungen af vännen Pelle, medan han sjelf kunde förbli sittande orörlig under njutningen, fyllande halfva soffan med sin kropp. Hans kropp – det var Josuas öde. Hans lårben hade ungefär samma omfång som en ordinär midja, och allting var tilltaget i proportioner derefter. Magen var närmast hans öde, hans hemliga kärlek och hans hemliga skam. När det bar sig så, kunde han börja dagens arbete med att intaga en liten gaffelbit, bestående af tre lättare

kötträtter, såsom chateaubriand, kotlett o. s. v. förutom en del hors d'oeuvre, för att dymedels bilda en lämplig öfvergång till den *egentliga* frukosten, betraktad såsom fundament till middagen. Var sällskapet välsinnadt, aktade det sig nogsamt för att med minsta antydan störa Josua; ty hade en sådan undsluppit den ena eller den andra, rodnade Josua som ett barn och afknappade rationerna tillsammans med sitt goda humör. Passionen tumlade illa med Josua emellanåt. Det kom gång efter annan derhän, att hans fingrar rundade sig till den grad, att han icke kunde handtera läkareinstrumenten, och att magen antog sådana dimensioner, att det knep med att få lifförsäkring, hvilket var den för Josuas existens absolut nödvändiga motvigten mot hans många vexlar. Då företogs under det församlade gardets intresserade öfveruppsigt en bantingskur, fortsatt intill den dag, då Josua såsom en blek skugga kunde föras i procession upp till Stortorget, för att å dervarande svinvåg måtte kunna konstateras, att hans kroppsvigt sjunkit det passande antalet lispund. Josua låg icke alltid på latbänken; han läste äfven, på lediga stunder; han konsumerade läroböckerna med samma förträffliga matsmältning som chateaubrianden, vanligtvis en bok pr. dag; ty hans hufvud var lika godt som hans mage. Den skilnaden fans dock, att han efter att ha slukat en bok med hull och hår hade boa-constrictorns tendens att lägga sig i dvala, medan en liknande böjelse aldrig förmärkts på chateaubriand-området. När Pelle exekverat sina «Hvita ben» och skrattade, skrattade Josua med, – han gjorde alltid efter, hvad andra gjorde, ty det var så makligt och initiativen kostade ansträngning –, nickade energiskt, så att kinderna gungade, drack honom till, glaset ut, samt flöt ut öfver två tredjedelar af soffan i positivt välmående, medan den lilla runda näsan försvann under gemytssolskenet i fettmassorna och de små ögonen glimtade af godmodig, naiv tillfredsställelse bakom brillorna, hvilka man icke kunde förstå hur de kunde bli hängande, då ingen synlig upphöjning förefans.

«Hvita ben» var äfven hans grannes specialitet; men medan Bror Malm icke hade stort tillöfvers för Pelles visa, koncentrerade han allt sitt intresse på realiteterna. Han hade kommit sent ut på aftonen, en god timma efter Truls. Ett jubelskrän hade helsat honom, men han sjelf hade icke sagt ett ord, icke förändrat en min i sitt energiska, på samma gång slutna och trötta ansigte, – blott kastat öfverrocken på en stol och sig sjelf i soffan, fylt ett glas, stött det i bordet, lett med sitt egendomliga leende, godt, trött, frånvarande, sagt skål och druckit ur. Han kunde sitta långa stunder moltyst, för att plötsligt, oförmedladt, omotiveradt, skråla upp en slagdänga med sin omöjliga röst, eller istämma ett långt, hårdt, liksom framtvingadt skratt, dansa som en hvirfvelvind genom rummet, välta stolar, uppföra turkisk musik med händer och fötter. I nästa ögonblick var han igen som före utbrottet, tyst, frånvarande. Det var en kropp och ett ansigte af idel viljekraft: en liten, elastisk kropp, fjedrande i alla muskler, ett rundt välformadt hufvud, ett fint, hårdt ansigte, med böjd näsa, grå, hotande ögon samt en linie kring munnen som sade: jag vill. Han representerade inom gardet galenskapen och jernfliten. Han kunde vecktals tumla rundt i excesser, i yrsel, i absolut glömska af allt; så en dag stängde han sig inne, läste dagen i ända, läste natten igenom, vecka efter vecka, med boken uppslagen vid sidan, när han spelade biljard eller låg hos flickan. Han kastade då pengar ut till höger och venster, till kreti och pleti, till alla vindar och i alla pölar, likgiltig för hvar de föllo eller hur mycket som föll, när anden kom öfver honom.

Stämningen var i stigande. Det sjöd och bubblade i sinnena, liksom i vattnet, när det skall till att koka. Anna kom och gick, gick och kom: ett batteri tömda flaskor ut – ett batteri fulla flaskor in. Rummet var fullt af rök och sorl. Ordet «Köpenhamn» sköt upp som en raket. Ett ögonblicks tystnad, stumt minspel mellan grannarne, utvexlade blickar öfver bordet. Och så, som på kommando, alla börsar och plånböcker upp och innehållet tömdt på bordet. 75 kronor pr. person i genomsnitt. «Duger inte!» Åter sorl och rök. Någon ropar: «Bror skall lyfta lån i morgon.» Plötslig tystnad; alla blickar spörjande fästa på Malm. Han nickar, småler: «Disponibelt; för två veckor.» Rasande jubel, trummande med knytnäfvar, stampande med fötter, ett nytt batteri in, Anna svängd rundt af Pelle, tjocka Josua pirouetterande med sina elefantfötter, Malm sjelf utförande en vild indiandans öfver bord och stolar. Då höres plötsligt Cyréns härliga tenorbaryton:

«Här är gudagodt att vara» –

Cyrén står vid pianot, gardets fräjdade pianist ackompagnerar honom; såsom en bred, stilla flod klyfva sig de djupa, fylliga, klangfulla brösttonerna fram igenom det frenetiska ljudvimlet. Man sätter sig, man blir tyst, allvarlig, lyssnande. Blott melodien, mjuk, smekande, och rösten, oförliknelig, i afton utan ett grand af skroflighet, stark och full. Sången dalar, som en sol en sommarkväll, dör hän, som ett eko inne i skogarne.

Den är borta; det är tyst, som då den första skymningen faller. Cyrén står ännu orörlig; hans fula, röda guttaperkaansigte är också orörligt, uttryckslöst, mörkt. Plötsligt gör han en tvär, afbruten gest, och lutar sig öfver pianot med ansigtet i sina händer. Mannen gråter! Hvarför?! Jo, hans lif *är* ur led; han vet, att om så eller så länge skola hans vänner, alldeles som förr en gång, sticka en biljett i hans hand och sätta honom på ett emigrantfartyg, och så får han begynna på nytt igen den gamla struggle – for – life i det nya landet, som gatsopare, som konsertsångare, som ditt och som datt, sedan hans hemland icke accepterat honom hvarken till skådespelare, emedan han icke kunde röra sig ledigt på scenen, ej heller som prest, derför att han med förkärlek reste direkt från gillet till nattvardsförrättningen.

En paus har uppstått, en minut – en evighet; en engel går genom rummet.

Då tutar det i domkyrkan och slår: tolf gånger, midnatt. Det löper som en befriande flägt öfver de församlade bröderna, man andas upp igen, och tager upp fader Bellmans oförgängliga visa:

«Drick ur ditt glas!
Se döden på dig väntar.»

Och nu känner Truls, att här hör han hemma.

Medan man som bäst med midnattens och grafvens allvar drack på sången, flyger dörren upp, och i öppningen står källarmästaren, rund, rödbrusig, med glasögon och Victor-Emanuels-mustascher. Gardet mottager honom med ett helvetiskt skrän, hvilket källarmästaren förgäfves söker genomtränga: han lider af konstant heshet. Han intager embetsmannapose: han är husets herre, öfverhetens ögon hvila på honom, han representerar lag och god ordning, stängningstiden skall öfverhållas i hans hotell. Han gapar, men får intet ord, han grimaserar konvulsiviskt, men får intet uttryckt, tills slutligen «domhafvanden» reser sig med sin berömda krämtning och bjuder tystnad med en stor gest à la romersk orator. Domhafvanden är också en gammal jubilar, som i åtta år idkat de vetenskapliga studierna till prillen. Hans specialitet är att tillstuka nerrullade upsaliter med stockholmsfasoner. Så snart en dylik herre med stallknektselegans och påfågelsvada kommer inom hans horisont, känner domhafvanden sig ha en mission, tager gossen i vingbenet med skåningens orubbliga flegma och med fackvirtuosens öfverlägsna tvärsäkerhet, vänder honom rundt inför det församlade sällskapet, tills stockholmaren hoppar kråka i raseri öfver att vara utgrinad som löjlig, slår med ett slag hans hufvudstadsdryghet platt, så som man stukar en cylinder, samt mottager den nerrullades aldrig uteblifvande obegränsade, nästan vidskepliga respekt, med värdighet, såsom en naturlig gärd. Domhafvanden har äfven en annan specialitet: nemligen att hålla tal till källarmästaren på «Skandinavien». Medan den senare borta i dörren använder stora gester och hesa rop utan att få fatt så mycket som ett lillfinger af gardets uppmärksamhet, utvecklar domhafvanden i ett lugnt, långt anförande situationens allvar inför det högtidligt lyssnande laget samt inbjuder i dettas namn den värderade värden att hedra gillet med sin närvaro. Den senare hoppar af protest, vänder om i protest, rullar med ögonen, kastar hufvudet bakåt; men i nästa ögonblick håller domhafvanden honom i armen, förande honom fram till bordet med mildt men bestämdt våld, respektfullt, som man behandlar en öfverordnad, en kvinna, en ömtålig porslinspjes, medan Josua omöjliggör reträtten. Anna bringar porter och champagne, och när gardet kl. 2 bryter upp, är lagens och den goda ordningens representant full som en alika, utan annat ljus i sin dimmiga hjerna än den glåmiga talgdanken af en obehaglig aning, att i morgon kommer han att böta 50 kronor.

Med hattar ned i nacken och hattar ned i ögonen, med uppslagna rockkragar och händerna nerstuckna i

fickorna, lomar emellertid gamla gardet åstad ut för att afkyla punschhettan vid porter. Det är liflig trafik i natt: ungdomen har supit sig full å Nordiska Festen till Fädernas minne och har ej haft förstånd gå snällt hem och lägga sig, utan skränar rundt i gatorna. Gardet passerar midt igenom och förbi svärmarne, utan att värdiga gröngölingarne med ett ord eller en tanke, samt stannar utanför Kjerstis fönster. Det är folk inne. Tjocka Josua applicerar sin knölpåk, hvilken till omfånget afmätts enligt egarens proportioner, å rutan, gardinen föres till sidan, och Kjerstis pojkansigte blir synligt i öppningen.

«Jösses, är det du, tjocka Josua!»

«Go aftan, tösen!» svarar Josua på oförfalskad skånska.

Kjersti spejar genom fönstret för att se närmare efter, hvem de andra äro.

«Gamla kända,» upplyser Josua.

«Här är främmande,» storskrattar flickan.

«Ut med dem,» jublar gardet i kör.

«Ja, vänta lite,» ler hon.

«Strax,» kommenderar Bror som hållit sig undan.

Vid ljudet af denna stämma blir flickan med ens stilla, allvarlig, lyssnande. Hon torkar med handen imman från glaset och stirrar ut.

«Nej, är du också med,» säger hon märkvärdigt blidt och lågt.

Inom fem minuter är gardet bänkadt i de begge rummen. Porter och bier bäres in massvis. Kjersti berättar, att på vindsrummet tagit in en positivspelare, som går ikring på landsbygden: mannen nedhemtas tillika med sitt instrument, kurir utskickas rundt i staden efter mer flickor, och det arrangeras bal, dans «mit hindernissen».

Man vet icke längre af tiden, har ingen förnimmelse af den; det är fullt af ljus i rummen, och man tänker icke annat än att det är natt derutanför.

Men Truls har af en händelse kommit att se igenom tvenne dörrspringor och blifvit varse ett grått, kallt, glåmigt morgonljus. Han reser sig och ber om ursäkt, såsom sig bör, för det att han bryter laget; men han måste tyvärr, ty – kl. 11 skall han i tentamen. –

Följande eftermiddag sitter gardet mangrant i röksalongen å Köpenhamnsångaren, drickande vermouth för att skaffa sig aptit till den festmiddag å Neiendam med fem rätter mat och lika många slags vin, hvarmed det samma enligt gammal god sedvänja plägar öppna gasken i Kongens By. Man sitter hvar i sin vrå och hyggar sig; man säger icke stort, lyfter blott då och då på glasen mot hvarandra; men det ligger stilla, strålande humör i luften, och när Josua, som ligger hopkrupen i sitt hörn som en kolossal hundvalp, dricker Pelle till, glimtar det i hans ögon bakom pincenez'en: – man har utsvettats gårdagens och nattens punsch romerskt i Malmö, och Brors stora riksbankslån har späckat gardets alla plånböcker.

Truls reser sig och går ut på däck. Han har sutit, han också, i sitt hörn och skaffat sig aptit han som de andra. Han har egentligen dubbel anledning till att vara förnöjd, ty hans tentamen har gått godt, och han har nu, ehuru student bara sedan i våras, blott tvenne ämnen kvar till sin filosofie-kandidat-examen.

Men han har dock rest sig och gått ut på däck, emedan han icke kunde hålla det ut derinne hos gardet. Det

kom så der öfver honom från tid till annan; det kändes honom med ens så tomt och äckligt bland gardet, att han måste ut, bort, till sig sjelf, till sina egna känslor och tankar.

Han står lutad mot relingen, den tidiga skymningen faller redan öfver sundet, båten närmar sig Köpenhamn, och stadens torn och spiror stå i svarta skarpa silhouetter mot den rökigt röda fonden af aftonrodnaden. Det är tomt på däck; man hör blott maskinen arbeta och vattnet fräsa kring fören. Truls stirrar ut i den stora dunkla ensamheten, som om der ute detta något skulle uppenbara sig, hvilket han hört liksom kalla på sig, när han nyss satt derinne ibland sina vänner, – nu såsom förut så många gånger –, detta något som icke var helt väsen och icke helt ljud, icke bild och icke röst, icke något yttre och icke något inre, bådadera och intetdera, men som rörde upp i honom, så att han i oro, i beklämning, i ångest måste upp, ut, bort, för att se efter, lyssna efter, hvad det kunde vara. Och nu, när han står så här, ensam i ensamheten, tyst i det tysta, stiger det upp i honom, skälfver i alla nerver och böljar genom alla ådror, denna oupplösta känslokomplex, som är ungdomsvitaliteten: saknad och längtan, melankoli och salighet, vällust och asketism, minne och framtidsdröm, i *ett* varmt, sugande, ymnigt helt. Det är som bad för hans väsen och som spännkraft för hans väsen, – något renande, något stärkande, – något rent och starkt, – vilja och förmåga på samma gång, – sjelfva den värme, ur hvilket allt lif utgår, varelserna och verken – – –

Han vaknar icke upp, förrän ångbåten gör kurvan kring Tre Kronor och styr rakt in i den upplysta hamnen.

Middagen har blifvit afäten, och likören afdrucken, och en famös samhumörets anda har denna dag herrskat i gardet. Som en förstörande gräshoppssvärm har det farit ifrån lokal till lokal, efterlemnande upplifvade kypare och indignerade smörgåsätande danskar och batterier af tömda punschbuteljer. I samma mån som kvällen skridit fram, har det hunnit allt längre ut på Vesterbro, och just som det lider mot midnatt, har det mangrant fallit in i en liten variété-knejp långt ute mot Frederiksberg till. Kyparen, som genast luktat drickspengar, har i hast gjort rent hus på en stor terräng midt i salen, utan hänsyn till gästerna, hvilka knotande dragit sig in mot väggarne; tre, fyra af småborden ha skubbats samman framme vid rampen, och det disponibla förrådet af svensk banco har beordrats upp. Och så har Pelle med ens blifvit fullständigt oregerlig, ostyrlig, och absolut velat upp på scenen för att visa danskarne, hur man skall sjunga; och sångerskan har fått punsch, och ackompagnatören har fått punsch, och så vidare den ena af de kränkta myndigheterna efter den andra, ända tills gardet fått sin vilja fram; och så har gardets pianist satt sig vid det ostämda klaveret och Pelle från scenen tagit «Hvita ben» och andra visor med sin allra dejligaste tenor samt under publikens odelade och rasande applåder. Fram emot morgonen har så gardet placerat sig i droskor, hvilka i fil passera genom de utdöda gatorna i det sofvande Köpenhamn, och gjort en afstickare in i Farversgade, för att i det berömda numret 23 få sig ett sista glas Carlsberg, innan man tog hem till «Skandinavisk Hotel» för att sofva.

Ma'm Clausen är i sjunde himmelen öfver att ha de gamla gossarne hos sig igen; hon har i hast gjort rent hus efter några danskar, som utsväfvat i bierdrickning, samt kommenderat samman i «salongen» alla sina flickor, både de som voro uppe och de som voro i säng. Flickorna, trötta, yrvakna, medtagna så der långt fram på morgonkulan, krya också på sig under punschens och vinets inverkan. Det är icke fråga om något slags oanständigheter: man sitter bara helt gemytligt tillsamman, – de som hålla af det, med en flicka hos sig, de andra utan.

Truls har också fått sin. Hon hade kommit ned, för sig sjelf, sedan alla de andra redan voro församlade, och som Truls icke gjort min af att vilja ha någon af flickorna, hade han ock fått bli sittande allena. Hon hade kommit helt ljudlöst, hon stod i dörren utan att någon märkt det, helt stillsam och begrundande. Truls var den förste, som fått syn på henne; det gaf ett ryck i honom: hennes stora, grå ögon hvilade med ett så underligt uttryck på honom. Hon var icke i kostym, såsom de andra, utan klädd i en vanlig drägt, en tarflig, mörk drägt, som om hon nyss kommit hem utifrån. De hade – Truls visste icke hur länge – betraktat hvarandra utan en min eller en gest; så hade hon, med blicken fortfarande hvilande på honom, kommit och

satt sig vid hans sida. Det hade varit, som om denna flicka burit med sig en främmande stämning, en stämning från en annan verld och en annan själ, in i sällskapet; och när hon skred fram genom rummet, ljudlös och stillsam, i sin mörka drägt och med de stora grå ögonen i det bleka, ovala ansigtet, blef det plötsligt utan grund så tyst i kretsen, att en engel skulle ha gått fram genom rummet, om icke tjocka Josua passat på att i detta olämpliga ögonblick välta omkull sitt bierglas.

Men redan i nästa ögonblick hade stojet af röster och skramlet af glas åter vidtagit, högljudda samtal, skallande skratt, rop och visstumpar. Truls och den nykomna suto nästan tysta eller i fåmält, lågmält samtal, liksom i en verld för sig. Var det han sjelf, som födt stämningen, eller var det flickan? Han visste det ej rigtigt sjelf. Var det flickans underliga ögon, sorgsna, brännande, grå ögon, som fylde honom med denna underliga medlidsamhet, och hennes stillsamma liksom bedjande sätt, hvilket gjorde hans känslor för henne så varma och rena? Eller var det bara, såsom ofta, såsom alltid, hans eget verk alltsammans? Han visste det ej; men han fördjupade sig i de två stora grå ögonen; och den unga flickans bild aftecknade sig i hans kärleks allraheligaste upptill de andra, förra bilderna, och minnet af henne frambragte i honom den smärtsamt ljufva vibration som är kärleken, vare sig den fortvarar och lefver en dag bara eller ett helt lif.

Den följande dagen gick kotteriet ur fogarne. Det brukade alltid gå så den andra gaskdagen: disciplinen slappades, och den enes vägar voro icke den andres vägar. Man kom och gick utan sammanhållning i duschen i Tordenskjoldsgade och till kaffet eller «Spejlæggene» hos à Porta. Derpå samlades man visserligen igen vid det ungerska vinet hos Bauer; men så gick allting ohjelpligt i sönder; den ene åkte promenera å Langelinie, den andre på «förmiddagsvisit», den tredje och fjerde slogo sig samman till *sitt* geschäft. Icke ens den aftalade gemensamma middagen i privatrum å Skydebanen öfverhölls ordentligt; och efter kaffet och avec'et infunno sig återigen de centrifugala tendenserna.

Truls och domhafvanden ströko långsamt upp mot Vesterbro till. Det hade varit en guldimmig dag, ljum och stilla; gaslyktorna lyste glåmigt. När de båda vännerna hunnit ned till Tivoli, funno de sig begge vara trötta; domhafvanden hade lust till ett stilla deux à deux vid en enda halfbutelj Caloric och tyckte de kunde gå in på «Kisten». Det var ännu på blanka eftermiddagen, långt före tiden, der var tomt och halftändt i salen, allenast direktören och pianisten sutto stumma och melankoliska i den senares hörn uppe vid scenen. Domhafvanden vädjade till gammal bekantskap; och direktören- visdiktaren med sitt jovialiska toddyansigte tog emot invitationen till punsch. Det blef ett hyggligt och allvarligt samtal.

«Hvis jeg kunde begribe, hvor Svenskerne ta'r deres Penge fra,» undrade direktören.

Domhafvanden såg skälmsk ut.

«Bruger vi da saa mange Penge?» sade han.

«Om de bruger mange Penge! de kan sidde her og drikke Champagne, og give Pigebörnene Champagne, som var de Millionærer! Men hvor Fanden ta'r De Deres Penge fra, Mænd?»

Domhafvanden tog sig om sina små mustascher och hakan samt blängde ironiskt hemlighetsfullt på direktören.

«Ungdomen är lättsinnig» menade han.

Direktören syntes icke nöjd med svaret och såg nästan indignerad ut vid tanken på dessa svenska studenter, som kunde kasta så många pengar på hans institution. Tiden gick; det begynte bli rörelse bakom ridån. Ett flickansigte kikade ut vid sidan af densamma, log åt direktören, betraktade de tvenne främmande utbölingarne och drog sig tillbaka. Direktören reste sig: det var tid att göra arrangementen för aftonen. De begge svenskarne drucko ur och bröto upp.

Truls gick och tänkte på flickan sedan föregående kväll: hon hade hela dagen gått vid hans sida, och de stora grå ögonen hade icke vikit ifrån hans ansigte. När han omsider vaknade upp ur sitt drömmeri, tvärstannade han: domhafvanden hade fört honom på en sådan underlig stråt och stod vid ingången till ett hus, som vände ut till Vestervold, der kvarnarne stodo stilla med utspetade vingor uppe i dimman, likt spöklika spindlar.

«Här bor min Dulcinea» upplyste domhafvanden.

Hon bodde på «1 Sal», hade entrée, salong, kabinett, sofkammare, kök och öfriga bekvämligheter. Hon var en mogen kvinna af obestämd ålder, af de mjuka magra. Domhafvanden ironiserade salongsbeteende, var understruket ceremoniel som en svensk i frack, men hade tillika sina fruktade skefva blickar «von oben herab», alla stockholmares och flickors gêne. Fröken Lydia var förlägen. Men så fick hon syn på Truls.

«Men hvad er det for en Uskyldighed, De kommer med?» Det lyste upp i hennes ansigte, och hon ryckte in på den unge mannen på ett oroande intresseradt sätt. Det var en oförutsedd vändning af saken, och domhafvanden fick en häpen min. Han förebyggde resolut alla eventualiteter genom ett nervöst adjö till sin följeslagare, hvilken genast slog till reträtt, töfvande följd af fröken Lydia.

Truls såg på sin klocka: bara nio. Han var led och rasande och obeslutsam; först kl. 12 skulle gardet mangrant möta i Figaro; men under allt låg något som drog och drog, lockade och smekte, värmde och drog, – Camilla! hur hade det namnet fått denna klang af hemlandsvisa, så att det kunde skälfva igenom hela hans väsen!

Det var fullständigt tomt i Farversgade n:r 23, ma'm Clausen gick i negligé och styrde och stälde, och de par flickor som voro hemma, lågo i soffhörnen och njöto den tidiga aftonstundens dolce far niente. Alla damerna sågo honom an med oförstäld förvåning: hvad i Jesu namn ville det stillsamma manfolket här så dags!

«Banco» kommenderade Truls.

Ma'm Clausen såg honom tacksamt an:

«En ha'l?» sporde hon – hon var tydligen icke säker på sin man, om han också verkligen var en af det *rätta* gardet.

«En hel, naturligtvis,» fräste Truls kränkt.

Det gick som en ljusning öfver sällskapet, man andades lättare, och damerna sågo betydligt mera sympatiskt-respektfullt på Truls. Men stämningen var dock tryckt, ty Camilla var icke att se, och Truls var skum i humöret.

«Hvar är Camilla?»

«Camilla er ude,» svarades i korus.

«Camilla maa øieblikkelig være her,» rättade ma'm Clausen.

Truls tråkade sig, gjorde i romantisk ironi, kurtiserade dumt och var dumt oförskämd, allt medan han i raseriet slog glas efter glas i sig.

«Den Herre er forelsket i Camilla,» konstaterade ma'm Clausen i nästan omärklig ironi, full af resignation.

Ändtligen kom Camilla, alldeles som igår, blek och i mörk drägt, med sina två grå stora ögon, – men kall och likgiltig, tyckte Truls.

«Den Herre har ventet paa dig, Camilla,» upplyste ma'm Clausen. Damerna sågo ostentativt likgiltiga ut.

«Ska vi saa gaa op,» sade fröken Camilla. Truls reste sig och följde. De gingo en trappa upp, genom en korridor, till hendes nummer, och kommo in i ett litet kyffe i den vanliga genren. Hon kastade af sig öfverplaggen och satte sig i hans knä. Mekaniskt, alltför påtagligt mekaniskt, märkte han; – först stelnade han i sin reaktiva kyla; så föll han öfver henne, kramade henne, kysste henne, som för att sätta värma och rörelse i henne; derpå blef han helt sentimentalt stämd, bottenlöst svårmodig, med det skäraste, nästan slumrande spel i själen, och tryckte henne sakta intill sig, med sina ögon i hennes, som om han ville se efter i dessa själens speglar, huru en kvinnas känsla kan fördjupas och förinnerligas. Med ens satte han henne från sig.

«Jag vill er ingenting. Rakt ingenting,» – han slog ut med händerna. «Ni må inte vara ond, för att jag kommit hit upp med på rummet. Men *det* kan jag icke – – ser ni, det är bara era ögon. Hvar har ni fått sådana ögon ifrån? Hvarför är ni här? Ni passar ju rakt inte hit! Får jag ännu en gång se på era ögon – – Jag vill er ingenting. Ni må inte bli ond, men *det* kan jag inte. Låt mig gå.»

Han trefvade i fickorna efter sin portmonnä. «Kom hit, så ska ni få hvad jag har. Det är inte mycket; det är förstördt det mesta, ser ni. Men hvad jag har, ska ni få. För ögonens skull. Se här – det är allt!»

Han hade kränkt ut och in på sin portmonnä, och hon hade som en vind farit hän till bordet samt genomgick slantarne med giriga, räknande blickar. –

På tredje dagen, ut på eftermiddagen, kom gardet tillbaka till Lund, mera upplagdt än någonsin till gask – par dépit. De andra gingo upp på «Jernvägen» för att med en sista kraftansträngning supa sig till en rigtigt grundlig leda vid punschen, på det att man ändtligen måtte bli nog slö för att kunna plugga; men Truls slank undan och gick hem till sig, innerligt äckelsjuk redan.

Allt stod som han lemnat det: boken uppslagen på samma sida och sängen uppbäddad sedan första natten, då han icke kommit hem, efter att ha rest sin väg utan att säga ifrån. Han hade ett elegant rum hos en gammal till Lund inflyttad prestenka. Det var råkallt derinne; städerskan hade tydligtvis icke lagt in under de båda sista dagarne. Truls bankade på i köket, – ingen hemma; gick rundt med en känsla, som om han ingenstädes kunde sätta sig till ro, som om något saknades honom, – stannade, lyssnade, och hörde midt igenom en gräns- och bottenlös tystnad, hur det susade i hans öron, sjöng i hans öron – blef orolig och begynte på nytt sin rastlösa vandring. Han tog en bok och satte sig i gungstolen: skymtade bokstäfver men grep ingen mening, hörde skratt från gårdagen och bilder från gårdagen, huller om buller och i svindlande fart, samt, öfverdöfvande allt, sina egna nervers skälfning, kände tomhet i sin varelses midtersta punkt, tomhet rundt omkring, behof af ansigten och röster omkring sig samt af intensa känslor, hvilka bara väntade på att lösas inom honom. Han tog åter rocken på sig och gick ut, stannade villrådig utanför gatporten och öfvervägde: till gardet – det vände sig i honom – eller till Bengt Hansson? Ja, ja.

Bengt Hansson var hans köttsliga kusin och intimaste vän. Han bodde på ett vindsrum med utsigt till Östra Promenaden. Han satt med nedrullad gardin i gungstolen framför brasan, mediterade och drömde, samt mottog sin vän med en framtvungen beskäftighet, som om han blifvit störd, men sjelf icke rigtigt visste, om han dock egentligen icke helst önskade just att bli störd.

Samtalet ville icke gå i gängorna. Öfverhufvud taget var det icke så lätt att få ett samtal med Bengt till att gå, ty han var fåmält, sade ingenting, när han ingenting hade att säga, och blef i regel dubbelt sluten, när känslorna trängde på för att få ord. Bara när de begge voro fylda af samma stämning och suto i en innerlig têteà-tête, kommo de hvarandra nära, och från Bengts sida visserligen med möjligast få ord och möjligast långa pauser. Och i kväll dvaldes de i skilda verldar, i skilda stämningscentra, och hade ingen ledning öfver

till hvarandra. Truls var emellertid bräddad af behof efter en varm själ in till sin, och kände att vännen icke hade någon temperatur. Han måste ha honom ut, och satt som på nålar: han vågade sig icke fram med förslaget, att de skulle dricka något samman. Han befarade, att vännen skulle göra motstånd, och ville icke riskera att få ett nej på sitt förslag: detta nej, det visste han, skulle slå kallt vatten i hans förtrolighetsåtrå, som kokade och bubblade, samt gifva hans meddelsamhet formen af bitterhet, medan han helst ville ösa af den med dess naturliga smak. Detta kunde han aldrig fördraga hos sin vän, att denne saknade förmågan eller viljan, hvilket det nu var, takten eller finkänsligheten, att gå med i den andres goda stunder, frånsedt om han sjelf vore upplagd eller icke; han kände icke gardets stora och sköna princip: «aldrig bryta stämningen»; deri låg just den ömmande punkten i deras vänskapsförhållande – –

«Å du, du kan gerna vara så hygglig gå ut med mig i kväll!»

Truls såg ögonblickligen, att Bengt tvekade bara af gammal vana att tveka. Han blef helt varm om hjertat och sprang upp.

«Jag har en sådan förbannad lust att sitta samman nånstans med dig rigtigt hyggligt,» – han kunde ha omfamnat sin vän. Denne såg ock helt upptinad ut och kom hastigt nog i ytterrocken.

De stucko in på «Skandinavien». Der var fullt hus; icke ett rum ledigt. Truls blef rädd för, att Bengt skulle söka förevändning till reträtt, for ännu en trappa upp och fick af Berta ett resanderum. De gjorde sig bekvämt i divansoffan, och Berta fyrade på en hemtreflig vedbrasa samt gick efter toddyn.

De båda vännerna suto till en början tysta, stämningsfulla, förväntningsfulla, i samma «sentimentala disposition». De voro fullständigt allena för sig; icke ett ljud hördes, och det sprakade och sjöd i vedstyckena. Och så sväfvade Bertas ande öfver det hela, en stämning af kvinna, af stilla trefnad och hvitt förkläde. Ty de hade begge betydligt till öfvers för Berta, en svärmisk faible.

Och som den unga flickan stod inför dem, ordnande glasen och de små konjaksflaskorna och den ångande vattenbringaren, kunde de icke undgå att som alltid i hennes närvaro förnimma inom sig ena och samma ljufva sorgsenhet, lyckliga beklämning, otåliga hänsynsfullhet, – den första skära, skygga mankänslan. Så länge hon sjelf var der, kunde de icke för sin död komma sig för att tillvägagå gent emot henne såsom mot andra värdshusflickor; och var hon väl borta, förargades de deröfver, grämde sig, skämdes öfver sin sentimentala delikatess. Hon var ett sådant der rent doftande kvinligt väsen, – ingen könstom madonna, gubevars, tvärtom hon hade både hull och blod och sinnen, – men finkänsliga män, som de, hade instinktivt på förnimmelsen, att hon i sitt väsen vore en jembörding till dem sjelfva. Hvari låg det? Ja, hvem kunde fixera det! Hennes figur var fyllig, men af de gratiöst fylliga; hennes anlete likaså, den raka, fina näsan likaså; hennes bruna hår, öfver pannan slätkammadt åt sidorna med bena, gjorde intrycket af att det skulle räcka till nedanför knäna, ifall den stora flätknuten i nacken löstes; och de små blågrå ögonen voro fylda af något tindrande, ljus och värme på samma gång. Men allt låg ännu omedvetet om sig sjelft, det kände de båda vännerna; och de kände äfven något annat: att det lätt kunde väckas till att klinga, men lika lätt till misston som till samklang, allt efter som det var den rätte mannen, som gjorde det, eller någon af de icke-kallade; det läste de begge, födde erotiker som de voro, utaf det jungfruligt bundna i hennes rörelser och af den skygga tillförsigten i hennes ansigte.

När Berta lemnat dem, suto de begge med dåligt samvete, med skamsen grämelse öfver – ja, öfver hvad? Öfver att ha betett sig dumt; deras hjertan voro alltid fulla gent emot Berta, men de kommo sig aldrig för att säga henne några rigtigt hyggliga ord, fastän de hade dem på tungan; och hon såg alltid så undergifvet besviken ut, när hon gick sin väg, som om hon väntat något, som aldrig gafs.

Truls svallade öfver. Han hade nu under trenne dygns idelig sammanvaro med gardet nödgats hålla alla sina expansiva känslor under hermetiskt lock, och trenne dagars och nätters oafbrutna enerverande gask hade

afsatt en hel massa sentimentalitet. Han gjorde en stor gest, och rösten lät helt undertryckt:

«Man kan ju bli rent väck! Man är i grunden ett fä! Hvarför går man inte helt enkelt hän och gifter sig med henne? Man skulle ge blankt fan i hela konkarongen och – – – , när man ändå vet att man inte kan få det bättre.»

Bengt satt så underligt sammankrupen vid sidan och log så sjukligt sympatiskt-skeptiskt hjelplöst. Hvarför fan vore karlen så generad; hvarför kunde han inte naturligt bryta löst? Truls blef aldrig klok på sin vän. Han var icke i ett stycke, tyckte han; liksom tvenne väsen, klumpigt sammanlödda. Truls skelade öfver till honom: blond och undersätsig, med ett melankoliskt, stelnadt leende öfver ansigtet, som om han grämde sig öfver sin egen vanmakt och dock på samma gång fann det hela komiskt, eller som om han fann sig sjelf komisk och led derunder. Kroppsligt anlagd till en stark typ, starka labbar och axlar, men något sammansjunket bräckligt öfver det hela. Munnen ett, nästan brutal, ögonen något helt annat, svårmodiga och drömmande, som om de alltid sågo något åstundadt försvinna. Och satt han nu icke der till på köpet med händerna lagda öfver hvarandra i gudhängifven resignation, – dessa labbar, som dock måtte kunna gripa rätt försvarligt fast i tingen! Och på samma sätt var det med hela menniskan, resonerade Truls blixtsnabbt vidare. Bengt gick full af de egendomligaste tankar och känslor, men de blefvo sittande i de långa blickarne och mellan de resigneradt sammanknäppta händerna.

«Menar du icke detsamma», sporde han otåligt. «Hvarför fan går du inte hän och gifter dig med henne?»

Bengts leende gled ned till de sammanknäppta händerna, och Truls såg med ens en godmodig, ironisk slughet sticka fram derur.

«Vi ta det för högtidligt,» sade han. Och så resonerade och förtalde han vidare, dämpadt och staccato, som han plägade: «Ser du, det lönar sig inte att vara så finkänslig af sig. Det är inte det som flickorna vilja ha; man tar hänsyn och skjuter upp; en annan, som bara är mer tilltagsen, kommer mycket längre med dem. Det kommer bara an på att gripa till; gör man inte det sjelf, gör en annan det. Det är bara det, att man inte kan komma sig för; och så snyter den andre henne väck. Och man är sjelf en komisk person.»

Truls såg på sin vän med oförstäld förvåning.

«Berta är inte en sådan,» sade han patetiskt.

«Berta är en ovanlig flicka», svarade vännen allvarligt. «Men vi göra oss galna föreställningar om flickorna. Det är deras natur att vara som de äro. Berta är icke sämre för det; men vi ska ta dem som de äro. Både de och vi ha det mycket bättre så; de vilja, att vi ska ta dem så, och förstå icke det andra. Det är det naturliga; och det är vi som äro dumma. – Härom dagen var jag tidigt uppe: jag kunde icke sofva, och det var så vackert väder. Jag gick ut, der fans icke en menniska på gatorna; det var ännu nästan halfskumt. Nere i jernvägsplanteringen mötte jag Berta och en väninna. Jag slog mig i dank med dem. Hon hade gerna gått hem med mig, bara jag haft mod att säga ifrån. Nu sade jag ingenting, och vi skildes igen. Men, ser du, det är dumt, ty någon annan kommer och får henne. Och jag kunde haft henne; och det hade kanske också varit bättre för henne sjelf, ty jag kunde kanske hållit mycket mer af henne än den som får henner. Vi äro bara för hänsynsfulla. Man har icke hjerta att göra en sådan flicka för när; och det gör bara, att en annan får henne.»

De drucko hvarandra till och försjönko i meditationer.

«Du har varit i Köpenhamn?» sporde Bengt.

«Ja.»

«Med gardet?»

«Ja.»

«Nå?»

Och så berättade Truls, om gaskerna och Camilla.

«Ser du, hvad fan gör egentligen allt det andra; ett par sådana ögon – – – – . Allt det andra är ju bara jux; men ett par sådana ögon innehåller ju hela menniskan och mera än så. Hvad gör det, att hon är ett luder! – det säger ju ingenting alls; hvad man finner, när man ser ett par sådana ögon, är en verld för sig. Det är otäckt alltsammans, otäckt, så att man kan vilja kräkas dervid; men jag håller af henne, derför att hon har sådana ögon. Jag skulle kunna gifta mig med henne bara för ögonens skull, – ja, förbanna mig – – – Man kan bli galen, – just den man skulle vilja ha, som man skulle kunna bli lycklig med, – sådant *känner* man genast, – och så skall man träffa henne i Farversgade! Asch! Skål!»

Nu kunde han lika Bengt: denne log helt varmt, urskuldande sympatiskt. Han kom i tagen, och hans tillbakahållna, misshandlade, öfverupphettade känsla lopp in i sin vanda fåra; en ymnig, varm flod. Och exteriören svann, omgifningen, lokalen, och allt, – och i det absoluta tomrummet framför honom lefde detta hans inre miliö, hvarpå han ständigt gick och bar, lefde som en verklighet med natur och menniskor, med fina färgtoner och sakta melodier, detta inre miliö, som, nedärfdt genom slägtled, väft sig in genom hans väsen, – hembygden, slätten, fädernegården, markerna, almdungen, pilarne, – lefde omkring och i honom och tog honom som minne, som längtan, som barndomshågkomst och som framtidsdröm, som hans egna, egentliga jag, hvilket allena kunde klinga i *en* enda ton, som samlade och upplöste allt i sitt välljud. Och känslan förtätade sig, tog kropp, fick fysionomi, – en flicka, – Bertas ansigte och Camillas ögon, – och i fonden af hans syn stod huset, der han ville bo till döddagar, och fonden kom närmare, och han sjelf växte fast vid den och försvann deri – –

Berta kom in med vattnet till andra toddyn. Hon skar icke drömsynen itu; de voro ju af samma ämne, hon och den; drömsynen blef liksom mera handgriplig och lefvande genom henne, och hon fick från den liksom en glans öfver sig. De båda vännerna visste, att hennes föräldrar suto på ett litet arrendehemman uppe å Landskronaslätten samt att hon och de många andra syskonen måst ut åt alla väderstreck och i alla ställningar för att skaffa sig brödet.

«Icke sant, Berta, det var bäst att vända tillbaka hem på landet,» sade Truls.

«Jo, om man bara kunde.»

«Ja, det är det just, om man bara kunde.»

I samma ögonblick hördes nerifrån trappuppgången skrål och skrän af rusiga studenter. De tre kände sig i denna stund såsom af en och samma familj; de hade att hålla samman, att hjelpa hvarandra; och det lilla värdshusrummet med dess brasa och rykande toddy blef till ett varmt och stilla hem midt i detta kalla och smutsiga hus, der man bara kom och gick. Det ringde ute i korridoren, och stämningen var med ens blåst bort; Berta gick stillsamt ut; och de båda vännerna suto kvar i bittert-ljuf, svårmodig stämning.

«Det är icke det värsta,» begynte Bengt, efter sin vana så lågmält, att Truls knappast kunde höra, hvad han sade. «Men man kommer bort ifrån de sina, från allt som man uppvuxit med. Ens mor blir främmande för en; man är sjelf en främling för sina egna syskon. Hvar gång jag kommer hem efter terminen, är det som afståndet blifvit större. De förstå oss icke, och vi sjelfva glömma också bort att känna och tänka som de. Jag kan få sådana samvetskval, när jag förnimmer det; bara jag tänker på det, har jag ingen frid öfver mig; det är mig, som om jag gjort dem en oförrätt, som om man lärt sig skämmas öfver hem och slägt. Och det är ju ändå bara der, som man rigtigt hör hemma.»

Det hade blifvit midnatt, och de bröto upp. De kände ingen lust att gå hem och lägga sig, heta som de voro, samt gingo några slag genom Lundagård. Bengt talade ideligen denna kväll, ljudlöst nästan och med långa pauser; Truls gick tigande, i melankoliska drömmerier. Plötsligt tvärstannade Bengt med ett ryck:

«Ska vi gå till flickor?»

Truls var så tacksamt glad öfver, att hans vän en enda gång tagit initiativet till en dumhet, att han icke ens hann förvånas öfver fenomenet.

«Känner du Elin?» sporde Bengt vidare, medan de voro på väg ut mot öster. Nej, Truls kände inte Elin. Uppe i Tomegap låg ett hus med gafveln ut mot gatan. Bengt gick in genom porten och bankade på rutan. Gardinen fördes undan, ett flickansigte stack fram och drog sig genast åter tillbaka. I nästa ögonblick öppnades dörren.

«God afton, Elin,» sade Bengt, som gått i förväg uppför trappan.

«God kväll, du,» svarades kelet hviskande inne från den mörka förstugan; det lät nästan som en kyss; kysser han henne, tänkte Truls.

Hon hade bara ett rum, inredt som alla sådana rum, men påfallande renligt. Elin var en mycket blond och mycket undersätsig flicka; hennes slätkammade och benade hår var nästan hvitt, och hennes tunga kropp nästan fyrkantig. Man kunde se, att hon nyligen kommit från landet. Bengt och Elin stodo i ett alldeles särskildt förhållande till hvarandra; det blef genast tydligt för Truls, som satt helt mållös inför detta under; han hade icke tilltrott sin vän att ha ett förhållande bakom allas rygg. Men, som sagdt, han blef nu aldrig rigtigt klok på sin vän. Denne behandlade den unga flickan med en öm hänsynsfullhet, som var så blygsam, att den nästan icke ens snuddade till öppen förtrolighet; och Elin såg till gengäld så genomlycklig ut som en flicka på sin första kärleksdag, beundrande, ängslig att kanske icke göra allt i lag, försigtigt sökande efter smekningar. De hade begge två tvenne älskandes hela förlägenhet och klumpighet.

Bengt hade punsch, vin och läckerheter stående hos Elin, och hon serverade, i hvitt förkläde. Det fördes en ytterst anständig och stillsam passiar en timmes tid; klockan var inemot två, när de båda vännerna omsider bröto upp.

Truls kände sig hungrig, och de styrde kosan nedåt till Laboratoriegatan för att söka komma in hos Per Månsson och få sig en bit mat. Det lyste ljus genom springan mellan fönsterluckorna; och just som Truls lade örat till, klang Bror Malms gälla skratt ut till dem, åtföljdt af en bränvinsbas' räddhågadt ifriga hyssjande.

«Malm!»

«Är det du, Truls?»

«Ja.»

«Öppna, herr Månsson!»

Bränvinsbasen brummade motvilligt, men dörren öppnades försigtigt, och de båda vännerna trefvade sig in. I hökeributiken suto spillrorna af gardet på disk och tunnor, åto press-sylta och korf och ost samt drucko bier direkt ur buteljerna.

---

Truls vaknade en morgon och fann, att det var så sällsamt ljust i dagern i rummet. Eller var det kanske bara

hans eget sinne, som tonade i klart? Han kom raskt ur sängen och fick rullgardinen upp: nej, det var något i belysningen derute som var nytt. Detta tindrande varma blå öfver det tindrande klara gula – det var våren, som kommit i landet. Ungdomen i honom lefde upp med ungdomen i naturen; det reddes derute – man kunde icke så noga veta hvar eller hur – men det reddes till en fest, der äfven han var en väntad gäst; han måste vara med, det dref på i blodet, i själen; han kände, att det hastade, och att ingenting vore att försumma. Han slök kaffet, kastade en blick till Heeren och gick ut på gatan.

Jo, förvisso var det vår. Tidigt nog: ännu bara April. Allting sken som af nytvätt, vätan låg ännu kvar öfver trottoirstenarne i skuggan af husen, men solen rent af stack, när den kom till att falla ned mellan tvenne höga hus, och himlen låg öfver alltsammans som en stilla ocean, öfver hvilken små hvita molntottar sakta gledo fram som segelslupar i temlig vindstilla. Det sväfvade något i gatorna, icke synligt som ånga och knappast ens förnimbart som doft, men som dock kom ute från den stora landsbygden, inhöljande den lilla staden: marklukten, mull-lukten, den befruktade jordens andedrägt.

Truls dref säfligt uppför Södergatan; stannade utanför Gleerups fönster; strök tvärs öfver gatan och stötte samman med Josua, som med påfallande kutig rygg kom ut ifrån Kristianstadsbanken; skildes från honom vid Klostergatan och fortsatte sin väg allena vidare uppåt «Boulevarden». Utanför Bomans kafé mötte han Jeppa Jeppsson, gemenligen kallad «astronomen», sedan han efter tre års teologiska studier utan tentamen tvärt slagit sig på naturvetenskaperna och blifvit en i vida kretsar ansedd fackman i astronomien. Hans tragiska öde bestämdes deraf, att han, professorskunnig i sin specialvetenskap, råkat in i circulus tentando i Boström samt hade svårigheter att uppfriska sin Livius till ett «godkänd».

«Du ute och går så här dags! Det är man icke van att finna!» sade han.

Det var både respekt och afundsjuka i tonen. Det var meningen, att de båda, tolfårsstudenten och ettårsstudenten, skulle upp i kandidaten samman. Truls hade, upprörd af de hårresande skildringarna om circulus tentando, i ett lättsinnigt ögonblick lofvat att expediera sin examen inom loppet af ett år; han kunde så ungefär bli färdig, men ville ha ett anständigt betyg i historien och hade fördenskull uppskjutit med saken till hösten. Detta meddelade han Jeppsson. Denne såg pröfvande på sin unge vän, förskräckt, beklagande, spörjande.

«Kom ihåg,» sade han med sitt fina, goda leende, «att det fins två ting, som äro det vissa förderfvet: vexlar och circulus tentando.»

Truls styrde kosan vidare öfver till Lundagård. Öfverallt annorstädes låg vårvärmen i luften, men de gamla träden tycktes andas kallt; Truls kom nästan till att frysa. Jeppssons häntydan till det ekonomiska hade också försatt honom i en lägre temperatur: det var en öm punkt, som vidrördes. Det rådde deficit i hans kassa; hans ficklån och öfriga oundvikliga utlägg gingo ej ihop med den summa, som han till terminens slut kunde motse hemifrån. Luckan måste fyllas; och snart; men hur? Detta var ingen ny fråga; Truls hade stält sig henne dagligen sedan ett par månader och mera skärande för hvarje dag som gått. Alla andra hade vexlar; Josua t. ex. hade alla fickor och lådor fulla af vexlar; men hur gjorde man sådant? Truls gick flera slag rundt kring Lundagård, i ständigt och omedvetet ökad fart, samt jagade upp sin rådlöshet; vårstämningen var borta. Det gälde ju en vigtig sak. Gardets högsta moraliska princip lät: reell i affärer! Malm – 100 kronor, Bengt – 50 kronor, Pelle så och så mycket, o. s. v. – men herregud, – det gick kallt igenom honom – *var* det verkligen så mycket! Detta hade han lånat, och detta skulle betalas, och det inom ett par tre veckor. Truls kretsade med nervös brådska Lundagård rundt och rundt; han kände allaredan skammen öfver att ha svikit på den bestämda dagen och kallsvettades. Han måste ut till Bengt!

När han i full fart vek om hörnet till Kungsgatan, for han rakt på sin vän.

«Jag var på väg till dig,» sade han andfådt. Bengt skulle på föreläsning, och de båda vännerna följdes åt

tillbaka upp mot Lundagård.

«Hur är det, du,» begynte Truls, «får du pengar tillöfvers för terminen?»

«Nej, fan heller,» log Bengt blekt.

«Ja, för då kunde du gerna försträcka mig så länge. Du vet ju, till hösten tar jag examen, och då vankas det naturligtvis schaber.»

«Är det mycket?»

«Nej, det är bara några hundra riksdaler. Men jag vet, förbanna mig, inte hvar jag skall ta dem ifrån.»

«Å, skrif hem efter.»

«Nej, ser du, det ville jag inte göra förrän *efter* examen. – Du kan inte få så pass mycket hemifrån, att – – »

«Nej, det går inte ens ihop för mig sjelf.»

«Nå, hur bär du dig åt?»

Bengt log på sitt trygga, stillsamma sätt.

«Ja, far får sända. Det kommer att stå hårdt, men jag skrifver.»

Han skrifver – tänkte Truls. *Det* vågade han sig inte till.

«Om man bara kunde få sig en vexel,» sade han. I samma ögonblick fick han en idé: han ville gå till domhafvanden; denne finge råda.

Domhafvanden bodde i ett vindsrum nere i Lilla Tvärgatan. Der hade han installerats, när han som skolpojke kom in till Lund för första gången, och der hade han af gammal vana fortfarit att bli boende, äfven sedan han blifvit student och juvenal, ehuru det lilla rummet tedde sig allt mindre och mindre, i samma mån som domhafvanden tilltog i omfång.

Den ålderdomligt röd- och hvitrandiga rullgardinen var nere, nyckeln ur dörren, – alltså låg domhafvanden ännu i sängen. Truls bankade på och ropade sitt namn, en gång, två gånger; vid tredje gången kom en vresig grymtning till svar, det knakade i sängen, – tunga steg af bara fötter, under hvilka hela huset gungade, och domhafvanden i bara skjortan i dörren.

Han drog gardinen upp, slök några glas sodavatten och satte sig i sin Adamskostym vid bordet, der Sveriges Rikes Lag låg uppslagen. Truls gick rakt på saken. Domhafvanden tog sig, som han plägade, om mustascherna och hakan.

«Tja–a», sade han sibylliniskt och såg ogenomträngligt grubblande ut. Derpå drack han ännu ett glas sodavatten samt strök sig ännu en gång om mustascherna och hakan.

«Du kan inte skrifva hem?»

Truls blef helt ängslig tillmods; detta vore visst en vida vanskligare historia än han förestält sig. Han skakade på hufvudet. Domhafvanden satt alldeles försjunken i tankar, och Truls nändes icke störa honom.

«Ja, det är ju satan till historia,» sade han slutligen, riste på hufvudet med dess tjocka hårmanke samt lade pupillerna på sned inne i ögonkloten, såsom alltid vid knepiga tillfällen. Der sköt en förstulen liten skef

blick hän till Truls, hvilken denne lika litet förstod som tonen hvari de ohyggliga orden uttalats: det var som om domhafvanden icke sjelf menade rigtigt allvar.

Med ens steg domhafvanden upp, harklade sig grundligt, spottade ut grundligt, drack sodavatten igen samt satte sig resolut ned vid bordet.

«Vi få väl lof göra en vexel då,» sade han och började krama i ordning å detsamma.

Det föll som en sten från Truls' sinne, det gick som en ljusstråle igenom det:

«Tror du, det låter sig göra?»

Domhafvanden svarade intet; han hade hemtat fram en bundt af långa, blå blanketter och satt med pennan i högsta hugg.

«Alltså – hur mycket ska vi nu ta den på – 500 äro de alltid kinkigare med, – 450? Räcker det? Nå. Men – du vill naturligtvis ha den på 6 månader» – hufvudskakning, skeftstälda pupiller – «nåja, alltså: sex må–na–der – à–jour, – – – – mig–sjelf – – eller – ordre – – – utan advis.»

Och Truls skref sitt namn i nedra hörnet till höger, och domhafvanden trasserade derinunder och på baksidan. Truls såg spörjande på domhafvanden, som begynt kläda på sig: det var ju inte färdigt ännu. Men domhafvanden skötte sin toilett och låtsade om ingenting.

«Men – – – ,» begynte Truls oroligt.

«Tåla dig,» afklippte domhafvanden.

«Nå, så gick vi,» sade han, när han blifvit färdig.

Han tycktes vara i ett strålande humör. Truls följde. Domhafvanden vek in i ett hus i Skomakaregatan och bankade på 1 tr. upp. Truls läste på visitkortet: Fil. D:r Albert Regnell. En medelålders man med fetma och ett rödt jovialiskt ansigte öppnade för dem; Truls kände mycket väl både mannen och namnet; d:r Regnell kallades gemenligen bara «endossenten», emedan han endosserade vexlar för kreti och pleti, «blott en hederlig menniska trasserat papperet.»

Domhafvanden presenterade och utvecklade situationen.

«Denne unge man befinner sig i den numera icke ovanliga belägenheten, att han måste draga en vexel. Han är icke medellös, men af vissa orsaker föredrager han att tills vidare icke underrätta sin fader om situationens beskaffenhet. För resten är han så till vida särdeles berättigad att draga vexlar på framtiden, som han, ehuru ännu novitie, är i det närmaste färdig med sin kandidat. Det förefaller mig, som om vi hade en förpligtelse att jemna vägen för ifrågavarande unge man. Detta papper skulle slungas in i Kristianstadsbanken; jag har trasserat; den unge mannen vore dig säkerligen synnerligt förbunden, om du ville endossera detsamma.»

D:r Regnell skrattade, tog papperet och ritade dit sitt namn. De begge vännerna togo genast afsked.

«Nu till banken! Det är hög tid!»

Domhafvanden försvann i korridoren. Några minuter förgingo, hvilka tycktes Truls ändlöst långa. Ändtligen – Truls åt domhafvanden med ögonen. Den senare nickade, i värdigt beskyddande allvar:

«Du får gå in och höra efter så der mellan half ett och ett.»

«Tror du det går?»

Domhafvanden gjorde en afvärjande gest:

«Det får man se! Frid!»

Sköt kragen upp, stack händerna i rockfickorna, satte käppen lodrätt under armhålan och seglade ned utför Södergatan.

Truls såg efter honom med långa ögon och var nervös. Fick fram uret: half tolf. Alltså en god timma qvar. Han gick hem, men kunde icke sitta stilla; strök ner i Gyllenkrokska Promenaden, men greps af en plötslig ångest för att kanske gå för långt och komma för sent; skyndade tillbaka upp åt Södergatan, men fann att bara en half timma förflutit. Flanerade upp och ned för Boulevarden, såg på klockan hvarje femte minut, beslöt att en rätt försvarligt lång tid låta uret ligga i fred i fickan; fann, att hon helt oförväntadt blifvit half ett, och störtade ner mot banken.

I tamburen hängde han helt hänsynsfullt rocken och hatten ifrån sig, och steg in. Han skämdes grufligen, hade en förnimmelse af att alla sågo på honom och logo åt honom. Vid disken stodo tätt med kunder, studenter, som han alla kände till utseendet og namnet, alla med långa ansigten och girigt förväntningsfulla ögon. Med ens fick han syn på Bror Malm: han stod hos kassören och proppade sin plånbok med stora sedlar, orubbligt lugn som alltid. Han nickade till Truls, när han gick förbi honom, men den senare visste icke rigtigt, om Malm känt igen honom; han såg så underligt frånvarande ut, med stela ögon, som varseblefvo ingenting eller som sågo långt och djupt i sig sjelf, men i hans ansigte rörde sig icke en min. Skaran vid disken glesnade; somlige visades till kassören, andra fingo långa blå papper: «direktionen kan inte diskontera denna vexel.» Bakom Truls kommo ideligen nya kunder in ifrån tamburen.

«Mitt namn är Andersson. Jag skulle förhöra mig, om min vexel är accepterad.»

Verkställande direktören såg på honom under glasögonen och bläddrade i högen af de långa blå blanketterna på pulpeten framför sig. Då vände kassören vid den andra pulpeten sig om, kom bort till Truls, sporde sakta: «*Truls* Andersson», mönstrade den unge mannen med en skälm i ögat och gick bort till direktören.

«Truls Andersson», hörde Truls honom säga, hvarpå han återvände till sin pulpet. Några ögonblick gingo, hvarunder ingenting skedde honom angående, tyckte Truls. Han hade redan blifvit en smula orolig, då kassören tvärt vände sig till honom:

«Var så god!»

Vexeln hade gått.

Truls störtade ned till Lilla Tvärgatan. Domhafvanden låg på sängen, rökte långpipa och studerade Sveriges Rikes Lag.

«Den gick!» ropade Truls.

«Den gick!» ropade domhafvanden med förstäld förvåning.

Truls hade bjudit domhafvanden på middag, men den senare hade förhinder. Derpå hade han sökt få fatt i Bengt – han ville absolut «vara samman» med någon; men Bengt stod ingenstädes att finna. Så satte han sig i Athenæum och läste tidningarna, tills han kände sig middagshågad samt gick öfver till andra sidan.

I rockrummet stötte han samman med Jeppa Jeppsson och en annan äldre student, Lars Isinger, äfvenledes

bondson, med namnet tagit efter fädernebyn. De skulle också in och äta middag; Truls visste, att kotteriet åt på Föreningen.

«Är du ensam?» sporde Jeppsson. Och då Truls jakade, frågade den förre, om han icke ville äta middag samman med dem. Truls tog smickrad och förvånad emot utmärkelsen.

Ty det var afgjordt en utmärkelse, att han, novitien, upptogs vid detta illustra, annars temligen strängt slutna kotteris middagsbord. Sällskapet utgjordes, när det var fullständigt samladt, utaf ett halft tjogtal personer, hvilka tillsamman representerade sjelfva kvintessensen af den akademiska ungdomen. Ett par docenter, en berömd lyriker, en löjtnant, ett par filosofie doktorer, några studenter utan examen, men alla studenter sedan ett tiotal år tillbaka, blomman af 70-talets generation, den nynordiska renässansens och folkhögskoltankens kärntrupp, med eller utan akademiskt lejdebref, men alla mångsidigt belästa, lifserfarna, själfulla män, hvilka tillegnat sig, genomtänkt och förarbetat all den då moderna bildningen, så vidt som den räckt in öfver den skandinaviska horisonten, en generation, hvilken just då som bäst skulle framställa sitt mästerprof i kulturelt hänseende. Truls kände på sig, att han hade sällskapets visserligen icke yttre, men väl inre ögon fästa på sig; det konverserades hela tiden, men det fans, tyckte Truls, i beskaffenheten af de temata, som förebragtes, såväl som i det sätt, hvarpå de förebragtes, ett något som sade honom, att man diskret pejlade honom, i egenskap af representant för den generation och den kultur, hvilka komma skulle, – något nyfikenhet, något misstro, också något af på förhand redobogen fiendskap, *den* fiendskap, som ligger djupare än alla grunder. Men Truls kände sig tryckt, i främmande luft; och det kom ingenting ut af det hela.

Efter middagen dracks kaffe och punsch i ett af smårummen. Vid grannbordet satt ett annat sällskap, likaledes vid kaffe och punsch. Det hade med ens blifvit dödstyst i detta lag, när de andra kommo in, – en tystnad af gêne, af otillpasshet, – en tystnad, som var full af instinktiv antipati, af nervös klåda efter att sticka, att indirekt förnärma, att komma i klammeri. Och midt i denna allmänna tystnad, som varade blott ett fåtal minuter, kastades ut ifrån någon borta vid det andra bordet, liksom en massa slemmigt spott, emot det nyankomna bordslaget:

«Idealen – hvad fan ska vi med de gamla luderna!»

Det gick som ett ryck genom Truls' sällskap. Man såg på hvarandra och drack hvarandra till under tystnad. Men vid grannbordet utvecklades ur ett rått sinne och ur en rå mun de nya lärorna om lifvet.

Och Truls skämdes, så, som han aldrig kunnat minnas, att han skämts förut. Ty detta andra bordssällskap var, äfven det, representativt: det betecknade hans egen generation, den som nu turen närmast skulle komma till att föra utvecklingen framåt.

Skymningen hade fallit, när han, efter att hafva skilts från sällskapet, gick hemåt genom Lundagård. En tät dimma hade följt på den vackra vårdagen, det droppade från träden, och de sparsamma lyktorna lyste glåmigt. Truls frös. Det var honom, som om han hela dagen sökt detta något, som i morse drifvit honom ut, men vände tomhändt hem, än en gång, nu som alltid.

---

## II.
## Landtlig kärlek.

Sommarqvällen lade sig öfver slätten med sin stillhet och klarhet. Det svagaste ljud klang fulltonigt fram långt från fjerran, och hvarje föremål stod med silhouettskarpa utlinjer i aftondagern. Truls och Bengt gingo fram genom den gamla byn; uti en fähage vattnades hästarne, på hustrapporna suto kvinnor med barn på armen och samtalade öfver till hvarandra. Vägen lopp in mellan almplanteringarne till tvenne gårdar och

sedan rakt ut genom slätten, rak som ett gult band mellan de korta lummiga pilträden. Solen skulle just till att gå ned: den stod som ett enormt rödt klot långt borta öfver ett mognande rågfält. De böjde in på en gångstig, hvilken nästan öfvertäckt gick in i sädesfälten. Solen försvann, de klara färgerna slocknade, och det skymde.

«Ja, Hanna i Grödinge,» fortsatte Truls samtalet, samt utbredde sig i entusiastiska ord om henne, i hvilka väl dock vännens skärpta öra förnam, att den intimaste, personliga vibrationen icke förefans.

Bengt gick före med ögonen i marken.

«Du har gjort mig mycket glad, med hvad du nu sagt,» sade han, efter en stund, innerligt och högtidligt. «Det ville jag gerna höra från din mun.»

Truls halfstannade omedvetet af förvåning, som dock till hälften var förståelse, och visste icke rätt, hvad han skulle säga. Det uppstod ett ögonblicks förlägen paus.

Plötsligt gick Bengt hastigt till.

«Du har alltid anförtrott mig dina hemligheter,» sade han. «Jag har aldrig haft något att anförtro dig, fast du kanske trott att det bara var, derför att jag inte ville. Men nu har också min tur kommit, och det ville jag gerna säga dig.»

Bengt var med ens vorden som förändrad; det kom fart i hans ord, och det lyste af lycka omkring honom. Det var ett bundet jubel, som ändtligen sprängt de konstlade banden; han satte fram hvart ord och hvarje detalj med något af den på samma gång förtviflade och triumferande hänsynslöshet, hvarmed den alltför tystlåtne och tillbakadragne söker öfvertrumfa känslan af skamsenhet vid ett utbrott af förtroende.

«Hur länge går du och bär på detta, Bengt?»

«Ja, det kan man ju aldrig säga. Man vet ju inte, när det egentligen begynt. Kanske var det engång i fjor vintras. Jag hade rest hem till Mårtensdag; en dag for jag till Grödinge på besök. Det var blåst och rusk och alldeles mörkt, när jag kom fram. Föräldrarna voro bortresta; och i stugan satt bara en piga, som visade mig ut till flickornas rum. Då var det, – när jag öppnade dörren – – – en stund förgick, flickorna suto lutade öfver sitt arbete; jag vet inte hvarför, men jag tyckte med ens så blodigt synd om dem; liksom om de sute här ensamma och skulle alltid få komma att sitta här ensamma. Då såg Hanna plötsligt upp och fick syn på mig, och den blick, jag då fick, gick varmt igenom mig. Det är kanske den som gjort det hela.»

«Och hon? Har du talat med henne?»

«Nej, men jag tror nog, hon håller af mig. Der har i alla fall varit små tecken, som sagt mig det. Du vet, sådant der som egentligen ingenting är, men som man icke kan taga fel på.»

Det hade kommit en stolt tillförsigt öfver Bengt. Han talade vidare om sin kärlek. Nu ville han göra undan sin examen, skaffa sig en plats och ett hem till sig och henne.

«Det skulle vara lyckan,» slöt han vekt och bäfvande på målet.

«Det gör du rätt i,» svarade Truls varmt och sakta.

De gingo en stund under tystnad. I nordvest höjde sig fullmånen, kopparröd och med sotteckning, öfver grannbyns almdunge hastigt upp på natthimmeln.

Så bröt det sig i Bengt och slog om i hans sinnesstämning. Han kände sig lätt och glad öfver att ha talat ut,

och på den sentimentala högtidligheten följde en lätt humor.

«Och du?» sporde han Truls. «Har du ingenting för närvarande.»

Nej, han var tom och öde.

«Det kunde jag strax märka på dig,» fortsatte Bengt med sitt goda leende. «Du lät mig tala, och hörde på, utan att komma med ditt.»

Och de vände tillbaka hem till Bengt och åto kvällsmat samman med familjen. Och husets folk, som skulle upp igen på morgonen till tidigt arbete, gick till hvila, och de begge vännerna drogo sig tillbaka till Bengts rum för att få sig ännu en passiar, innan Truls begaf sig på hemvägen.

Fönsterna ut till trädgården stodo öppna, rummet var fyldt af jasmindoft, fönsterträverket aftecknade med skarpa mörka räta streck sin figur öfver det orörliga, daghvita månljuset å golfvet. De talade understundom till hvarandra, oftare till sig sjelfva, men suto mest tysta; ty i denna månskensljusa stillhet hörde de sina egna tankars ord och stämningars stilla rörelser, medan de gent emot hvarandra kunde afläsa det icke ordvordna, den ene på den andres ansigte och ögon. Det fans emellan dessa tvenne unga vänners väsen en kontakt af helt annorlunda intimitet än mellan tvenne menniskor i gemen eller ens emellan dessa begge vänner i hvardagslag: lönliga förbindelsekanaler öppnade sig, nya sinnen kommo till och nya nerver af dittills okänd känslighet. Sålunda utspann sig dem emellan en ömsesidig förtrolighet, nästan utan ord, och enbart derigenom möjlig; förtroendena, icke tyngda af ordens vigter, skredo fram med så lätta fjät öfver den unga skamsenheten, att denna knappast rörde på sig i sin alltid halfvakna blund. Förtroenden om väsendets innersta art, om personlighetens doldaste lif, om kärleken och framtiden, om lytena och stoltheten, om gången blygsel och kommande dåd, om alla vackra blomster och onda varbölder. Och allt detta myckna, som de varseblefvo hos sig sjelfva och hos hvarandra, var verklighet för dem, fullt ut så mycket som det rum, hvari de suto, och den trädgård, som låg utanför fönsterna, och den vida slätten bortom denna; ty det stod lika kroppsligt i samma starka dager, hvilken ingen af dem uppfattade såsom det den var: ett månsken, som antagit utseendet af dagens eget ljus.

De bröto upp: huset sof; de stego ut i trädgården: den låg i skuggor och dagrar af annan färg än dagens men lika starka. De kommo ut på slätten: den utbredde sig slät och horisontlös i en enda rymdocean af hvitt, orörligt, tyst ljus. Korna råmade på nära och fjerran marker; hundarne skälde i nära och fjerran byar; men alla hus och gårdar stodo hvita och sofvo; och menniskorna voro, som funnes de ej till. Deras hjertan svälde öfver; det var deras egen sköna och älskade hembygd, som de sågo omkring sig, och den hela vida verld, som låg bortom, utom, hade dess liknelse. Den ena var som den andra. De stodo lika sköna, lika stilla, lika kroppsliga i samma starka dager, hvilken ingendera af dem, der de gingo framåt stora allfarvägen, uppfattade såsom det den var: ett månsken, som antagit utseendet af dagens eget ljus.

* * *

En eftermiddag sist i augusti, när Truls kom hem med metspöet på axeln, ett knippe aborrar i handen och Heerens «Franska revolutionens historia» i rockfickan, hade der varit ridande bud från Bengt, att han måtte komma: en hel samling studenter suto och väntade på honom. Truls fick i hast i sig middagen, som han försummat, och gick ut om gårdsporten, der gubben far satt på stendiket i middagshettan och såg ut öfver markerna, der den mogna säden gick som vattradt siden under en nästan omärklig vind. Om han finge ta nummermärren? Rusthållets häst stod i gårdens stall, fick icke brukas till arbete, och användes bara i ärenderidter. Det var ett litet, trindt, glänsande svart sto samt Truls' speciella älskling bland husdjuren. Jo, han kunde ta henne, men icke rida henne för svettig. Truls vandrade ned i stallet, ledde stoet ut, lade betsel, bukgjord och stigbyglar på det, samt red i sakta mak ned genom byn. Utanför folkskolan stod hans gamle mäster, som hemtade posten till hela byn från närmaste postanstalt två gånger i veckan.

«Här ligger ett bref till dig,» sade han och gick in i huset.

Truls såg på utanskriften, att det var från domhafvanden. När han kommit ut ur byn på öppna slätten, lät han tyglarne hänga och bröt brefvet. Det gälde först och främst påskrifning af en vexel, hvilken var bifogad. Men längre ned kom en passiar om Bror Malm: «Malm är klar med sin examen och reser i nästa månad till Stockholm. Anna på «Skandinavien» följer med; han har redan låtit hyra rum till henne. Trägen vinner; hvad han för resten har kunnat finna hos flickan, vete gudarne; men Malm är nu en underlig djefvul.» Så! Truls stoppade brefvet i fickan. Alltså hade han ändå till sist fått henne. Malm hade ett helt år lagt an på henne; men Anna var en flicka, som man inte kunde säga någonting på. Månne Malm rigtigt höll af henne! Ingen trodde det; men Truls var icke ohågad att tro det: Malm hade alltid hållit vakt öfver henne med sådana underliga ögon, ehuru han stämde i med sitt gälla skratt, när de andra skämtade handgripligt med henne. Och Anna *var* en särdeles flicka, så husligt hygglig och varm. I alla fall visste Malm sätta sin vilja igenom, och visste hvad han ville, utan att meddela någon som helst, hvad han gick och bar på.

Truls hade så försjunkit i tankar, att han icke märkt, att stoet stannat. Det stod stilla, midt på vägen, midt i solbaddet. Två unga flickor gingo i det samma förbi, nickade till honom och logo; han helsade förläget igen, drog förargad tyglarne åt sig, gaf hästen ett slag med ridspöet samt red i sträck mot nästa by.

Laget satt samladt ute i trädgården i ett af lusthusen, drack toddy och sjöng Bellman. Timmarna gingo, dagen led, kvällen kom, och den ljusa sommarskymningen. Någon föreslog, att man skulle gå upp i kyrkan och höra Lars Isinger spela orgel. Det hade varit helt skumt inne i den gamla tätvuxna trädgården; man bländades nästan af månskenet, när man kom ut från gården. Kyrkan lyste hvit som ett spöke. Bengt hemtade kyrkonyckeln hos ringaren, och sällskapet slapp in. Det klapprade på stengolfvet och ekade genom hvalfven: man skyndade att taga plats, hvar och en der han tillfälligtvis slank in i en bänk. Det var skumt, cigarrerna lyste röda emot hvarandra i skumrasket; månen rutade sparsamt golfvet genom de höga smårutiga fönsterna; blott uppe vid altaret föll ett bredt bälte öfver Kristusstatyetten med dess sida mantelfållar. Och tyst, – tyst som i de dödas stad. Så stämde med ens orgeln i, och som en mäktig kaskad sköt tonmassan upp genom hvalfven. Det var folkvisor, Isinger spelade, såsom han allena kunde spela dem, stiliseradt enkelt och hvar och en visa i dess egna art, sammanväfvande dem till ett bjert och brokigt mönster snarlikt alstren af den skånske bondens gamla väfkonst. Tiden gick, och månstrimmorna gledo; – en gång hade Truls sett Bengts ansigte dyka fram ur skymningen i ljuset strax invid honom, för att strax sjunka tillbaka in i mörkret, och ögonen hade tyckts Truls så spöklikt stela, så dödt blänkande och frånvarande, att stämningen gick honom igenom märg och ben.

Och efter musiken sitter man återigen i lusthuset. Augusti-månskenet faller bjert ned genom alla springor i trädhvalfven, och natten är fyld med doften af mogen säd. Det har ett ögonblick blifvit så tyst i laget, att Truls tycker sig höra den sofvande naturen häfva sin barm; – blott en råka rör på sig i sin rede uppe i almtoppen. Och i samma ögonblick varseblifver han något hvitt i öppningen till lusthuset, der de sitta: visornas ande och sommarnattens själ kroppvordna, en gestalt hälften kvinna och hälften barn, i en bred strimma af månsken ett flickansigtes oval; – och Bengts unga syster står med ens som en månhvit gestalt midt inne i Truls' sommarnattsdröm.

* * *

Några dagar derefter for Truls till Lund. Hans examen gick godt. Han hade – såsom alltid, utan att göra sig reda hvarför – lefvat i den föreställningen, att efter den tilldragelsen något nytt skulle vidtaga, något fritt och ljust och sorglöst, något som kunde fylla honom. Men detta något kom icke: han stod ett par veckor på piedestal såsom verldens åttonde underverk, och hvad derefter följde, var intet annat än det gamla lifvet. Lexläsning – ungefär som förr. Rummel med gardet – alldeles som förr. Monotonien gjorde honom nervös; hans själ kretsade kring, som ett propellerhjul i luften. Han jägtade efter något, som han icke rigtigt visste

hvad det var: intim tillfredsställelse, ro i en sysselsättning. Det enformiga lifvet i det lilla kråkvinkelnästet malde omkring honom och i honom, malde och malde, timmar, dagar, veckor, månader; ingenting kom ut dervid, men hans egen djupaste obestämda föremålslösa trånad fattade eld derunder, en febril eld, som blott brände och smärtade. Han fick en oemotståndlig leda för böckerna, och han kunde icke sitta hemma. Han sökte stämning hos gardet; men i det laget satt numer såsom den osynlige trettonde en främmande person, hvars närvaro de gamle gossarne kände: framtidsspöket tog bort resonansen under sången och naturligheten i glädjen. Eget lif, personligt uppgående i en verksamhet och ett öde, insatser och spel, risiko och spänning, – icke konkret och inom räckhåll! Han hade bara sin vitalitet, sin ursprunglighet, sin fantasi och sin längtan, dömda att i brist på det rätta elementet snurra rundt omkring sig sjelf, – propellerhjulet i luften. Det enda sätt, han kunde lefva med i menniskornas lif, var i andra hand, genom personerna i den nya literaturens böcker. Och i dem lefde han sig in, med dem lefde han, i dem och deras diktare, med en så svärmisk och intensiv kult, att han miste sig sjelf ur sigte, medan han matade månget svagt diktkräk med sin egen frodiga fantasi och blodvarma känsla. Och i de stunder, då det bände rigtigt starkt på i honom, skref han i en sinnesstämning af högsta olust och den mest skälfvande njutning verser, som liknade känslosamlingar utan aflopp eller med utlopp i det tomma intet.

Så gick hösten, och julen, och den nya terminen vidtog alldeles såsom den förra slutat. Truls fattade ett raskt beslut, drog ett par vexlar, packade sina koffertar och slog sig ned i Köpenhamn.

Det var icke till den stad, hvari gardet rumlade, som han for. Det var till de nya böckernas stad, till de Jakobsenska personernas klassiska ort, till gatan och huset, der fru Boye sitter samman med Niels Lyhne en lummer sommareftermiddag, då persiennerna äro nerrullade, och der kvarnen på Vestervold kastar skuggan in i Niels' rum denna vidunderliga kväll – «to Gange Lys, en Gang Skygge.» Det ena Köpenhamn var icke det andra Köpenhamn; de hade intet med hvarandra att skaffa. Truls upptäckte en dag med undran, der han flanerade på gatorna, att han icke återfann ett spår af detta gamla Köpenhamn, som han fordom känt. Det är icke de yttre miliöerna, som fälla utslaget, utan det är den i dem lefvande individens egen art att se och känna dem, som bestämmer, om de äro så eller så.

* * *

Och våren gick, och sommaren kom, och Truls är åter hemma i Skåne.

En augustieftermiddag, midt i skördetiden, tog Truls på sig och gick att helsa på sin vän Bengt. Det var rötmånadstemperatur, och han vandrade med sommarrocken öfver axeln fram på de gula dammande vägarne. Öfverallt hade man att göra med skörden: mejade korn, körde rågen in. Långa rader af karlar, som i regelmessigt tempo höggo ut, höggo in; långa rader af skylar, och vid en af dem lasset med pigan högst uppe i silhouett emot den varmblå himlen.

Äfven hos Bengt syntes allt vara ute på marken. Truls gick först in på gården: bandhunden gaf hals, men begge ingångsdörrarne voro låsta. Han vände då tillbaka ut genom inkörsporten och tog vägen in genom trädgårdsgrinden. Fönsterna i hela boningslängan stodo vidöppna; tomt och tyst. Så hörde han röster nere från trädgårdens ena hörn, något hvitt som rörde sig skymtade fram mellan det gröna bladverket, och Truls stälde sina steg ditåt. Redan på långt afstånd varseblef han i lusthuset Bengt samt tvenne unga flickor i ljusa sommardrägter, lutade öfver sina handarbeten. Den ena måste ha hört hans steg: hon böjde sig fram.

«Der kommer Truls,» hörde han Bengts syster Elna säga med sänkt stämma. Han blef varm om hjertat, utan att veta hvarför.

Bengt kom emot honom i panamahatt och varm i huden. Solen glödde på gången, men inne i lusthuset var det svalt i den gröna dagern. Man satte sig ned. Samtalet gick enstafvigt. Truls frågade sig sjelf, om han stört ett slags tête-à-tête à trois; de sågo alla så förlägna ut, och Bengt som om han mödosamt arbetade sig

öfver från en tonart till en annan.

«Du får bjuda Truls nånting,» manade Bengt.

Elna reste sig och gick in mot gården. Hennes gång sjöng som rytm i Truls' öra, som folkvisa; det gick i hans själ en tongång om jungfrun som gick till källan, – det var första gången han sett henne gå som kvinna; hon hade, sedan han såg henne sist, vuxit ut till mö.

När hon kom tillbaka med hallonsaften och det friska brunsvattnet, varseblef han det samma i hennes ansigte. Det var ett ansigte af det slag som liknar hindens och antilopens, antecknadt, gratiöst spejande, spändt lyssnande, med en liten, smal rak näsa och stora, bruna, barnsliga ögon, hvilka intet annat uttryck egde än ungmöns stumma fråga, hvilken genom minsta nyans blir skygghet eller skräck, – den vilda jagade antilopens ögon.

Truls satt timme efter timme och brände af behof att komma henne nära; men han hade hela tiden på förnimmelsen, att hon hörde samman med de andra två och att de tre bildade ett helt, som han enligt en tyst instinkt hölls utanför. Hanna från Grödinge var en stor, stark flicka framemot de trettio, med rika, vackra former, ett par blanka bruna ögon samt ett drag kring munnen, hvilket gaf hela ansigtet dess uttryck, – ett *moquant* drag. Bengt satt som en blyg ung flicka framför henne, och Hanna tog emot alla hans tusen små innerliga och förlägna presenter med en erkännsam välvilja; och systern satt såsom en bild af den allt för uppenbart medvetna diskretionen. Alltsammans retade Truls, och han fann det hela komiskt; han begynte bli ironisk, och Hanna reagerade ögonblickligen, såsom hvarje kvinna instinktivt reagerar dervidlag, medan det moquanta draget kring hennes mun gick allt mer öfver i förnärmelse. Truls led derunder, men kunde ingen utväg finna; Bengt såg ogillande och ledsen ut, och hans syster log likgiltigt.

I solnedgången följde de Hanna på väg hem; det var ett långt stycke, som tog tid, och när de båda syskonen och Truls vände tillbaka, var det fullt augustimånsken. Den skånska slättsommarnattens veka drömmande stämning hade kommit upp i dem, och de gingo alla tre mestadels tysta, Bengt med blicken rakt ut i månskenet, mättad af detta, speglande det i en glans full af stor, djup, dunkel mening, systern rak och orörlig som en staty, med den hvita sjalen svept kring skuldrorna och den fina ansigtsprofilen dragen mot den ljusa fonden. Bakom dem sjöng Östersjön i aftondyning, monotont och svårmodigt – som sjelfva månskenet, hvilket äfven det begynte dyna till höstens hvila efter sommarnätternas skälfvande oro.

«Jag vet icke, hvad det är,» sade Bengt, när han gick ensam med Truls, följande denne på väg hem, – och hans ansigte såg ut, som redes hans själ af en mara – «det är något hos våra flickor, som man inte kan få väck. Det er något fruset, något bundet; de sitta inne med så mycket, men de kunna inte ge sig hän. Om man bara kunde få det frigjordt hos dem! De äro så reserverade – och de ville ändå helst ge sig hän, men de kunna inte. – Jag vet ingen sorgligare tanke och som gör mig så ondt in i själen, som att tänka att de allra flesta af dem, hos de allra flesta af dem, skall det der aldrig komma fram.»

De stodo vid pilvallen emellan de tvenne socknarne.

«I nästa vecka far jag till Lund,» sade Bengt. «Och du?»

«Jag blir hemma.»

«Blir hemma?»

«Ja.»

«För –? Icke för vintern väl?»

«Jo.»

Bengt såg eftertänksamt ned i marken framför sig; derpå Truls rakt in i det bleka ansigtet.

«Det som du gör är kanske det bästa,» sade han. De togo hvarandra fast i handen och gingo hvar åt sitt håll, försvinnande som tvänne mörka punkter hvar i sitt väderstreck i månskenet.

* * *

Bengt var rest, alla andra studenter i trakten likaså, och Truls satt ensam kvar. Nätterna begynte blifva mörka och dagarne bleka; det var efterhösten som kom. Ångtröskorna surrade dagen i ända i alla byar, och i trädgårdarne lyste frukten mogen i det glesnade löfverket. Dagarne blefvo allt stillare, månskenet allt tystare, medan skuggorna tätnade till mörka kroppar, som tycktes ha eget lif och rörelse; alla ljud voro borta, ljuden af sommardagens skälfning och de som bilda sommarnattens hviskning; lätt ljus ro, så länge dagen räckte, och så en månskensnatt, då naturen satt i skumsint förstening, utan ord, blott blick, blick af sorg och skrämsel. Och dagarne gingo vidare: kreaturen togos in i stior och stallar, markerna lågo öde, sjelfva luften blef tom, och allena de otaliga svärmarne af råkor och alikor tumlade sig i blida, melankoliska gråvädersdagar eller i solnedgångar med klar hvitblå himmel och köldblåa skymassor i horisonten. Och till sist kom november, då det fina regnet stod som en rök i stormen, hvilken hvisslade och tjöt hän öfver röda pilvallar och grå sammankrumpna byar; och så var vintern der, den sex månaders långa – den monotona, trista, skånska vintern, hvilken stämmer det starkaste och spänstigaste sinne i mollgångar med rusk och regn och skymning.

Samman med hembygdsnaturens slutna och enformiga lif utvecklade sig Truls' kärlek. Det instinktiva väsendet i honom, det djupaste och innersta, var vordet jordfast i denna natur medels slägtled ned igenom århundraden; och nu, när han sjelf lefde inom densamma i fullständig ensamhet, drog den honom ned i sig och sög honom in i sig till den grad, att hela hans sjelfbestämda, individualiserade menniska blef till en roderlös skuta på en ocean, drifvande med vind och vågor. Och så var hans kärlek icke den personliga, den som band *honom* samman med *denna* Eva; den var hans ensamhetskänsla, hans allmänna fysiska saknad och hans allmänna själsliga trånad, detsamma som hemlängtan är för främlingen i främmande land, den religiöses behof af tro, skaldens obestämda längtan. Ju ensammare han kände sig och ju djupare naturen sjönk in i sitt skymningslif, ju febrilare blefvo hans känslor och ju mera inåtvänd hans lidelse. Hela utverlden försvann, och kvar blef allenast hans eget sublimerade instinktlif, omsatt till en gestalt i det tomma miliöet, inympadt som sjelfva hufvudgrenen i den unga flicka, med hvilken han mest kom i beröring.

Regelbundet, när han de tvenne gångerna i veckan gående eller ridande begaf sig efter posten, gick han i lycklig beklämning: skulle han få se henne eller icke, månne få tala med henne, se in om på gården, om han icke slumpvis träffade henne? Han utmålade sig mötet, fantiserade samtalet, firade högtider af lycksalighet och triumf, men när det kom till stycket, så antingen tog han förbi, eller han råkade henne icke. Eller ock det värsta af allt: han fick tag i henne. Det *var* det värsta af allt; ty derefter kommo oftast dagar af kvalfulla öfverväganden, om han behagat eller misshagat henne, om hennes beteende gåfve honom hopp eller tvärtom. Han drefs rundt af en maskin som gick allt hastigare och hastigare, tills han sjelf slutligen miste fotfästet och sansen. Alla om och men lupo tillhopa i en och samma grå obestämdhet, hvari alla kattor blefvo lika; och midt igenom detta färglösa intet gick hon fram, just sådan som den der sommarnatten, rak och orörlig som en staty, just så frusen, så bunden, som hennes broder beklagat sig öfver.

Han satte sig ned till själfpröfning: jo, det *var* hon, som han ville och måste ha. Det beslutet gick i första ögonblicket igenom honom som första solstrålen igenom morgondimman. Derpå hettade det inom honom till en nervös oro, öfver att hon måhända *icke* kunde vinnas; och så föll behofvet af ett afgörande in i

honom, fullt med jubel och skrämsel. Nu vore det bara att kasta tärningen; först som sist, bära eller brista, ja eller nej; men åtminstane *det* positiva af ingen återvändo. Träffa henne på tumanhand – vanskligt; sticka henne ett bref i handen – – –

Så en dag förebar han studieangelägenheter och reste in till Lund. Han ville tala med Bengt, förtro sig till vännen – brodern – och lägga saken i hans hand. Det var en rigtig novemberdag, sådan som den skall vara; blåsten dängde hela fång af regn stötvis emot fönsterna i kupéen, och derutanför lågo byar och skogar insvepta i en tät regnrök. Han kom till Bengt i skymningen; vännen satt som vanligt i sin gungstol framför brasan och mediterade vid stormens muntra oväsen i skorstenen. Han sökte en öfvergång till sitt tema, men fann ingen; Bengt var fåordigare än någonsin, och de kommo icke ur fläcken.

«Hur går det för *dig*,» inledde Truls slutligen, diplomatiskt. «Du vet hvad jag menar.»

«Det är slut.»

Truls studsade: stämman lät som ansträngdt leende, blid i konstlad sjelfbeherskning.

«Slut?»

«Ja, hon vill inte. Hennes bror har talat med henne, och hon sade nej. Jag fick beskedet i går.» –

Truls vände tillbaka hem på landet, utan att ha fått ett enda ord sagdt i sin angelägenhet. Det gamla lifvet vidtog på nytt; han hade bara blifvit mera orolig. När Bengt, som dock varit så säker på sin sak, misstagit sig, hvad kunde då icke han ha att vänta? – han som ju ändock icke hade något som helst intyg på genkärlek. Eller hade han? Och det sterila pröfvandet genomgicks ånyo. *Ja* var sjelfklart; *nej* var äfvenledes sjelfklart.

När skymningen kommit och ljusen tändes rundt ikring öfver slätten, tog han på sig och gick ut. Han ströfvade timvis kring på vägarne. Lösnade skytrasor drefvo hastigt fram öfver den våtblå himlen; i ena ögonblicket mörkt, i det andra månljust, med fiskdammarne vid vägen glittrande som fjällen på en enorm fisk. Blåsten klagade öfver de öppna vidderna; ute från gårdarne tjöto bandhundarne, som om de varslade olycka. Han kom ända fram till hennes faders gård, stod stilla utanför på vägen och såg in igenom den kala trädgården: kammarfönsterna hade inga gardiner, och han såg henne sitta samman med de andra kring lampan och läsa i en bok. Han vände om och kom tillbaka hem, led vid stämning och känslor och drömmerier.

En sådan afton tog han sig samman och anförtrodde sig i ett långt bref till Bengt. Han hade blifvit lugn, och väntade på svaret. När det ändtligen kom, blef det en missräkning. Han hade väntat att vännen skulle komma emot honom med jublande glädje; i stället kom ett bref, hvari det hette, att han, Bengt, alltid hade vetat, att när det kom till stycket och gälde systerns framtid, skulle det gå kallt igenom honom; nu hade han samvetsgrannt öfvervägt allt och blifvit på det rena med, att han icke unnade sin syster åt någon så gerna som åt Truls. Han skulle vid första lägenhet tala med henne.

Dagarne gingo, men intet besked kom. Truls visste att Elna varit på besök hos brodern; denne hade äfven ett par gånger skrifvit till Truls, men intet förmält i det enda ärende som intresserade honom. Han tog dubbelt ofta anledning att sammanträffa med systern, i hennes hem, på bjudningar; men hon satt och gick och betedde sig alldeles som förut. På henne var intet att se, – om hon förstod honom, om Bengt talat med henne; – det kunde vara allt och ingenting, alldeles som förut.

Då miste Truls tålamodet. En afton meddelade han sina föräldrar, att han måste fara till Lund följande morgon. Han ville tala med Bengt.

Det var en grå decemberdag med ett fint kallt siktregn, som stack i ansigtet hvasst som nålstygn. Han tog till förevändning att vilja förhöra sig, om de hade något bud till Bengt, och lät skjutsdrängen köra in om på gården. Manfolket var borta, endast mor och dotter hemma. Den förra gick ut för att ställa om kaffe; och de begge unga blefvo ensamma.

«Du har väl fått bref från Bengt?» bruskerade Truls med kallt mod och andan i halsen.

«Ja,» kom det mycket töfvande.

Truls förstod icke rigtigt, *hur* mycket hon visste besked.

«Nå, hvad säger du då?» sporde han ansträngt efter en pinsam paus.

Hon satt förlägen och röd; och innan hon hann svara, kom modern in igen.

Vid afskedet tog Truls henne fast i hand och sökte få fatt i hennes blick; men hennes ögon voro öfverallt och ingenstädes.

Han kom en half timma för tidigt till jernvägsstationen och gjorde en afstickare in om på postkontoret för att höra efter, om der kanske låge ett eller annat för honom.

Bref. Från Bengt. Det gick kallt igenom honom. Han dref ett stycke nedåt gatan med det oöppnade brefvet i handen. Stannade så med ens och bröt det.

Fyra rader – – –

Truls hade aldrig i sitt lif haft en sådan förnimmelse af kallt lugn: det var som om en hel verld af varm, nervös oro vore i ett tag struken ut ur honom. Han stoppade brefvet i fickan och såg sig ikring, som om han i samma ögonblick vaknat upp ur en dröm: det var ju hel torgdag omkring honom, lördagstorgdagen. På gästgifvaregården höll fullt med vagnar och hästar; han dref in i utskänkningsrummen. Der suto idel bekanta, unga landtbrukare, slägtingar och vänner; han slog sig ned i ett af lagen och drack konjak och bier som de andra, – det var råkallt derute. Han var i Lund, utan att ha haft förnimmelse af de par timmar, färden varat, och gick in på Jernvägshotellet, der han fick sitt rum som vanligt.

När han blifvit ensam, kom det. Han stod en stund och liksom lyssnade, så kröp det kallt igenom honom, och han låg och vred sig på soffan. Men ingenting lindrande infann sig; icke tårar, icke stönanden; han letade efter något sådant, undrade, fann sig stå i en ocean af tystnad, af stillhet, med en liten, liten gnagande orm djupt inne i sig. Då blef han med ens rädd, gick upp och ned, satte sig, gick igen, stannade, lyssnade, greps af skrämsel, kastade sig med hufvudet ned i sängen, väntade ånyo på något lösande som icke kom. Stod upp igen, sporde sig något som han icke kunde komma underfund med hvad det var, letade efter hvad det var som han sporde sig om, kunde icke finna det och vred armarne.

Hur länge hade det varat? Han vaknade vid att någon gick ute i korridoren, och fann att det var skumt i rummet. I det samma hörde han ett gällt skratt inunder sig, blef stående och lyssnade: det var Malm! Gick ned.

I biljardsalen stod vännen och spelade med några obekanta personer. Han skakade hand med Truls, gjorde de sista bollarne med ett par praktnummer och stälde undan köen.

«Ska vi gå här in,» sade han och gick före in i kotteriets gamla festrum intill köket.

«Du här?» frågade Truls.

Ja, han hade farit ned ifrån Stockholm för att göra ett mycket nödvändigt lån på 5 000 kronor i en skånsk landtsparbank. Han satt och såg på Truls, blef allt mera stilla, drack glas efter glas med honom, till sist hvart och ett i botten. Slutligen en lång, hård, öm, förvånad, undrande, diskret blick.

«Nu slå vi Barrabam lös!»

Och så gick det löst. Och de drucko, och åto, och blefvo fulla, och gingo ut att sofva hos flickor. –

På eftermiddagen den tredje dagen derefter steg Truls åter af på den lilla jernvägsstationen, rådbråkad till kropp och själ. Det blef skymning öfver slätten, medan han gick hem, – skymning med tusen glimtande ljus nära och fjerran. Den ena gårdsporten var låst redan; han gick omkring huset till den andra: den stod öppen. Bandhunden kom ilsket farande emot honom, men tystnade, viftade med svansen och kröp emot honom, när han hörde stämman. Truls steg in, helsade god afton; fadern satt i sin gamla länstol och läste tidningen. Han lade glasögonen från sig, sade intet, men väntade få höra någonting utifrån verlden af sonen, hvilket denne såg af hans stillsamt förnöjda, förväntningsfulla gamla ansigte. Det retade Truls; han kastade sig raklång på soffan och var stum. Den gamle satt en stund, tog åter på sig glasögonen och grep på nytt tag i sin tidning. Väggklockan tickade och tackade, tick-tack, tyst, tick-tack, tyst; och en ensam fluga, som vaknat upp ur sin vinterdvala i den starka värmen i den låga stugan, surrade sömnigt och matt.

«Du säger ingenting i kväll,» sade gubben sorgset förebrående. «Har du ingenting att berätta?»

Truls vände ansigtet in emot väggen och gat icke svara. Fadern väntade en stund och tog så åter stillsamt till sin tidning.

Truls hade gått in till sitt. Der var kallt och otrefligt; modern kom in med ett helt fång bokved och begynte att lägga i kakelugnen. Hon låg på knä framför den, tog vedstycke efter vedstycke ur sitt förkläde och lade in, tände och blåste på. Truls hade satt sig i gungstolen. När modern var färdig och brasan sprakade, gick hon till *sin* länstol, som stod i sonens studierum.

«Hvarför är du så ledsen i kväll?»

«Det är ingenting särskildt.»

«Jag har märkt det hela kvällen. Du har nånting.»

Intet svar.

«Säg mig nu: hvad har du?»

Hon såg inne från den mörka vrån, der han satt, något hvitt lysa, en näsduk för ett ansigte. Med korta, hastiga steg kom hon mot honom.

«Hvad är det?» Truls hörde rösten helt ångestfull strax invid sig. Han vred sig otåligt af och an i gungstolen.

«Du får säga mig det.»

Han svarade icke.

«Du gör mig rädd,» hörde han tätt bakom sig. «Hvad är det? – – – Har du varit hos fruntimmer?»

«Nej.»

«Hvad är det då?»

En paus; klockan slog inne i föräldrarnes rum; en glöd föll ut på jernblecket, – en lång paus, en kort paus, ingen visste det.

«Åh, jag har bara varit kär,» sade Truls.

«Gudskelof, ingenting annat,» – Truls kände moderns händer trefva efter sina.

---

III.
Sturm und Drang i Stockholm.

Truls hade blifvit hemlös i det enda miliö, som varit honom hem i lifvet. Det hade väl, när allt kom omkring, varit detta, som han älskat i sin kärlek till den unga flickan af hans eget stånd och från hans egen hembygd, – klass- och lokalinstinkten i honom, samhörighetskänslan med den skånska naturen, poesien i densamma, hemkänslans ro och råga, – detta och förutom det icke stort annat. Han hade lokaliserat alltsammans i henne, hade vant sig vid att genom henne hålla af allt omkring sig: menniskorna, bland hvilka han lefde, hvarje pil vid vägen, dagarne och nätterna; och när hon föll ut ur taflan, fans icke längre något i denna. Det hade alltsammans liksom mist sin mening; banden voro med ens lösta; menniskorna voro vordna likgiltiga för honom, och naturen stod stum och apatisk, grå och tom. Han hade förlagt sin instinktiva och rika hembygdskärlek utom sig, deponerat den ända till sista öret, gjort den till ett med en annan menniska; och med henne hade den försvunnit. Det var tomt inom honom, tomt utom honom, leda och tomhet. Han ville bort.

I samma dagar grundades uppe i Stockholm ett stort blad, som annonserade sig ämna införa fäderneslandet i kulturens Kanaan och till detta ändamål vände sig till «de unge», hvilka representerade «det nya». Äfven Truls uppbådades högtidligen nere från sin skånska landsända. Och då det var honom detsamma, om han toge till Stockholm eller till någon annan ort, underrättade han de sina om sitt beslut, drog en tusenkrona i närmaste sparbank och for med sitt pick och pack mot ultima Thule.

I Lund måste han ligga natten öfver. Sista kvällen i Skåne tillbragte han samman med Bengt. Han hade först varit tillhopa med gardet; men detta var icke mer detsamma som i gamla dagar. Malm borta, Pelle borta, domhafvanden melankolisk; och till på köpet idel nya element, som gåfvo det hela en annan prägel. Josua ensam fylde sin halfva soffa alldeles som förr, nyter som alltid, sjelfva oföränderligheten; men det räckte ej till för att frammana den gamla stämningen. Truls bröt tidigt upp, och Bengt, som också slumpat med, följde honom. De båda vännerna gingo upp på Skandinavien, liksom en afton för länge sedan; det var fullt liksom då, och liksom då fingo de sig ett resanderum, – Truls logerade der. Men det var icke längre Bertas anda, som sväfvade öfver det hela; Berta var borta, ingen af dem visste hvarthän, och en annan, vanlig värdshusflicka serverade punschen. De hade icke stort träffats sedan den afgörande händelsen; icke heller nu föll ett enda ord derom, ehuru de begge kände det stå emellan dem, kallt och generande. De talade om allt möjligt annat, medan de hela tiden begge två hade på förnimmelsen, att det enda, de icke talade om, vore just det som de båda suto och tänkte på. Bland annat ordade de också om literatur, särskildt naturligtvis Stockholmsliteraturen, som ju Truls nu skulle gå och se på nära håll.

«Jag kan icke finna nånting i den,» sade Bengt, «den är mig ointressant; den lemnar mig kall. De äro så obetydliga, allesamman deruppe; de veta icke att göra sig gällande. Ser du, derpå tycker jag alltsammans kommer an, – att kunna göra sig gällande. Man skall kunna *tvinga* läsaren, skaffa sig respekt hos honom, respekt för sin personlighet och det som man kommer med. Men det kunna de icke; de fylla icke ut i sina böcker. De kunna icke göra sig gällande. – Förstår du hvad jag menar?»

Nej, Truls förstod honom icke; det var först långt senare, som det nu instinktiva löstes till medvetenhet hos

honom och som han visste, hvad vännen menat. –

Så stod han då en vacker dag ett stycke fram i februari på denna märkvärdiga tidningsbyrå, å hvilken det svenska framstegsarbetets runor fördes med den äran. Han hade glömt taga med visitkort, och måste inskränka sig till att muntligen uppgifva sitt namn till vaktmästaren. Af denne fördes han igenom ett rum, der en blekfet herre och en strängt utseende dam, hvilka begge gåfvo honom detta hastiga, högdragna ögonkast, som på förhand anmäler förnärmelse, om vidkommande person skulle betvifla deras fullkomliga likgiltighet, suto på hvar sin sida om en stor pulpet. Och i det redaktionella allraheligaste derinnanför såg han sig med ens stå ansigte till ansigte gent emot det äkta par, som å guldlastad åsna red fram mot den svenska kulturens nya Jerusalem i spetsen för «sista generationen».

Truls såg en medelålders man, undersätsig och med påfallande mjuk rygg, samt en medelålders dam, lång och mager, med superlativt påfallande rak rygg. De stodo vid hvar sitt redaktionsbord och sågo afväntande ut. Truls gjorde sin reverence och såg också afväntande ut. Herrn krämtade förläget och sneglade öfver till den äkta hälften, som improviserade ett leende öfver de i trä skurna dragen, hvilket ville säga så mycket som att hon tills vidare vore beredd att låta sitt nådes solsken gå ut öfver rättfärdige och orättfärdige.

«Herr Andersson?» hemstälde redaktören med en förlägen grimas, full af eventuel välvilja, samt sökte hjelp vid andra bordet, der han dock icke fann annat än ett leende, som blifvit idiotiskt i sin sötma.

«Ja.»

Der kom en paus, under hvilken ingenting skedde.

«Ja,» tillgrep redaktören i sin förtviflan, «jag känner inte, hvad som förskaffar oss den äran af – – hm –»

Truls begrep icke en smula.

«Jag har haft den äran att få tryckt några saker i «Morgontidningen» och har nu kommit till Stockholm för att vistas här någon tid. Truls Andersson – – »

«A-ah, *Truls* Andersson,» ropade herrn halfkväfdt, med ett ogillande ansigtsuttryck samt en stor armgest åt sin egen brist på fattningsgåfva.

«Ah,» underströk damen, beklagande, förnärmad öfver sin och makens gemensamma brist på fattningsgåfva, och sköt fram en stol åt den unge mannen.

Hvarpå en aimabel konversation öppnades, hvars slut blef, att Truls erhöll ett visitkort, hvarå stod skrifvet, att herr och fru doktor Forsman gerna ville se herr Truls Andersson hos sig onsdag afton kl. 8 samman med några andra vänner på en enkel tillställning, hvarvid sällskapskostymen undanbads. Truls gick ut ifrån den svenska framtidens verkstad, sönderkrossad af höflighet ända till obehag, som vore han med hull och hår och själ och kropp insyltad i en alltför söt materia.

Den första bekanta menniska, som Truls råkat efter sin ankomst till hufvudstaden, var Grazelius, den «bekante» dramatikern. Första morgonen af sin vistelse der hade han tillfälligtvis slumpat in på ett litet kafé i en af gatorna kring Humlegården för att få sig kaffe och ägg. Medan han satt der och fick sig frukosten till lifs, hade den andre kommit in och slagit sig ned vid grannbordet. De sågo på hvarandra en stund och genomgingo så en igenkänningsakt. Truls kände nemligen Grazelius från Köpenhamn. Under sitt uppehåll der hade han en afton sammanträffat med sin berömde kollega på en af de efter europeiskt mönster införda mottagningar, som gåfvos af det yngsta Danmarks unge chef. Herr Grazelius hade dervid uppenbarat sig såsom en liten trind ungdom med röda basunenglakinder, glasögon och begynnande flintskalle. Allt var klotrundt hos mannen, benen korta, bonjouren hängande öfver magen. Han var ytterst högljudd, skrattade

gällt och med hela kroppen, uttalade sina banaliteter med aplomb och i kategorisk ton. På Truls, som han satt och betraktade skeft öfver glasögonen, såsom gamla magistrar pläga, gjorde han det intrycket, att han spelade öfverdådigt bestämd och slagfärdig, för att icke gifva andra tillfälle att taga honom såsom han väl egentligen var, d. v. s. en genomsnittlig och något trivial hvardagsmenniska af grofkornigt stoff.

Truls kände sig vid det oväntade återseendet helt varm om hjertat; hans kollega hade skakat hans hand så hjertligt och kraftigt, som om han ville säga: välkommen hit, och var bara trygg, ty här har *jag* hemma. Blicken förstod han icke rigtigt; den skar mot handslaget; Grazelius satt och undersökte honom så försigtigt pröfvande, nästan fientligt afvaktande, tycke Truls, med sneda blickar öfver glasögonen.

«När har ni kommit hit?»

«I går.»

«Har ni någon anställning här?»

«Nej, nej,» svarade Truls afvärjande.

Grazelius satte glasögonen till rätta och såg skeft på skåningen, – man fick ju ingenting ut af menniskan.

«Kanske ni ämnar er in i publiciteten här?» – Grazelius' blick blef djup och stilla.

Truls kunde icke svara på sådana bestämda frågor, då han inga som helst precisa mål hade. Grazelius såg osäker ut; han ville veta, hvar han hade sin man.

«Har ni bekantskaper, några förbindelser?» trefvade han sig fram.

Truls skakade på hufvudet, medan den tanken drog igenom det, att han ju vore bekant med herr Grazelius.

De gingo efter slutad frukost samman upp igenom Humlegården. Grazelius utvecklade, medan han trippade på sina korta ben och oupphörligt sköt glasögonen till rätta, huru bekymmersamt och otacksamt det vore att fresta den literära banan i Stockholm.

«Jag blir verkligen rädd, när jag tänker på, hvad det skall bli af er allesamman,» sade han, tvärstannade och såg energiskt-medlidsamt på Truls. Denne, som rakt icke begrep, hvart hans följeslagare ville hän, tog det alltsammans helt opersonligt, ergo likgiltigt.

«Nej, ska man komma någon väg,» fortsatte Grazelius, «så ska man ge djefvulen i sin öfvertygelse.»

«Nå,» menade Truls spakt, – han hade icke inne ståndpunkten af pro och contra i detta spörsmål, – «det är väl inte så säkert – – »

«Nej, hör ni,» fnyste Grazelius, «nu ska vi bara inte prata skit!»

De hade hunnit upp till Esplanaden och skildes åt: Grazelius bodde i Fredsgatan och Truls å Ladugårdslandet. –

En vecka senare gick Truls att göra visit hos sin kollega. Han fann denne i sofrock, filtskor och utan krage, sysselsatt med att ur en fransk bok diktera öfversättningstexten för en fyratioårigt utseende dam. Grazelius helsade flygtigt på den besökande, utan att lägga boken ifrån sig, samt visade honom med en affärsmans mekaniska korthet in att taga plats i sidorummet: han måste först afsluta dagens pensum. Damen såg förgrämd ut, inbitet kränkt, som om hon vore van vid att hundsas; när hon gick, måste hon sjelf hjelpa sig öfverplaggen på och affärdades affärsmessigt torrt, liksom Truls emottagits, med ett: «i morgon får ni

komma en timme tidigare.» Värden gick rundt och rumsterade i skrifbordslådor och med toilettsaker, gaf då och då Truls en blick öfver glasögonen, men sade ingenting. Truls hade lagt boken, som han läst i, bort och satt och väntade; men då värden syntes upptagen och icke vilja störas, teg han taktfullt. Slutligen gjorde Grazelius en tvär gest, grep en papperslapp och dängde den på bordet framför Truls.

«Det var djefligt bra ni kom, så kan jag få er namnteckning med samma,» sade han.

Truls skulle ha in ett par dikter i en kalender, som Grazelius redigerade, och författarenamnet skulle bringas i facsimile. Han satt obekvämt, och namnteckningen blef dålig.

«Låt mig skrifva om,» sade han till Grazelius, som redan ryckt pappersbiten till sig.

«Hva' falls!»

«Det blef icke vidare snyggt.»

«Det skiter jag i.»

Paus.

«Ni är sysselsatt med öfversättningsarbete,» återknöt Truls samtalet, då värden åter tycktes uppgå i hvarjehanda bestyr och icke mälde ett ord.

«Ja, ser ni, jag har så helvetes mycket att göra, att jag måste hålla mig med afskrifvare. Rakt omöjligt göra allt sjelf. Det är Taines «Origines de la France Contemporaine.» Ja, d. v. s. naturligtvis bara första delen.»

«Så-å!»

«Ja, naturligtvis, för fan! Sen blir han ju bara reaktionär. Skulle *jag* hjelpa till dervidlag kanske!»

Truls häpnade öfver denna oförväntade konstellation af jätten Grazelius och dvergen Taine samt fann intet att svara.

När han skulle gå, sporde hans värd ytterst likgiltigt, så att Truls måste märka, att det var ett höflighetsspörsmål:

«Nå, hur finner ni Stockholm?»

Truls gaf svar som frågan var.

«Har ni gjort bekantskap med de andre?»

«Nej.»

«Rakt inte?»

«Nej.»

«Känner ni inte Cohn?»

«Nej.»

«Eller Berglund?»

«Nej.»

«Kors i Jesu namn: Då ska vi en gång vara samman. Adjö.»

Hvarpå dörren slogs i med en smäll. –

Truls hade verkligen icke sökt några bekantskaper inom det stockholmska framtidsbefälet, fastän han ju mycket väl kunde inse, att detta vore en stor oegentlighet. En enda representant för kåren hade han visserligen lärt känna och kommit att umgås med; men i denna vinst hade han sjelf ingen förtjenst. När han på morgonen af sin ankomst till staden med kappsäcken i hand steg uppför trapporna till det hus, der han genom Malm erhållit sin bostad, läste han på ett visitkort utanpå en dörr namnet Ringstedt. Han visste, att titulus Ringstedt räknades ibland de literära framtidsmännen, änskönt icke hur eller hvarför, – ty mannen hade tills dato ingenting skrifvit. Dessutom hade Truls haft ett mellanhafvande med honom. När han utgifvit sina dikter, erhöll han en dag bref från den honom personligen fullkomligt obekante själafränden, af innehåll att han, Ringstedt, nådigast ville skrifva om boken. Någon tid derefter förefann han tillsändt ett obekant blad, hvari diktsamlingen affärdigades von oben herab, af en öfverlägsen ande, som af natur såg på de menskliga fenomenen artificielt-skolpojkssatiriskt. Inunder läste Truls namnet Ringstedt. Samtidigt kom ett bref från kritikern, hvari denne upplyste sin nyupptäckte medbroder i andanom, att han i medsända artikel plockat sin fågel, men att han till gengäld hade för afsigt att med snaraste å annan ort säga allt det bästa om Truls, som han på något vis kunde åstadkomma. Sedan ytterligare någon tid förflutit, anlände äfven denna ljusschattering, – en bjert solplump, inpassad i ett kändt skandalblad.

På tredje dagen af Truls’ Stockholmsvistelse introducerade sig hos honom en ung herre med vaxade mustascher, monocle, slätpomaderadt hår och bena ända ned i nacken, med den anmärkningen, att när Muhamed icke komme till berget, så måste berget komma till Muhamed. Det var herr Ringstedt. Kränkningen öfver att icke först ha erhållit visit tog uttryck i en förläget resolut nonchalans. Herr Ringstedt visste tydligen rakt inte, hvar han hade sin vis-à-vis; och Truls hade intrycket af en medmenniska, som med illa dolda grimaser slukade het gröt. Herr Ringstedt tog afsked med rådvilla ögon och ett energiskt handslag.

Ett par dagar derefter gjorde Truls återbesök hos sin nyfunne kamrat.

«Ni spelar piano?»

«Naturellement!»

Herr Ringstedt log hemlighetsfullt-smärtsamt, satte sig till instrumentet och exekverade något osammanhängande bullersamt.

«Nå,» sporde han, i det att han vände sig halft på skrufstolen emot Truls, så att denne kunde varseblifva samma hemlighetsfullt smärtsamma leende.

Truls genmälde med ett par komplimanger.

«Det var Napoleons tåg öfver Alperna,» upplyste herr Ringstedt.

«Så-å!? Af hvem?»

«Oui! Af mig.»

Truls baxnade: alltså en symbol af kompositören- författarens andliga gerning! Han kände sig humoristiskt liten.

Grannskapet förde dem nödvändigt samman. De möttes ständigt i trapporna eller på gatan, åto middag i sällskap. Truls förefann intet anmärkningsvärdt hos sin nya bekantskap, förutom det att han, ehuru halländing, envisades tala outrerad stockholmsdialekt samt sade «oui» i stället för «ja» och «naturellement»

i stället för «naturligtvis». Men vännen var oanständigt nyfiken, och Truls hade på förnimmelsen, att så mycket som möjligt skulle uppsnappas till att utmyntas i noveller. Ringstedt hade intet intimare umgänge inom det nyliterära lägret; deremot spelade han rollen af en intelligensens enfant terrible i det lag af unge målareadepter, hvilket hvarje dag kl. 4, med eller utan middag, samlades i Blanchs kafé kring bordet i hörnet invid musikestraden. Truls introducerades äfven en vacker dag i detta lag af sluskiga genipojkar, hvilka – äfven om de icke mäktade höja sig till ståndpunkten af att realistiskt, enligt Gjellerup, måla «en Mandrillehanes lueröde Bag» – dock teoretiskt- okunnigt svuro vid en ängstumps, en väggytas och en menniskobuks heliga konstevangelium.

En marseftermiddag, då Truls stod vid sitt fönster och såg luften blekna och genomlysnas till kvällning, varseblef han Ringstedt styra tvärs öfver gårdsplatsen i sällskap med en annan ung man. Ringstedt blickade upp mot hans fönster och nickade: de ärnade sig sålunda till honom.

«Herr Cohn,» presenterade Ringstedt.

Cohn skref dikter i idel heta färger, och den sista, som Truls läst af honom, handlade om en ung man, hvilken efter en sataniskt intensiv kärleksnatt slinker hem fram på morgonkvisten. Personen Cohn såg en smula annorlunda ut; man skulle kunna svärja på, beträffande kapitlet kvinnor, att *den* icke lockat någon hund bort från ugnen. Öfver hela hans kropp låg en atmosfär af den kalla fukt, som är egendomlig för män, hvilka sakna umgänge med det andra könet. Han bar byxor, hvilka släppte ungefär midt på stöfvelskaften; men till gengäld var den blankslitna bonjouren så mycket längre, nådde godt och väl till knäna samt bars skeft, som om egaren brukade bara ett byxhängsle.

Den moderna svenska literaturens «Stürmer und Dränger» skulle ha samfäldt möte på kvällen på Hamburgerbörs, meddelade Ringstedt; Grazelius skulle också komma. Cohn satt hela tiden och log meningslöst förnöjdt, gnidande händerna emot hvarandra, samt tog emellanåt ett tag i byxlinningen å den sida, der intet hängsle fans.

Hvad skulle man hitta på? Det fans ännu ett par tre timmar kvar, innan man skulle samlas. Man borde flanera genom Stockholm, föreslog Cohn. Det var hans specialitet att studera lokalkaraktären i hufvudstadens särskilda kvarter; han dref nämnda studium det sista halfåret; och han utvecklade teorien, – efter Huysmans. Alltså ströko de tre unga räddarne af Sveriges kultur härs och tvärs genom gatorna ända till långt ut på Söder – «banlieuens trista armod», kommenterade Cohn Huysmanskt. På återvägen föllo de in i en liten rökig och illaluktande biljardknejp inne i Staden, – man måste också studera de skiljaktiga samfundslagren å ort och ställe, föreläste Cohn, och studerade de närvarande så grundligt med sitt eviga omotiverade leende, att ett par af dessa gjorde högljudda anmärkningar deröfver till hvarandra. Truls befarade, att hans kollega skulle erhålla oväntadt kraftigt utbyte af sitt studium och kontant valuta för sitt besvär, samt bröt upp.

Efter att sålunda ha «studerat verkligheten» i tvenne timmar, styrde man sina steg upp mot Hamburgerbörs. Inne i kaféet satt en ung man ensam i ett soffhörn och reste sig upp vid deras ankomst.

«Herr Berglund,» presenterade Cohn.

Herr Berglund var «den psykologiske analytikern», den «kallt objektive själsskildraren» bland de unge. Hans hufvudarbete var en psykologisk analys af en grönsaksmånglerskas innersta själslif. Han var en blygsam ung man med ett par fina vindthundsögon i ett trivialt trubbnäsansigte. Rodnaden kom och gick i detta; han var fåmält och tillknäppt af pur förlägenhet, och hans stela hållning röjde kammarsittaren.

Hvad man skulle dricka?

«Johannisberger,» sade Cohn och gned händerna emot hvarandra. Johannisberger – till 6 kronor flaskan – var för honom symbolen för lass-basen och orgie, det som gaf rouéstämning och betecknade höjdpunkten af menskligt lättsinne.

De fyra unge männen suto och sågo på hvarandra i afvaktan på Johannisbergern: ingen kunde finna det förlösande ordet. Ringstedt dunkade sin granne Cohn ett stycke på lårbenet, för att få en ända på pausen, men det hade ingen annan påföljd än den, att Cohn smålog ännu mera understruket meningslöst än vanligt. Berglund såg alldeles ut som dessa unga borgareflickor från landsortsstäderna, hvilka en gång för alla lagt sig till med en indignerad min, till undvikande af alla eventualiteter. Ringstedt blickade från den ene öfver till den andre, öfverlägset satiriskt.

«Nå!?» sade han. *Nu* kände han sig i sitt esse. Hans esse bestod alltid deri, att han dokumenterade sig som situationens major domus. Det var hans specialitet att spela den öfverlägsne genom att göra de andre komiska; på annat sätt kunde han det icke.

Alltså dunkade han ännu en gång Cohn på lårbenet:

«Hur står det till med kärleken, gamle Ravaillac?»

Cohn tappade oförhappandes sitt leende, men fattade sig och begynte, för att vända uppmärksamheten ifrån sitt lårben och sin kärlek, att studera Truls fysiognomiskt:

«Du har sådana der slaviskt intryckta tinningar,» observerade han och gned förnöjdt händerna.

Men Ringstedt släppte honom icke.

«Du skulle ta exempel efter honom,» sade han. «Han är en don Juan, ser du.»

Hvarpå han dukade upp en historia, som han luktat sig till. Han hade flera morgnar efter hvarandra tagit Truls på sängen samt hvar gång iakttagit en misstänkt lukt af mysk, på samma gång han regelbundet sett ett bref med enahanda kuvert och enahanda handstil. Omsider hade han kommit saken på spåren: en Malmöflicka, som Truls der nere i Skåne stått i förhållande till, hade rest efter honom till Stockholm, sedan hon afyttrat sitt möbelmang och allt som kunde undvaras. Truls, som var trött vid bekantskapen, hade efter många bref stämt möte med henne i Kungsträdgården en kväll, bedt henne resa tillbaka hem, gifvit henne de pengar han hade på sig samt följt henne till ångbåten, der hon logerade.

Herr Cohn satt gapande af förvåning.

«Är det sannt?» sporde han misstroget, missunnsamt choquerad. «Det hade jag aldrig trott. Är du en af dem,» tillade han plötsligt, gned händerna, som om han funnit ett rigtigt fett stycke lif emellan dem, lyfte glaset med den märkvärdiga Johannisbergern och drack den märkvärdige Truls till.

Efter sexan kom Grazelius.

«Ser ni, jag är så djefligt upptagen,» ropade han med en sned blick på punschglasen. «Jag har inte mer än en half timme på mig. Skål, go' vänner!»

Grazelius gjorde anspråk på en position trappsteget öfver de andre; hans ställning baserade mera derpå, att den bibehölls, än på öfverlägsenheten i hans begåfning och verksamhet; han var derför endast till hälften på kamratfot med dem, hade aldrig «mer än en halftimme på sig». Det gälde att understryka, att *han* var en gjord man, en gifven storhet, – redan. Efter tredje glaset punsch försvann han, – i egenskap af värderad gäst, som tyvärr o. s. v.

De andre punschade och studerade värdshuslif, tills lokalen stängdes. Derute gnistrade stjernhimmelen öfver en vacker stad i snö. På gatan blef det öfverläggning, om man skulle gå hem eller fortsätta det lättsinniga lefvernet. Man kom icke till något resultat, och vid hörnet framför operan kom det till ny öfverläggning, hvarvid det visade sig, att inom sällskapet förefans en tveksam tendens till något otäckt. Cohn ifrade för flickor, han gned sina händer vid blotta tanken derpå, – det vore något så präktigt att framdeles utmynta vid en skildring af dessa sällsamma dagar, då Sveriges kulturella framtid smiddes under ungdomligt ras. Äfven Ringstedt ville det, änskönt han sökte sauvera skenet af blaserthet, – han var nemligen representanten inom det stridbara lägret för den nya stora sanning, hvilken i de dagarne gjordes uppe i Skandinavien, att nemligen «kärleken är brunst», och han betedde sig till följd deraf försmädligt gent emot honkönet, vare sig han mötte det i hemmen, restaurationerna eller bordellerna. Berglund iakttog en värdig hållning, och Truls lät de andre hålla på. Efter en tredje, ännu grundligare öfverläggning, hvarvid det visade sig, att ingen ville taga initiativet, fick man ändtligen en släde på Gustaf Adolfs Torg. Hvarpå de fyra herrarne i härligt före och bjellerklang foro genom tysta, tomma gator, hvita af månsken och snö, upp mot norr för att studera Venus vulgivaga. –

Truls kom icke på förtrolig fot med sina bröder i Apollo. Han knöt heller icke till med «Morgontidningens» redaktionella äkta par. På aftonen till supén hade han i rättan tid begifvit sig åstad, i naiv samvetsgrannhet klädd enligt inbjudningskortets anvisning «i hvardagsdrägt.» Till följd af sin gamla, outrotbara olust för borgerliga kretsar hade han länge promenerat upp och ned utanför herrskapet Forsmanns eleganta palais i villakvarteret, utan att kunna förmå sig till att träda in igenom den stora jernstaketsgrinden. Ekipage efter ekipage körde fram; herrar och damer i full sällskapsståt lupo in mot det rikt upplysta huset. Alltså hade han gjort en etikett-bock, slöt han; han skulle tagit frack och hvit halsduk på. Sedan han en half timme nervöst storlupit på den korta sträckningen af den lilla gatan fram och tillbaka i slitningar emellan invärtes Scylla och Carybdis, styrde han med snopet energiska steg kosan hem. Dagen derpå kastade han sitt ursäktsvisitkort in hos herrskapet, som redan afrest till tidningsbyrån; och kom sedermera hvarken på ena eller andra stället.

Han var ensam i en stad, som han kände vara honom främmande. Bror Malm hade han varit samman med ett par gånger, hvarvid de «gjort runden» enligt traditionerna från gardet; men vännen läste mycket och hade sin krets bland studiekamraterna. Och så hade han Anna. Truls hade en dag kommit rakt emot henne och Bror i Kungsträdgården; Anna såg helt fin och strålande ut, nätt som en lycklig ung fru. Men med ens såg Truls sin vän göra en bråd vändning, och i nästa ögonblick var paret försvunnet bakom ett gathörn. Malm nämde för ingen hennes namn, låtsade som om hon icke funnes till i staden som hans älskarinna; och ingen blef rätt klok på, hvar han installerat henne, – i hans egen prydliga dublett sågs hon aldrig till.

Truls ströfvade ensam omkring. Våren hade omsider kommit. Skåningen gjorde långa exkursioner i skogarne vid den utkant, der han bodde, till Ugglevik och Lill-Jans, emellanåt ända ut till Haga och Solna. Ännu oftare strök han kring bortåt på andra sidan Brunnsviken och Djurgården. Men den vackra naturen förmådde icke lösa skåningens tunga. Långa månaders tomhet, stämningar matade af ensamheten, saknad utrufvad i sjelfferdjupandets värme, – alltsammans välde upp till ytan och ut öfver den, till gestaltning; men det främmande, fientliga miliöet trängde det våldsamt tillbaka. Naturen såg på honom med samma främmande blick som menniskorna; han förstod icke henne, hon icke honom; hon kunde icke göra honom produktiv, och han kunde icke besjäla henne. Kall som menniska, steril som diktare, gick han husvill rundt i all härligheten.

Han längtade tillbaka hem, hem till Skåne. Blotta åsynen af en hemortlig poststämpel, af ett tidningsnummer nere från Malmö med de kända person- och bya-namnen å utsidornas annonser, satte hans väsen i den varma skälfning, hvari hans hela menniska lefde upp och som resulterade i produktion. Men så snart han åter kom ut ur stämningen, såg gatorna, hörde dialekten, slocknade allt och stank rök, som om vatten slagits

på elden. Han behöfde emellertid blott åter komma in i sitt eget rum igen och lukta det skånska bladet, för att med ens ånyo försjunka in i den produktiva värmen. Det böljar i honom som rytm, lockar som ömma maningar, töar och tåras – – –

Gatans stoj och buller tränger, doft och dämpadt, till mig fram;
Vagnar rulla, hofvar slamra under rop och skratt och glam.
Genom öppnadt fönster luftens ljumma flöden tysta gå,
Och jag ser, hur solen skiner och hur himmelen är blå.

Framför mig på bordet ligger grått och suddigt tidningsblad,
Och jag låter tanklöst blicken ögna genom spalters rad.
Gamla, kära byanamnen komma mig att tänka på,
Huru denna text nu läses rundt omkring i stugor små.

I sin armstol, tagelstoppad och med läderöfverdrag,
Der det genom skumma rutor faller än en smula dag,
Gamling stafvar fintryck genom messingsbrillors tjocka glas
Och de styfva arken slätar, varsamt, med ett sakta fras.

Och jag ser, kring stugubordet, under lampans matta sken,
Gårdens unga pigor sitta, läsande i timma sen,
Armen kring hvarandras halsar, och på skrynkladt tidningsblad
Bruna händers grofva fingrar långsamt följa rad på rad.

Och jag skönjer väggar skina kalkhvitt under mossig halm,
Och jag ser en ljusgrön skiftning uppe i kastanj och alm,
Och jag hör på vida marker millioner plantskott gro,
Medan vårlig majdag sakta sjunker in i skymningsro.

Och der slår en doft emot mig upp från detta gråa ark,
Söt som doft från blomsterhylsor, stark som doft från äng och mark.
Och den enkla texten böljar rytmiskt ymnig melodi,
I hvars tysta svall det klingar lärkesång och vipeskri.

En sådan dag betalde han sina räkningar, packade ett par handkoffertar och for utan afskedsvisiter med natttåget direkt till Helsingborg, sin älsklingsstad. När han följande förmiddag steg ut ur kupén, kände han sig som en annan menniska; det fjedrade i alla lemmar, han var glad som en fågel, han berusade sig i detta hans eget element, som han så länge varit utan, han fann sig med ens stå i rummet utan tak och väggar, hemnaturen, och andades så djupt och lätt som en menniska, hvilken vecktals hållit till i ett tillslutet rums instängda luft. På aftonen, sedan han sofvit ut, gick han ut på hamnmolen. Skånes dämpade stämning gaf hvila åt hans själ; och Öresunds förtonande färger smekte honom som de minnen, han hade kära. Han tyckte sig ha med femton timmars jernvägsfart rest rakt in i drömmen; menniskorna talade tystare och med en blidare tunga, och naturen tog honom intill sig som en barndomskäresta, hvilken förstår förtaga den älskade hans lönliga plåga. Truls satt bland andra drömmare ytterst ute på stenarne och lyssnade till småvågornas skvalp, hvilka löste hans bundna stämningar ut i sin egen melankoliskt stilla rytm.

Truls blef produktiv. Han skref en dikt hvar dag. Alla det sista årets böljningar i hans själ klingade ut i hörbara melodier: hans kärlek, hans hemlängtan, hans nattensamma stämningsgrubbleri. Och han bröt icke upp till Stockholm igen, förrän höstblåsten en dag hvirflade alla blad från alléernas träd och Sundet gick i porslinskalla, porslinsbjerta färger.

Truls vände tillbaka till Stockholm ensammare än han farit derifrån: han hade under sommaren fått en vän mindre. Bengt och han hade nemligen brutit med hvarandra, hvilket tillgått sålunda. Truls hade sändt

vännen sina dikter i manuskript och strax fått dem tillbaka med ett reserveradt och kyligt svar, hvari låg något fientligt, som dock Truls icke rigtigt kunde få tag i. Han hade ända sedan det der fyraradersbrefvet gått och burit på ett hemligt groll mot sin gamle vän; han hade egnat denne en sådan öfverdrifven vänskapskult och fann sig bittert besviken, när Bengt reagerade töfvande och kallt öfvervägande. Det satt i hans själ som en träsplint i ett finger: ju mer man sysslar och petar för att få den ut, dess djupare tränger den in i köttet. Han blef i hvarje bref till Bengt allt snarstucknare, sökte en punkt, der han kunde såra; och ju otillgängligare den andre slöt sig till, dess kitsligare och mera utmanande blef han. Han kunde icke tillgifva Bengt, att han misstagit sig på honom.

Slutligen blef det Bengt för mycket, och han skref ett bref till Truls, hvari han underrättade denne om, att bland dikterna funnes saker, som vore sårande för hans syster, samt att han i egenskap af broder kräfde Truls att stå till svars derför. Den senare blef ursinnig och genmälde, att han härutinnan icke vore någon som helst räkenskap skyldig; för öfrigt vore flickorna mycket förståndigare än man trodde, och det förelåge intet skäl att tro, att Bengts syster skulle utgöra ett specielt unikum; hade han, Truls, kommit med gård och hushåll och det hela klappadt och klart, hade det varit en annan sak för henne. Nästa bref från Bengt saknade «vän» i öfver- och underskrift samt innehöll, att den som kunde säga en sådan lumpenhet om hans syster kunde han ej längre nämna som vän. Hvarpå Truls upprepade, att han *icke* betraktade fenomenet såsom något för Bengts syster specielt nesligt, då det ju enligt hans mening vore något för bondflickorna å slätten gemensamt; emellertid vore Bengt den förste och ende, som vågat kalla honom, Truls, lumpen, och det vore nog för att bestämma deras förhållande till hvarandra. Bengt fann sig ha gått för långt samt skref ett sårigt och rådvillt bref, hvari han häfdade, att det funnes skilnad emellan att stämpla en person lumpen och att tillvita honom en särskild lumpen handling; derjemte bad han Truls utveckla, hur han kunde säga, att han icke betraktade det han sagt om systern såsom kränkande för denna. Dertill svarade Truls icke; och så voro de komna från hvarandra. –

När Truls vid sin första visit å «Morgontidningens» byrå åter slapp in i det allraheligaste, fann han der i stället för det äkta paret, som han väntat sig, en hög, rank, elegant herre med grått hår och svarta mustascher i ett ansigte af påfallande ungdomsfrisk teint. Herrskapet Forsmann var stadt på resa å kontinenten och väntades icke tillbaka förrän fram mot julen; och professor Heyden skötte chefskapet. Truls fann för sig en stillsam och älskvärd herre, den mest sympatiska person, han ännu råkat på i hufvudstaden. Och sympatierna tycktes vara ömsesidiga: den gamle herrn syntes gerna ha den unge skåningen sittande inne hos sig. Truls kom igen, besöken upprepades med allt kortare mellanrum, och för hvar gång stannade han kvar allt längre tid. När han så ändtligen reste sig och ville gå, för att icke störa, höll Heyden honom kvar; den ene audienssökande efter den andre kom och gick; chefen gaf sin unge medarbetare dennes korrektur att genomse, eller nya böcker att bläddra i, eller andra blad med intressant i till att läsa; hvardera skötte sitt och trifdes väl i denna tysta samvaro. Truls bekom emellanåt dåligt samvete: han var rädd för att synas vilja begagna sig af den gamle herrns välvilja; men den gamle herrn kom med det ena förslaget efter det andra, den ena uppfordringen efter den andra, samt framstälde dem så der en passant, naturligt och diskret, att Truls utan vidare kunde reagera på samma sätt. Hans literära artiklar blefvo allt talrikare.

Ringstedt anmärkte det en dag, då han och Truls suto vid eftermiddagskaffet å Operakaféet. Han såg högtidligt frågande på sin kollega.

«Du ska begagna dig af situationen,» sade han. «Smid, medan jernet är varmt!»

Truls var ännu så oerfaren, att han icke förstod, hvad orden inneburo. För honom var det icke fråga om annat än att så mycket som möjligt hedra det förtroende, som Heyden visade honom. Han var full af tillgifvenhet för den gamle herrn; dennes vänlighet gjorde honom produktiv; och hvad som komme ut af det hela, vore ju ingenting annat än det bästa i hans personlighet.

En dag, då han satt samman med professorn i det redaktionella allraheligaste i en af deras hyggliga tête-à-têter, inlemnades ett kort af vaktmästaren.

«Ja, bed honom komma in,» sade professorn. «Lägg nu märke till den man, ni får se,» tillade han med sitt stillsamma allvar, vänd till Truls.

In trädde en tarfligt klädd herre, som såg äldre ut än han säkerligen var, med detta krökta, brutna i hållning, detta likgiltigt skygga i blick, hvilket är egendomligt för menniskor, som måst foga sig i att låta sig hundsas. Han aflevererade ett manuskript. Professorn anknöt ett samtal med mannen, hvarvid Truls tydligen hade på förnimmelsen, att det fördes för att han måtte ha ögon och öron för skådespelet. Professorn bemötte den främmande med en sådan fin takt, att icke ens en sårig parias' misstänksamhet kunde spetsa öronen dervid. Den främmande stod och ville inte gå; han måste veta, att intet besked med samma kunde gifvas, men han kunde ej komma sig för att gå igen; han hade ingenting mer att tillägga, men talade hit och dit, ständigt kretsande kring samma punkt; professorn fylde i, följde med, hjelpte till. Ändtligen gick den andre.

«Vet ni, hvem det var?» sporde professorn, sedan de blifvit ensamma.

«Nej.»

«Ja, han var en gång en af de mest «lofvande» bland dem som *då* voro unga. Det vill säga, för 20–30 år sedan. Och nu sitter han med hustru och många barn och springer rundt på alla tidningsbyråar med sina manuskript, hvilka dock icke rå med att ge honom brödfödan. – Det skadar inte, att de, som nu äro unga, se på en sådan man, – och tänka en smula deröfver.»

Det låg så mycken varnande värme under den gamle herrns tillknäppta formalitet, så mycket personligt intresse under hans allmänna betraktelser, att Truls kände sig helt rörd.

«Ni ämnar ge er helt och hållet in på skriftställarbanan?» sporde professorn efter en stund, der han tankfull stod vid fönstret och blickade ut i den grå luften.

«Ja.»

Den gamle herrn lät samtalet falla och gick hän till sina sysslor vid skrifbordet.

Efter en halftimmas tyst arbete höll han inne och sporde öfver axeln till sin unge vän:

«Vill icke kandidaten skrifva krönikorna för oss?»

Truls baxnade: *dem* skref annars ett gammalt journalistiskt inventarium, som ännu lefde på den popularitet, han åtnjutit för några decennier tillbaka.

Jo, det ville han nog gerna, men herr X – – –

«Ja, hvarför skall han ensam vara herre på täppan. Det skadar ju inte, att också en af de unga interfolierar ibland. Har kandidaten aldrig tänkt på att försöka sig i den genren också? Eller har ni nånting emot det? Nå, tag då och skrif ett eller annat om hvad som händer och sker här i Stockholm under nästa vecka!»

Artikeln skrefs och trycktes, under signatur. Dagen derpå mötte Truls Grazelius på gatan. Den senare betraktade honom skefvare än någonsin öfver brillorna.

«Du har begynt skrifva kåserier också i «Morgontidningen»», sade han kallt, som om han tillfogats en förolämpning.

«Hur kan du veta, att *jag* skrifvit det,» log Truls.

Det kom en liten paus, med ett lufttryck som före en explosion.

«Det känner man genast på din stil», kom det torrt.

Ett par veckor derefter sade professor Heyden, i det han lät pennan hvila:

«Om fjorton dar kommer herrskapet Forsmann hem.»

Ja, det hade Truls redan hört glunkas om ute i staden. Han hade också hört, att det äkta paret ämnade draga sig tillbaka från tidningsbestyren, samt att mer än en nämnde professor Heyden såsom blifvande chef.

«Det är emellertid inte afgjordt, om de vidare bry sig om att sjelfva redigera bladet,» tillfogade professorn.

Och så en söndag förmiddag, då denne stämt Truls upp på redaktionsbyrån i någon angelägenhet, fann den senare der jemte sin faderlige vän doktor Forsmann, hvilken leende likgiltigt mottog honom.

«Kandidaten har skrifvit mycket i min tidning på sista tiden,» sade han – med en omärklig nyans af spefullhet i stämman, tyckte Truls.

Den gamle herrn såg mera tillknäppt ut än någonsin.

«Herr Truls Andersson har visat sig kunna bidraga på många områden,» sade han. Det var hans sista vänskapsbevis för sin unge skyddsling.

«Så,» svarade den andre – något kyligt-satiriskt, misstänkte Truls.

Under allt detta underminerade emellertid de unge Sturm-und-Drang-männen i all löndom den gamla verlden och träffade förberedelser till att «slå det stora slaget,» som Ringstedt uttryckte sig. Han och Grazelius hade en dag kommit upp till Truls och meddelat honom, hvad som vore i görningen: skaffa sig en egen tidskrift. Truls fattade eld.

«Opposition på alla områden!» ville han.

Grazelius stod åskslagen.

«Hi hi hi!» bröt det löst. «Opposition på alla områden: Bravo! Jag tycker ta mig djefvulen om dig, Truls Andersson.»

Den stora frågan kom: pengar? Hvar taga dem ifrån? Grazelius såg eftertänksam och hemlighetsfull ut; till sist anförtrodde han klicken, att han kände en person, en brukspatron, en viss herr X., hvilken älskade literaturen och bjudit honom, Grazelius, på lukulliska supéer ute på sitt gods i närheten af Stockholm. Mannen uppehölle sig för tiden i staden. En förmiddag samlades alltså bandet i kaféet å «Kung Carl», der mecenaten in spe logerade. När man var fulltaligt samman, tågade man upp för trapporna. Titulus X. var en blekfet, apoplektiskt-jovialiskt utseende äldre herre, med bonjouren uppknäppt öfver den trinda magen. Han betraktade häpen det långa tåget af obekanta ynglingar, som kom inmarscherande i hans rum och stälde upp sig i fylking framför honom. Grazelius presenterade, men den gamle herrn såg icke stort slugare ut för det.

«Ja, ser herr brukspatronen,» begynte Grazelius, samt utvecklade i ett vältaligt anförande situationen.

Den tjocke hedersmannen gaf sina blickar ett lämpligt rördt uttryck, medan de gledo öfver de spändt afvaktande ynglingarne.

«Jag tviflar inte på, att herrarne skulle kunna sätta nånting rigtigt djefligt styft i scen. Jag ber få uttryckligen betona, att jag hyser den allra största respekt för herrarnes sträfvanden och begåfning. Men att till uppgifna syftet associera mig med herrarne, derpå kan jag icke inlåta mig. Det fins ju förläggare. Sådant är ju förläggarnes sak. Hvarför gå inte herrarne till en förläggare?»

Herrarne gingo blåfrusna och slokörade i dålig marschtakt till den store förläggaren, som de belägrade i hans lilla kontor. Grazelius ryckte honom in på lifvet med för tillfället som lämplig ansedd påflugenhet.

«Ser herr Holm, hade här i Stockholm funnits en enda sådan förläggare som Pedersen i Köpenhamn, så skulle han ögonblickligen inse, hvilken framtid ett företag som detta har. Det gäller i sådana fall, herr Holm, att vedervåga i stort, för att vinna i stort.»

Gubben Holm, som hade en halfsekellång och i åtskilliga millioner resulterande erfarenhet i detta fack, svarade mycket saktmodigt, att äfven han beklagade frånvaron af en sådan man.

De närmaste dagarne strök truppen manstarkt igenom detta Stockholm, som skulle eröfras. Förläggare uppdrefs omsider; men derpå kom redaktionsspörsmålet. Grazelius «kunde icke bringa ett redaktörskap som det ifrågavarande i öfverensstämmelse med sina öfriga engagements.» Cohn skulle ta akademisk examen, fann sig tillräckligt graverad förut med hänsyn till sin framtida befordran samt höll sig retiré. Berglund föll det ingen in att tänka på. Ringstedt presenterade sig med Napoleonsaplomb: accepterad, gnatigt. Men icke allena herre på täppan; mannen måste förses med en medredaktör. Truls – nej, skåning, dugde inte; – *en* stockholmare måste man ha. Ett par sidera minora framfördes; men den ene fick inte lof för emancipationsdamerna, som vädrade ofärd hos de unga manfolken, och den andre hade den oturen att misshaga herr Ringstedt. Och åter strök uppbådet, blåfruset och husvillt, igenom detta Stockholm, som *skulle* eröfras, men af hvars eröfring det tycktes bli intet utaf, af brist på – en redaktör.

Och under allt detta återigen sammandrog sig en hotande storm öfver deras hufvuden. Det vardt Truls förunnadt att erfara första känningen deraf.

En dag, då han infann sig å byrån med manuskript, hände honom det dittills okända, att han till en begynnelse icke slapp längre än till entréen. D:r Forsmann sköt ett par gånger igenom andra ändan af det aflånga rummet, med påfallande kutig rygg, som om den helst ville vända sig bort ifrån något obehagligt, och utan att helsa på Truls. Omsider slapp denne emellertid in i det allraheligaste: frun var icke der! Och herrn stod fumlig och såg generad ut.

Truls aflevererade sina manuskript.

«Ja, kandidaten har under min frånvaro skrifvit saker i «Morgontidningen», som jag helst sluppit se i mitt blad.»

« Så-å!?»

«Ja, det har verkligen varit oss – – – hm, varit mig högst obehagligt att få till lifs sådant der, som kandidaten skrifvit, i min egen tidning.» Han rätade upp sig till mod, under det han talade, och Truls stod till det yttre orörlig. «Hade vi, hade jag varit hemma, så hade kandidaten icke haft sådana fria tyglar, som kandidaten haft.»

«Men hvad menar herr doktorn egentligen?»

Truls hade verkligen ingen aning derom. Jo, det var en anmälan af en osedlig bok af Garborg, som Truls recenserat humoristiskt-sympatiskt, samt af en diktsamling af en viss stockholmsfröken Pettersson – eller kanske det var Lundström.

Doktorn fann tydligen situationen allt pinsammare; han stod röd i synen och spelade piano på bordskanten.

«Kandidaten har gifvit uttryck åt en rå uppfattning af kvinnonaturen. Och hvad kandidatens gyckel med fröken Petterssons dikter beträffar, så – – min hustru, som känner den unga damen, vet hvad hon går för, – – – och jag tycker sannerligen, att när man sjelf inte kan skrifva pass bättre dikter än kandidaten, så – – – »

Truls iakttog en hårdnackad tystnad; det brände som feber i honom, men han röjde ingenting. Det uppstod åter en paus.

«Ja, kandidaten kan ju alltså förstå, att vi under dessa omständigheter icke gerna kunna ha kandidatens namn i vårt blad. Det vill säga, jag tror, att abonnenterna skola hålla oss räkning derför, alltså, – – – det var det jag ville säga, hvar och en har naturligtvis sin öfvertygelse, men kandidaten inser, att vi icke gerna kunna bringa i *vårt* blad åsigter, som äro alldeles motsatta våra egna. – Jag råder kandidaten att lägga sig ännu ett par år i Lund och studera något grundligt, innan kandidaten uppträder med sina nya åsigter,» slöt det oförskämdt.

Kandidaten slog knyck på nacken.

«Se, det är kandidatens *namn*, som vi inte vilja ha mer. Annars kunde vi ju gerna då och då bringa ett och annat af kandidaten. Om kandidaten vill skrifva anonymt.»

«Nej.»

«Nå, – då,» utbrast redaktören ursinnig, rotade i manuskriptslådan, samlade några luntor och räckte dem med en häftig gest till Truls, som tog dem, gaf hand och sade adjö, hvilket den andre besvarade med bortvändt ansigte.

På kvällen gick Truls upp till Grazelius och refererade saken. Grazelius såg skeft på Truls, gaf glasögonen en sats, fnös och sade ingenting. Han satt synbarligen i mörka tankar.

«Vållar det dig penningvanskligheter?»

«Nej.»

Grazelius tog Truls med sig ut i den vänliga afsigten att förströ honom; men först och främst bar Truls det hela med jemnmod, och för det andra resulterade intet annat än att han fick till lifs omöjlig stockholmskomik på teatern – det värsta han visste – samt spelade wohlthäter på sexa och avec.

Dagen derpå möttes de på gatan. Grazelius hoppade i hela sin lilla person: han hade varit hos herrskapet Forsmann.

«Hör på nu,» hade han sport, «är det meningen, att jag skall vräkas ur bladet, så får jag be herrskapet vara så vänligt att säga ifrån.»

Hvarpå herr Forsmann, bragt ur koncepterna vid att sålunda få knifven satt för bröstet, kommit emot honom och tagit honom i famn och försäkrat, att han skulle få bli i «Morgontidningen» så länge han sjelf ville; det kunde icke vara tal om annat.

«Jag sitter der till döddagar, hi, hi, hi,» triumferade Grazelius och fnös energiskt igenom sin lilla trubbnäsa.

Ett par dagar derefter attraperade Truls honom, snedögdare än vanligt och stum som en fisk: det var en offentlig hemlighet, att herrskapet Forsmann införskrifvit från landsorten en publicist att vid det nya året tillträda Grazelius' post.

Från detta ögonblick hade all tillförsigt lemnat Grazelius. Det hade redan förut dragit ut på längden med den efterletade redaktören till den nya tidskriften; Grazelius trafvade ännu med, men likgiltig. En dag satte han fram, att det kanske vore bäst uppskjuta med det hela och se an bättre tider. Ringstedt, som icke ville se den sköna hägringen af redaktörskapet försvinna, sköt på med armar och ben, förolämpade och rasade; men förgäfves: fartyget satt fast, ohjelpligt. – –

En morgon fram på nyåret, när Truls vaknade, tog honom midt i en gäspning spörsmålet, till hvad ändamål han egentligen skulle stiga upp. Han höll tvärt inne midt i sin gäsp och blef liggande med förundrade ögon. Tillvaron hade liksom mist sin mening, oförhappandes; han tyckte, han hade förlorat lifvet ur sigte, och sökte det i sina tankar med långa drömmande blickar. En tung, orörlig tomhet fylde honom sjelf och utverlden.

Han fick eld i brasan och rullade upp gardinen: bländades af strålande vinterdag. Då kom med ens en omvandling i de skumma dimmorna i hans själ, ljus, rörelse, – och de rullade sig långsamt upp, såsom ett förhänge, för taflor i drömmens förtonande färger – –

I morgonbrasan
så varmt det sprakar.
I alla knutar
af frost det knakar.
En isblå ros
uppå rutan fryser,
och snön på taket
i solen lyser.

En flik af himlen
i soldis blånar.
Från alla kyrkor
en helgklang dånar,
som ekar inne i
morgnadt sinne
oändligt vidt
som ett barndomsminne.

Den lindar bomull
kring tanketaggar,
i lena vågor
den ymnigt vaggar
i luft, som darrar
af solskensdisen,
bort öfver marksnön
och insjöisen.

Och upp för blicken
min hembygd springer –
i alla kyrkor
till helg det ringer ....
Jag ser dess väldiga
snöpels glimma
i vintersöndagens
morgontimma.

Den gamla byn! Der
i snödrägt står den.
Jag ville smyga
bak gärdesgården,
att mellan snöiga
apelstammar
bak rutan skönja,
hur brasan flammar ....

Och klockan knäpper,
och brasan sprakar.
I alla knutar
af frost det knakar.
Och isens rosor
på rutan frysa.
I vintersolen de
kyligt lysa.

Truls kände sig fri och lätt, som efter en mara, hvilken ridit honom i ett helt års natt i orolig och grumlad sömn, hvisslade ett stycke och skref ett kort till Malm.

När tiden var inne, satt han väntande i Operakaféet, med kaffe och punsch för två framför sig. Malm kom på slaget fyra, nickade, skålade, drack och såg på honom.

«Reser du verkligen hem igen till Skåne?»

«Ja.»

«Men – hvarför?»

«Det skall jag säga dig: Derför att jag tycker dumheten här uppe är för tjock. Hufvudstaden, säger man; nå, gerna för mig; men för oss, skåningar, som bo i Europa, är det i främsta rummet staden vid Bottniska viken. Det är inte till att hålla ut!»

«Jag vet inte det. Jag tycker, det är detsamma hvar som helst. Det hela kommer an på, att ställa det så, att man kan skaffa sig, hvad man vill ha. Mynt! Man köper allting; här som der; det gör ingen skilnad.»

Truls hade på tungan att spörja, hvarför han då förde med sig sin skånska flicka, men bet af.

«Tror du, det är bättre i Skåne,» tillade Malm.

«Kanske. Kanske inte. Men der kan man åtminstone vara menniska. Här kan jag hvarken lefva eller dikta.»

Malm svarade härtill ingenting.

«Skål på härnäst! Och helsa dem dernere!» sade han, när de stötte de sista fylda glasen samman.

---

## IV.
## Utan kurs.

En vacker förmiddag, midt i hetaste juli månad, sitta enkefru Hjort, hennes tvenne unga döttrar samt Truls å verandan till hennes landtställe i sommarligt dolce far niente. Utanför den af grönskande klängväxter kringsvalade verandan sluttar trädgården nedåt, med många blomster och lummiga bersåer; bakom densamma slutta än vidare mognande sädesfält; och bortom det hela hvitnar i middagshettan Ringsjön, i sin ram af blånande bokskogar.

Ställets egarinna sitter i sin länstol bakom bordet, i husmoderlig trefnad, välmående och tillfreds, fet och ungdomlig, med ett handarbete i knäet. Midt emot henne sträcker sig Truls i en liggstol och ger illusionen af att läsa i en bok, som hvilar uppslagen på hans mage. Emellan dem, på korgsoffan vid ena ändan af bordet, fröken Clara, äldsta dottern, med babyhatten bredvid sig på soffan, i rödt lif och ljus nedandel, båda armbågarne på bordet och det lilla bleka ansigtet emellan händerna öfver en bok. Och på öfversta trappsteget, med ryggen lutad mot verandatakets stödjepelare unga fröken Ebba, frodig och rödblommig, med sina tindrande gulgrå ögon och sin lilla fina raka näsa under den enormt bredskyggiga stråhatten, dåsande, drömmande och görande ingenting.

Det är i sjelfva den timma på dygnet, då solen står lodrätt uppe på himlen. Icke ett ljud inne från huset; blommorna i trädgården hänga med hufvudena och gitta ej ens dofta; luften skimrar hvitt ute öfver kornfältet; och Ringsjön ligger orörlig och matthvit. De fyra menniskorna på fru Hjorts veranda säga icke ett ord, – brodera, läsa, dåsa och drömma, såsom man allena kan göra det, när man sitter i intim samtrefnad och utan sällskapliga pligter, i sin egen krets, ensam med sig och de sina, på en skuggig veranda en brännhet rötmånadsdag, i den timme på dygnet, då solen står lodrätt uppe på himmelen, – middag i högsommar.

Så brytes den tunga tystnaden af ett klingande skratt någonstädes långt borta; de fyra vakna upp och rigta sina ögon utåt mot sjön. Derute glider en eka fram; roddaren, i hvita skjortärmar, hvilar på årorna; i aktern sitter en hvitklädd dam under en röd parasoll; ännu en gång klingar skrattet upp till villan och till de fyra, ljudet af en ung kvinnas lifsglädje; så röras årorna, ekan glider vidare, och synen försvinner. Tyst igen; hvilande händer, tankar, sinnen; bara ett som skälfver: luften i middagshettan.

Det har skramlat med porslin och knifvar inne i matsalen, och Truls har lyft på ögonen. Fröken Ebba sitter och betraktar honom. Han rör icke en muskel, men han gifver åt sin blick ett humoristiskt sömnigt frågande uttryck. De tindrande gulgrå ögonen fortfara emellertid att betrakta honom, och tindra dervid allt mer ju förlägnare de blifva.

«Nå?!» underlättade Truls leende.

«Vet ni hvad? – ni är en helt annan person nu än när ni kom hit, vet ni!»

« Så-å?»

«Ja, Clara hade skildrat er i så öfversvallande uttryck; och när porträttet kom, der ni stod samman med de andra, tyckte jag ni såg ut som en neger – – »

«Som en neger?!»

«Men Ebba,» manade fru Hjort förskräckt.

«Ah då, – tror mamma, Truls Andersson bryr sig om det. Låt mig tala i fred!»

«Nå, men se'n, fröken Ebba?»

«Ja, när ni se'n kom in och presenterades, var ni så stel; ni var i början så otillgänglig, att jag tänkte ni ville ingenting ha med oss andra att beställa.»

Fröken Clara gjorde en grimas à la dédaigneuse.

«Du analyserar ju upp Truls Andersson, som om han vore en afliden storhet och rakt inte sute här hos oss,» sade hon tillrättavisande.

Systerns ögon tindrade mer än någonsin, och hennes händer rörde sig så lifligt som om hon hade feber.

«Men jag vill ju rakt ingenting säga,» ropade hon förtviflad, «annat än att han är af dem, som vinna på ju mer man lär känna dem.»

Hennes ögon flydde rådvilla ifrån den ena till den andra; men modern höll sina sänkta med ett leende, och systern höll sina sänkta med ett choqueradt uttryck, och Truls höll sammalunda sina sänkta i dum och lat diskretion.

Derunder budades det till middag.

Det var svalt och dunkelt inne i den i mörk ek möblerade matsalen, – dubbelt svalt och dunkelt nu, när man kom direkt från trädgårdsverandan, från bländande och baddande sommarmiddagsdager. Alla fönster stodo vidöppna, men de gröna persiennerna voro nedrullade. Jungfrun skramlade så behagligt med servicen borta vid skänken, och filbunksskålarne lockade med sin gräddgulhvita härlighet, lofvande samma svalka för gommen, som dagen för de förtumlade sinnena. För Truls hade en gång för alla inrättats ett smörgåsbord med snapsens heliga privilegium.

Man åt godt och lätt vid enkefru Hjorts bord, såsom det lämpligast bör ätas sommartid på landet i ett rikt hus; och att åtskilligt, som väl egentligen strängt taget icke gerna kunde gå under detta namn, måste döljas under *skenet* af frugalitet, derom enades man i tyst öfverenskommelse, med blundande ögon och frälst samvete. Man kunde med skäl säga, att man åt sanitärt; Truls dref det i ljusa matsmältningsögonblick ända derhän att sätta i fråga, om icke det hela rätteligen borde benämnas diet, utan att han i detta resonnemang kunde upptäcka någon den dåliga magens kasuistik.

Till steken serverades en sås, gul, tjock, söt. Truls hade blifvit sittande helt sentimentalt eftersinnande. Plötsligt lyste det upp i hans ansigte, och han såg med djupa ögon på värdinnan.

«Det är märkvärdigt,» sade han.

Tre par nyfikna ögon voro fästa på honom, och han måste berätta, hurusom denna sås besute affektivt värde

för honom. Hans lifrätt sedan barndomen hade varit köttbullar med sås, d. v. s. köttbullar sådana som blott hans mor ensam i verlden tillagade dem, och med den sås, hvars recept varit hennes familjs uteslutande hemlighet. Hvarje gång han som skolpojke i Lunds lärdomsskola återvände hem till jul- och sommarlofven eller eljes till något besök i hemmet, hade modern mottagit honom med denna anrättning, som hon visste var hans älsklingsmat.

«Derför blef jag så slagen af häpnad,» tillfogade han upplysande, «när jag smakade denna sås. Jag har aldrig i mitt lif fått den utom hos mor och mina mostrar. Denna sås här är *nästan* såsom den gamla.»

«Alltså ändå inte riktigt densamma,» log fru Hjort och skrattade.

«Nej,» konstaterade Truls, urskuldande energiskt.

«Han är ett bortskämdt barn,» ropade fröken Ebba. «Ni är allt en faslig läckergom,» tillade hon stilla, lade händerna i skötet, sänkte hufvudet och betraktade unge herrn med surmulna ögon.

«Hvad ondt är der väl i det, fröken,» sade Truls. «Det är jag ganska säkert; men derför behöfver ni inte se mig så strängt an. Gommens förfining är också en förfining som icke är att förakta, den heller. Vet ni, en läcker middag, ett glas god likör kan göra mig produktiv, lika väl som ett musikstycke eller en stämningsfull interiör, ett vackert ord eller ett ansigte som berör mig sympatiskt. Sensationerna hänga samman, fröken Ebba; i alla fall hos mig; vägen är likgiltig; resultatet är ens, och det är ju hufvudsaken: *det* i mig sättes i stämning, som blir till dikt. Men för den sakens skull är en dikt af mig lika mycket värd, om nu primus motor varit er mors förträffliga sås eller ett vackert ansigtsuttryck hos t. ex. er, fröken Ebba.»

«Säger *ni* artigheter,» utbrast Clara. «Det har jag aldrig i mitt lif hört förr. – Se på Ebba! Du är ju alldeles röd,» tillade hon, sarkastiskt mönstrande systern, hvilken satt röd öfver hela ansigtet, orörlig och leende i sin förlägenhet, medan det tindrade som eld inne i ögonen.

De hade brutit upp och åter begifvit sig ut på verandan, der de brukade intaga middagskaffet. Ebba hade gått hän till modern, hade Truls observerat, kysst henne, hviskat något, bedt om något, kysst henne igen och försvunnit. Om några minuter kom hon tillbaka med en bukig munk, hvilken hon triumferande placerade framför husets gäst.

«Men, fröken, tusen tack,» utbrast denne helt förbryllad. «Men ni får inte lof att så der taga mig på orden. Jag kan nemligen inte innestå för, att det också verkligen blir till en dikt denna gång.»

«Håll till godo, herr Andersson,» skrattade fru Hjort.

Strax efter kaffet bröt man upp; det blef för kvaft och tröttsamt att sitta samman på verandan.

Frun i huset gick in till sig för att blunda en smula, och de unga begåfvo sig för samma ändamål ut i skogen. Genom den gröna staketgrinden vid villans ena gafvelsida kommo de ut på körvägen, bortom hvilken bokskogen omedelbart vidtog. Gångstigen, som de följde, gick fram genom sekelgammal bokskog, öfver en nu under den varma årstiden uttorkad bäck och in i blandad buskkratt, samt lopp derpå fram längs ett af snårväxter öfvervuxet stengärde, med en vid vy öfver Ringsjöns södra halfva och de höjddrag, som derbortom stänga horisonten. De släpade sig fram öfver en äng, der solen låg på en bjert grön yta utan en skugga, – Truls med sin ljusbruna hatt skjuten i nacken och tummarne instuckna i ärmhålorna af den hvita piquévästen, fröken Clara i behaglig trötthet pustande högt och kort med långa pauser, fröken Ebba röd och svettig, frisk och munter, talande och gestikulerande. På andra sidan ängen stod åter bokskogen som ett enda enormt förhänge, hvilande på marken med yppiga fållar; och de tre unga menniskorna trädde ånyo in i den grönsvala halfdagern. Omsider kommo de fram till en öppen plats midt inne i djupa skogen, bevuxen med

högt gräs och genomskuren af diken, medels ett snörrätt streck delad i tvänne hälfter, den ena i sol, den andra i skugga. Här kastade de sig ned alla tre, på en liten upphöjning som marken bildade inunder en jettebok, på rygg, raklånga. De hade med ens blifvit tysta, alla tre; rundt omkring dem skogsensamhetens djupa stillhet; blott då och då en fågeldrill, eller brummandet af en förbifarande humla, eller ett rop någonstädes långt borta, kanske utifrån sjön. Truls låg en stund och lyssnade, ända tills han plötsligt hörde ljuda i sina öron detta något, som är sjelfva tystnaden, luftens skälfning, rörelserna och lätena af den lefvande naturen såsom ett helt, dennas andedrag så att säga. Han sneglade öfver till Ebba: hon låg alldeles stilla, hennes fylliga bröst höjde och sänkte sig regelbundet, hon sof, – sof sundt som ett barn till sommareftermiddagens sordindämpade slummervisa. Hans blick gled vidare och öfver till systern: denna låg på sidan, med hufvudet på den ena armen och ansigtet vändt emot honom: hon rörde icke en lem, icke en min, hon låg hän som söfd till döds, blek och slapp, med slutna ögon; hon andades icke ens, och han visste icke om hon sofve eller vore vaken, tills det plötsligt gaf ett ryck igenom honom: hennes grå ögon stodo vidöppna, onaturligt stora, fästa på honom med ett underligt uttryck, som han icke förstod, men som skrämde honom, sjuka, sorgsna, ångestfulla. I nästa ögonblick var alltsammans borta igen, som om det icke hade varit; de bägge ögonen voro åter slutna, som om deras egarinna sofve; och Truls såg bara solskenet och skuggan igen och hörde skogsstillheten vyssja i öron och sinnen, slöt ögonen, låg och lyssnade och lät sig vyssas.

Hur länge han sofvit, visste han icke, när han vaknade, men det måste ha varit en god stund, ty skuggan hade flyttat sig ett ansenligt stycke längre åt öster. Det första han varseblef var Ebba, som med en sats stod upprätt och med en enda gest liksom *strök* sömnen af sig. Strax derpå reste sig Clara långsamt och svigtande, som om hon kände en smula yrsel, och skakades som af en frossbrytning. Ett stycke borta, midt i det höga gräset, stod ett rådjur och betraktade gruppen uppmärksamt med sina blanka ögon, vädrande med sin fina nos. De drefvo på måfå ned genom skogen, till en början olustiga och fåmälta, men efterhand språksammare och uppsluppnare, i samma mån som de gingo sömnen och den kalla sömnfebern af sig, gingo sig vakna och varma. Humlorna surrade sommar omkring dem. De roade sig, som barn, med att ropa på eko och få svaret långt från fjerran igen. Ebba gjorde oupphörliga små afstickare åt sidan, stannade, sprang i förväg, blef tillbaka; hon kände hvarje blomma och hade hvar välgömd insekt till förtrogen.

De hunno fram till sin älsklingsplats, en öppen platå, ifrån hvilken det sluttade i stup ner mot sjön. Inför dem låg Ringsjön, till hela sin utsträckning, i sin ram af bokskogar, ängsslätter och höjdsträckningar, Skånes blåa drömmande blida öga, – blank i eftermiddagssolen, utan en enda krusning, men i tallösa fina färgförtoningar.

«Kom,» ropade Ebba och sprang utför sluttningen. Truls efter.

Hon stod nere vid stranden, med den gula bredskyggiga stråhatten bredvid sig på marken och händerna sammanflätade om nacken, blickande ut i det vackra vida med jubel öfver hela sitt ansigte.

«Åh, jag är så glad!»

«Hvarför, fröken Ebba?«

«Lifvet,» förklarade hon utmanande energiskt i flickaktig patos.

Clara kom långsamt fram till dem, långsamt, eftertänksamt, med trött gång och stum min.

Ett par timmar senare sutto de på en liten öppen plats inne i skogen, så liten, att bokkronorna bildade nästan tak öfver dem.

«Ebba är som ett naturväsen, tycker ni inte, Truls? – ett skogsväsen, dryad, eller något sådant. Om ni såge

henne här, med löst hår, skulle ni bestämdt finna detsamma. Ebba har nemligen det vackraste hår jag sett; hon kan formligen inhölja sig i det ....»

«Clara!!»

«Åh, du måtte väl inte skämmas för Truls Andersson. Du kunde gerna visa dig som skogsnymf!»

Ebba svarade icke, men satt och låtsade som ingenting, och samtalet länkade in på andra banor. Truls märkte emellertid, att den unga flickans fingrar tid efter annan sysslade i håret; låtsade dock, som om han ingenting iakttagit. Plötsligt gjorde hon ett kast med hufvudet, sprang upp och stod, stum och förläget leende, upprätt framför honom med hela rikedomen af sitt gyllenbruna kvinnohår böljande ända ned till knäna, hvit i sin grönaktiga sommarklädning och i den gröna dagern, och med en eld af den äkta ädelstenens värma inne i ögonen. I nästa ögonblick hade hon sprungit bort och gömt sig bakom en väldig bokstam, der hon gjorde toilett för att åter bli samhällsmedlem och nutidsdam.

Det hade kommit stillhet i luften, och myggen begynte stimma. Det led mot kväll. Trädstammarne långt borta blänkte redan i solnedgångens kyligt bjerta bronsfärger, och det blef stilla i skogen, som om sommardagens tusen stämmor en efter annan förstummat. När de kommo tillbaka hem, var solen redan nere. Fru Hjort satt på verandan och väntade dem, grälade en stund på sina flickor, derför att de dröjt så länge ute och låtit henne sitta ensam, och gick i förväg in till aftonvarden, som stod färdigdukad i den upplysta matsalen. De tre unga voro alldeles förtumlade af det långvariga kringströfvandet, trötta och hungriga; och fru Hjort kom åter i godt humör, när hon såg, hur det unga folket tog för sig af anrättningen.

Och de blefvo mätta och sömniga, men så der elegiskt behagligt, då man hvarken vill sofva eller samtala, men helst drömma vid musik. Man inrättade sig på verandan, hvar och en der han slumpvis kom att sitta. Natten hade kommit, ljus på hälften när som dagen, utan stjernor eller måne. Ute från Ringsjön ljöd en visa, melankolisk och tyst, och sjungen af en kvinna. Och när den slutade, satte sig fröken Clara vid pianot inne i salongen, hvars dörrar ut till verandan stodo vidt uppslagna. Och timmarne gingo, utan att man visste deraf, och den ljusa randen uppe vid norra horisonten vred sig sakteligen från vester mot öster. Och man sade hvarandra godnatt med ett handtryck, trött och frisk på samma gång, innerligt och stillsamt, för att nästa morgon stiga upp till en tur, medan daggen ännu låg öfver gräset, och till en dag alldeles lik den, som nu lefvats till ända.

Med den förutsättningen hade i alla fall Truls sofvit in och vaknat upp. Det var emellertid annorlunda bestämdt; afbrottet kom redan med dagens begynnelse. När Truls trädde in till frukostbordet, låg posten vid hans kuvert, och deribland fans ock ett bref från Malm, som återkommit ned till Skåne för att afsluta sina studier i Lund. Truls läste brefvet igenom och vek det samman på en gång långsamt och nervöst. Det måste stått ett eller annat att läsa på hans ansigte, ty när han såg upp, en smula skyggt, varseblef han, att fröken Claras ögon hvilade på honom frågande och oroligt. Frukosten intogs under tryckt stämning; hvar och en satt med förnimmelsen af, att något oväntadt förestode.

«Jag måste resa,» sade Truls till Clara, då de efter måltiden stodo ensamma på verandan. «Till Malmö.»

«Men – – – ?»

«Ja, fröken Clara, der hjelper ingenting. Det är absolut nödvändigt.»

«Jag visste det redan. Jag såg det på er, när ni läste brefvet.»

«Ja, det var brefvet.»

Paus.

«Men – det har ju varit så kort. Vi väntade så säkert, att ni skulle stanna här ännu en hel lång tid. Ni hade ju lofvat att bli här riktigt hyggligt länge. Och så far ni allaredan er väg, det är inte snällt af er. Åh, blif här ännu några dagar.»

«Det går inte.»

«Men hvarför?»

Truls såg villrådig ut.

«Affärer,» sade han leende.

«Hvad är det för något?«

Truls såg ännu mer handfallen ut.

«Kamratsaker,» sade han på måfå.

Clara förstod tydligtvis ingenting; hon gick in i huset, och Truls hörde henne utropa inne i moderns boudoir:

«Tänk mamma, Truls Andersson reser.»

På eftermiddagen åkte Truls till Stehag i enkefru Hjorts vagn. De båda flickorna följde honom på väg. Han bar i knapphålet en liten bukett af röda nejlikor och en sorts grönludna blad, som Ebba plockat i sin egen täppa, samt i handen Claras rosor.

«Icke sant, ni kommer igen,» sade Clara, när tåget brusade in på stationen, och tog Truls i hand till afsked. «Det lofvar ni mig ju?»

«Och snart,» tillade fröken Ebba. «Så att det inte dröjer, tills jag är borta.»

Truls lofvade allt, sprang in i kupén, helsade ännu en gång genom fönstret och for åstad söderut.

Han gjorde det rigtigt hyggligt åt sig i kupén, tände sig en cigarr och kände sig till mods alldeles såsom förr jultiden, när han satt i vagnen och reste till bals med en eller annan ljuf förväntning. Han var nervöst glad, glad i spänning, som om han egde en hemlig lycka inombords och fore emot något oändligt möjlighetsrikt. Var det väl det som han lemnade, det som han fått af de menniskor, han kom från, och som han nu tog med sig, – var det väl detta, som verkade denna underliga sinnesstämning? Eller var det kanske det som han for till, förväntningar om något som skulle komma, samvaron med vännerna, denna stämning i förväg njuten, eller blotta den unga skälfvande längtan inför alla de okända härligheter, som framtiden gömmer för ens räkning och skall bjuda på? Plötsligt kom han att tänka på det ögonblick, då han efter att ha vikit Malms bref samman sett upp och varseblifvit Claras ögon hvila på honom frågande, – sett upp skyggt. Skyggt! Hvarför skyggt? Nu grep han det: han hade innerst inne känt glädje öfver att få komma bort och få en förevändning dertill, och tillika förnummit skam öfver denna känsla, såsom öfver en oförrätt, tillfogad dessa goda menniskor, hvilka velat bereda honom några behagliga sommarveckor. Men hvarför hade han velat bort? Det vore ju bara att vända tillbaka till det gamla! Ja, visserligen; men äfven det förstod han nu: det var doften af alla muntra aftnar och nätter, essensen utdistillerad ur många minnen från obekymradt och lättsinnigt ungdomslif, det fula borta, det vackra ensamt kvar, – det var detta som slagit an det känsliga instrumentet i honom, hvilket svagaste stämningsfläkt kom att spela och hvars visor han måste följa, om han icke skulle känna hela organismen ur led. Han skulle mycket väl kunna ådagalägga för sig sjelf, att hvad som väntade honom denna afton, i Malmö, i vänlaget, vore bara det, och det, och alltså det rena ingenting; medvetandet derom kom ock, men han trängde det tillbaka; han ville intet se, sög bara in den starka essensen. Och på samma gång, – obegripliga motsägelse! – var det ock hvad han lemnade, som han satt och

njöt; njöt det såsom något, hvilket var bakom honom, borta, och hvilket han for ifrån; var det icke egentligen detta, det som han mottagit under sin tre veckors vistelse vid Ringsjön och som han nu förde med sig, minnet derom, stämningarna deraf, blommorna och känslorna, det glada ansigtet och den stolta tillförsigten, de melankoliska drömmarne och den hemliga lyckan, – var det icke egentligen denna nya menniska, som han nu på aftonen ville se sitta ibland vännerna, se och njuta – – – ?

I Eslöf, der tåget höll sitt kvart, såg han idel kända ansigten utan bekanta namn. I Lund fyldes kupén med studenter, som foro till Malmö och Köpenhamn för att gaska, samt Malmöboar, som reste tillbaka hem. Han kände missräkning, kände sig tillbakasatt, som när man ändtligen råkat på en god gammal vän, för hvilken man väntat kunna yppa något, som man går och bär på, och denne gamle gode vän afpuppar sig såsom en likgiltig främling. När tåget höll i Malmö, var det djup kväll. Truls gick på vägen till sin bostad inom på Kramer och tittade på resandetaflan i vestibulen: rigtigt, fullt upp med medlemmar af gardet. Han bodde i en af de afsides, tysta gatorna, som utmynna åt Kungsparken till, – en liten gata, med små hus och trädgårdar bakom staket och dit ingen vagn någonsin förirrade sig. Alla fönster stodo vidöppna; det doftade af aftonsval grönska i rummen; och så denna sällsamma tomhet, storögd och beklämmande, i rum, i hvilka man lefvat länge och som fylts af ens jag och dit man återvänder efter att länge ha varit borta. Han stälde rosen i vatten och satte sig i gungstolen, villrådig och väntande: det surrade i hans öron, han hade ingen ro på sig, han försökte tänka på menniskorna och lifvet deruppe vid Ringsjön; men stämningen lät sig icke gripas, tomheten dref honom upp, han måste ha menniskor och larm omkring sig. Han gjorde toilett, satte buketten tillbaka i knapphålet och gick ut i Kungsparken.

Det var en vacker julikväll, stilla och varm. Hela Malmö var på benen. På gångarne och i alléen utmed kanalen var fullt med folk, som suto på bänkarne eller drefvo i skånskt mak fram och tillbaka, – alla de som ville njuta af den vackra sommarkvällen och vimlet och musiken uppe från värdshuset, men som helst sparade på entrée- och förtäringspengarne, småborgare- och handtverksfamiljer samt ensamma flickor, hvilka gjorde sig ett extra nöje med att se på sina ungherrar och dessas presentabla dambekantskaper. Truls fick sin biljett i träkiosken och steg uppför den breda trappan till estradrundelen. Der var alldeles fullsatt, hufvud vid hufvud, grupp vid grupp, alla borden fullsatta, ett enda summande sorl, en enda svart rörlig massa i den ljusa halfdagern. Truls spejade efter de kända ansigtena – –

Plötsligt ser han tvenne blanka ögonglas i ett stort hvitt ansigte fascinerande fästa på honom: rigtigt, tjocka Josua. Och Malm, och – – – «Truls,» ropar en stämma.

Då blef Truls helt glad. Det var Lorens Ek, äfvenledes gammal medlem af gardet, numera jurist i Malmö och hans bäste vän. Hög och bred, i helskägg och glasögon, en blond jätte, satt också han derborta vid bordet vid uppgången till glasverandan.

Truls stod vid bordet och tog dem alla i hand, i afvaktan på sin stol och sitt glas.

«Oh, oh, oh,» helsades han, medan alla ögon suto spydigt frågande på buketten i knapphålet.

«Det var satan,» sade Ek humoristiskt varmt i samma ton, hvarmed en vuxen raillerar med ett barn.

Kyparen kom med stolen och punschglaset.

«Skål Truls» gick det genom laget.

Men Truls kunde inte komma in i stämningen: det hela var ett tomt buller utan mening och för hvilket han förlagt resonansbottnen. Han kunde icke återfinna denna. Det myckna han satt och bar på, täpptes till på alla sidor. Stillheten från de senaste veckorna, allt det dämpade och fina, af kvinna och sommarlig skogsensamhet, skorrade emot restaurantlifvet af många bullrande menniskor och emot tonen hos ett

förhärdadt ungkarlslag omkring honom. Punschen smakade icke. Samtalet kunde icke nå honom; det gick i en cirkel för sig, och hans egen tanke- och känsloverld i en annan cirkel för sig, och de begge cirklarne berörde icke hvarandra. Han var vorden i en person tvänne väsen, ett gammalt och ett nytt; han hade hela eftermiddagen, i jernvägskupén, sutit och drömt om, att det senare skulle skänka det förra gåfvan af högre sjelfnjutning, men nu hade de i stället tillintetgjort hvarandra, med samma som de drabbat tillhopa. Han hade sökt en mångdubblad stämning, och fått ingen alls. Tom, kall, desillusionerad, satt han tyst och tråkig. Ingen klimax, ingen plötsligt tändande gnista.

«Hur har du egentligen blifvit så bekant med Hjorts?» hörde han en granne spörja.

Han visste bakefter icke hvad han svarat; han visste blott, att han reagerat under den förnimmelsen, att det hela bara skulle blifvit till ett öfvervägande af förhållandet mellan mjölkens makt och punschens.

Då mötte han ett par tillgifna, frågande hundögon, med ett varmt och speladt slugt uttryck i blicken, – det var Ek, som låg lutad fram öfver bordet och såg på sin vän öfver glasögonen.

«Du dricker ju ingenting, Truls. Hvad är i vägen med dig?»

Han smälte för ett ögonblick.

«Jag har glömt dricka punsch. Men med dig vill jag i alla fall dricka. Skål, du!»

Ek reste sig tillbaka i stolen, såg fast och gladt på sin vän och stötte sitt glas mot hans.

«Skål,» sade han vekt och förstående. «I botten!» bullrade han bakefter och såg strängt på Truls.

Truls lystrade affektivt, – men det smakade icke.

Kvällen gick, det blef elfva, musiken packade in, och publiken bröt upp. Det ena bordet blef tomt efter det andra; inne i restauranten släcktes det; en ensam kypare stod och väntade på, att de sista gästerna skulle gå sin väg. Truls kände lättnad, när de andra ändtligen bekvämade sig till att likvidera.

I parkens gångar var det mörkt och tomt; bara en och annan flicka, som sökte få fatt i ett manfolk. Sällskapet styrde som enligt tyst öfverenskommelse kosan nedåt mot Gustaf Adolfs torg till, men Truls, hos hvilken motviljan vid denna utsigt till nattligt rummel blef stark nog att få bugt med hans initiativlösa letargi, tvärstannade.

«Jag går hem,» sade han.

De andra protesterade, öfvertalade, gäckade.

«Jaja, kärlekens makt är svår,» tolkade någon situationen.

Men Ek armbågade sig fram till Truls, skjutande de andra åt sidan, grep Truls' hand, kramade den, så att Truls höll på att skrika, såg honom in i ögonen med sina hängifna hundögon, hållande ansigtet tätt intill vännens, full och gemytsvarm.

«Godnatt med dig, Truls! Kom nu, barn!»

Gardet drog med stoj och larm nedåt mot Södra Promenaden till.

Truls gick åt motsatta hållet. Hunnen till framför sin gata, stod han en stund tvekande, om han skulle gå hem; nej, sofva hade han heller ingen lust till; han hade bara haft behof af att bli kvitt de andra, af att bli ensam med sig sjelf. I samma ögonblick, som han skilts ifrån laget, hade han känt som en tyngd falla från

sitt sinne. Missräkningen, de svikna förväntningarna från aftonsamkvämet, kommo igen; visserligen; men icke mer som vämjelse och nervositet, utan som långa sugande drag af ljuft smärtsam längtan. Ja, ja, det var stämningen som kom, just det han rest efter, det han sökt och sutit och väntat på hela aftonen, men som icke kommit, det produktiva i honom, det som allena gaf lif och diktning, det som *var* det ena och det andra i *ett*.

Han hade gått ned till hamnen och ut på yttre hamnarmen och stod lutad mot bröstvärnet, blickande ut i den ljusa natten öfver sundet, ensam. «Sentimental journey,» sade han högt. Just så, ja; han hade gjort en sentimental resa, men en misslyckad sådan; han hade rest efter den stämning, som för honom var det enda nödvändiga i lifvet, men han hade icke funnit den. «Sentimental journey.» Han upprepade de engelska orden, gång på gång, mekaniskt. Ja, hela hans lif hade varit en «sentimental journey»; hela hans lif. Hvad hade han väl sökt? Hemkänslan, hade han stundom kallat det för, det som han sökt; stämning, kunde man lika gerna säga. Det var en och samma sak, som låge bakom de många namnen. Men en sentimental resa hade hela hans lif varit, en resa efter något, som han icke visste hvad det var, men som han ibland fann och som då var lyckan, lifvet, produktiviteten, en resa i främmande land bland främmande menniskor med några få och korta ögonblick, då trollstafven berört honom och han kände sjelfva lifvets dolda källa rinna varmt inne i sitt väsen. En resa på måfå, ett ideligt vidare, vidare; hälften jagt, hälften drifveri; drifven *af* hvad, drifven *mot* hvad; stora händelser, hvilka voro som om de aldrig funnits till, och småsaker, i hvilka legat hela hans väsen och hela hans lif; yttre inverkningar, så små att de nästan icke kunde urskiljas, och en inre verkning, som bjöd tiden att stå stilla och drog sig fram genom alla kommande stunder och dagar, ända tills nästa «sentimentala» ögonblick kom, bindande samman midt igenom kalla och öde sträckor hvad som utgjorde värmepunkterna i hans lif – – –

«Sentimental journey! Sentimental journey.» –

En dag en vecka senare, då Truls mötte brefbäraren på gatan, räckte denne honom ett bref. Det var från Ringsjön, från fröken Clara. På eftermiddagen, då han reste, – medan man gick på perrongen, väntande tåget, och de båda ett ögonblick blifvit allena, hade hon stannat, sett på honom med detta underliga leende, som han aldrig blef rigtigt klok på, sorgset och sugande på samma gång i dess sjuka sötma, och sagt:

«Men lofva mig nu att vara riktigt snäll och skrifva till mig emellanåt! Här är så ensamt, och man hör ingenting af verlden. Det lofvar ni ju!»

Ja det lofvade Truls. Och dagen efter sin ankomst till Malmö hade han af allmän och privat pligt skrifvit ett långt bref till fröken Clara, tackat dem alla för sommaren och gästvänskapen, som de skänkt honom, – allt i den varma och veka färgton, som återskenet af ett godt minne eger. Och härpå hade hon nu svarat. Det första brefvet – – –

Truls gick och höll det lilla hvita kuvertet i sin hand, utan att skära det upp. Såg och såg på utanskriften, handstilen, vände det om och om och om igen. Beklämd och lycklig. En hel verld af förnimmelser och bilder löste sig ut ifrån den lilla tingest, som han gick der och bar i handen, dofter och toner, tonfall i röster, uttryck i blickar, fragment af samtal, brottstycken af händelser. Husen försvunno för honom, der han gick gatan fram; menniskorna, hvilka han mötte, gledo förbi såsom ljud- och väsenlösa skuggor; och han dvaldes i ett annat miliö, obestämdt som drömmens, tills med ens en hel stor bild: verandan till fru Hjorts villa och vyen ut öfver Ringsjön i sommarmiddagsdager, stod som en hägring i fonden långt, långt borta, – eller var det kanske tvärtom långt, långt inne uti genom jaget fördjupade perspektiver? Och med ens slog något upp emot honom, något som distinkt men sakta strök hän öfver det i honom, som var urkänsla, sinnenas sammanstrålningspunkt – ljuft inciterande, sugande som läppar och längtan.

I nästa ögonblick visste han, hvad det var: en annan menniskas personlighetslukt, detta som icke kan gripas, men som utgör kvinta essentia af physis och psyke tillika hos en varelse. Han vaknade upp och fann sig

stirra på utanskriftens bokstäfver, kände med samma en verklig, vanlig, konkret lukt: lukten af en mensklig hud, samt en hand gripa om sin egen, en lång smal hand, hvilken grep och sög och höll fast – fröken Claras.

Han hade satt sig i en af bersåerna utanför Kramer och läst brefvet. Framför honom låg det vida torget, utan en menniska, utan en skugga, stekhett i middagssolen och med hvita markiser öfver alla fönster. Han frös till, som efter en herdestund af steril vällust. –

Veckorna gingo, med heta dagar och ljumma nätter, dagar af bad och studier, nätter af månsken och rummel.

En dag, då Truls och hans krets strök kring i staden, hade man fram emot kvällen slumpat in å en cigarrbutik ute i Rörsjöstaden. Truls och flickan, som sågo hvarandra för första gången, hade blifvit stående inför hvarandra, betraktande den ena den andra utan att säga ett ord.

«Coup de foudre,» hade någon skränat.

Dagen derpå hade Truls kommit igen, ensam. Förlägen och glad hade hon serverat punschen, som han medfört, och satt sig hos honom i det lilla kyffet bakom butiken. De klingade, nickade, logo och drucko hvarandra till. Truls drog henne till sig, lutade sig ned emot hennes fulla bröst: det steg som en ånga upp ikring honom, barn- och jungfrukroppens mjölkdoft. Han begynte pladdra, om ditt och datt, hit och dit: hon satt hela tiden och såg på honom och sade icke stort, med solsken öfver ett blondt, regelbundet ansigte, hvarpå ingenting ännu hade skrifvits, – ett kraftigt ansigte af hvardagligt snitt, men med en mun som icke stod i sammanhang med det öfriga: en mun med gratiöst ondulerande läpplinier. Hon såg helt rådvill ut, som om hon icke visste, om hon tordes göra något som hon gerna ville göra, som om hon vore rädd för att göra honom för när, som om hon, stor och stark som hon var, fingrade på en eller annan bräcklig tingest, hvilken hennes grofva fingrar lätt nog kunde tillfoga skada. Men då han lugnt fortsatte att tala, blef hon djerfvare, närmade sig, och strök sakta med sin hand öfver hans slätkammade hår.

«Det är besynnerligt, att jag aldrig sett dig förr, Hilda,» sade Truls. «Hvar har du egentligen hållit till?»

«Jag har varit anstäld här.»

« Länge?»

«Ja, tre månader. Det vill säga, hela tiden se'n jag blef cigarrflicka.»

Truls blef helt glad.

«Och dessförinnan?»

Det dröjde något med svaret.

«Hos far och mor,» kom det kort och något ansträngdt.

Truls såg upp och fann ett par gråa ögon, hvilka med ett uttryck af naiv och tafatt slughet oförtydbart skvallrade om, att i ämnet fans något mer, som hon icke sagt.

«Sådana ögon du har,» sade han leende. «Vet du af det: de titta en liten smula skeft.»

Det gjorde de också; men Truls fann, att det prydde detta ansigte, ungefär såsom en mouche kan pryda ett kvinligt anlete. Hilda skrattade, – ett mjukt, stilla skratt, med tycke af bomull och lent hull, tyckte Truls. Han ville höra det om och om igen, och fann på den ena roligheten efter den andra; och han njöt det allt mera för hvarje gång, det kom igen: det gled djupt, djupt in i honom, lenande och godt. Det måtte kunna

vara den rätta salvan för såriga känslor och inflammerade nerver!

Och dagarne gingo, den ena lik den andra, i sommarlig monotoni, dagar fulla af sol, med nätter fulla af månsken. Sommarferielif i staden. Hvar dag närapå kom Truls igen. En kväll, då hon stängde butiken, följde han henne hem. Det hela utvecklade sig till ett förhållande. Det kom onda glimtar inne i hennes ögon, när någon annan kom henne för nära; hon kunde sitta långa stunder, medan de andra drucko och skämtade och bullrade, tyst och stilla, med ögonen tindrande fästa på honom, alldeles som om han allena funnes till och som om hon icke hörde annat än det som han sade, men lyssnade till detta som den fromme till Guds ord i kyrkan; på samma gång rädd att synas påflugen och dock tillika dragen oemotståndligt såsom af en animalisk magnet, hade hon ingen ro på sig, nyttade sig hit och dit, reste sig och satte sig åter, dref fram och tillbaka, allt närmare och närmare till Truls, i allt trängre cirklar ikring honom, ända till dess hon skamsen och glad fått sin plats vid hans sida.

Och under allt detta fortforo brefven från Ringsjön att komma, följde allt tätare på hvarandra och blefvo allt längre. Det var något underligt med de brefven, med deras verkning på Truls. Visserligen utöfvade de verkning på honom, och en stor verkning, hvar gång på nytt densamma som vid det första brefvet; men den blef allt mer momentan, det fans ingen kontinuitet i densamma; den var stark i det ögonblick den kom, men derefter var den med ens och som spårlöst borta. Brefven verkade såsom incitament i ögonblicket af läsningen, i ögonblicken af hågkomsten deraf; men mellanrummen emellan dessa ögonblick egde de ingen makt öfver; det var icke bilderna och stämningarna uppe från Ringsjön som fylde dem, utan det verkliga dagliga lifvet, som han personligen lefde i Malmö.

Och veckorna gingo. Dagarne vordo allt blekare, svalare, kortare; det mörknade tidigt; månskenet fick en anstrykning af sjukt i sin svällande yppighet. Det var september som kom.

Då erhöll Truls en dag ett bref från fröken Clara, hvilket måste vara skrifvet just i en sådan der månskensnatt, ty det var ända till brädden rågadt dermed, sjukt, vildt och fullt af ångest. Hvarför han då icke komme, såsom han lofvat? Det begynte redan stillna till höst inne i skogarne. Och Ebba frågade och frågade och ville också så gerna se honom, innan hon for upp till Stockholm, dit hon ju som han visste skulle återvända för att tillbringa vintern hos anförvandter.

Truls ville resa. På aftonen gick han upp till Hilda för att meddela henne sin frånvaro under den kommande veckan.

«När du kommer tillbaka, så skall du finna mig bättre installerad än här,» sade hon, när han ut på natten gick sin väg, – så andfådt och töfvande, som vore hon rädd för, att han skulle taga det illa upp.

«Flyttar du?» sporde han.

«Ja. Men du får inte säga det för de andra. Icke för en menniska, hör du. Ingen vet af det. Ser du, jag får två nätta, snygga rum alldeles för mig sjelf. Der kan man sitta så hyggligt samman. Vill du komma till mig der, när du kommer tillbaka?»

«Ja, naturligtvis. Hvar är det?»

Hon nämde gatan och numret.

«Det får ingen lof att komma dit; derför får heller ingen veta om att jag flyttar. Du skall vara den förste. Bara du inte glömmer det?» –

Följande dag steg Truls af på Stehags jernvägsstation. De begge systrarne voro honom till mötes. Redan då tåget brusade in på perrongen, hade han genom kupéfönstret uppfångat en skymt af Clara: spejande och

misstroget mönstrade hon den ena vagnen efter den andra. Ett trött tillfreds leende gled öfver hennes ansigte, när han med kappsäcken i hand sprang ut.

«Jag trodde inte mer på, att ni skulle komma,» sade hon, då han tog henne i hand, och vände sig med det samma om för att gå genom väntsalen ut till vagnen. Ebba stod bredvid, tvunget småleende, som om hon visste med sig, att hon icke kunde dölja den besvikenhet och det groll, hvilket hon kände emot gästen och hvilket hon sjelf icke rigtigt visste om hon skulle dölja eller icke.

Det var en vacker dag; det hade med ens blifvit full högsommar igen: luften var tryckande. Komna halfvägs stego de ur, läto ekipaget fara i förväg, samt begåfvo sig in i skogen för att tillryggalägga återstoden af vägen till fots. Det skymde tidigt; mörkret föll på, den begynnande höstens tunga mörker. Månen var redan uppe, och lyste klart. De gingo mest tysta vid sidan af hvarandra, alla tre fylda af höstaftonens stämning. Villan skymtade upplyst och inbjudande fram mellan trädstammarne; fru Hjort tog emot dem på verandan, rund och nyter som alltid, sjelfva oföränderligheten och goda humöret; och aftonbordet stod dukadt och väntade dem. Efter måltiden gingo de in i salongen; dörrarne ut till verandan stodo vidöppna; då och då gick en vindflägt prasslande genom trädkronorna; annars allt tyst, tryckande, mörkt och månljust.

«När reser ni, fröken Ebba?» sporde Truls. «Icke så snart väl?»

«I morgon.»

Truls såg upp till henne och läste i hennes ansigte, att hon gladde sig åt att taga hämd på honom, medan gråten satt i halsen.

Det låg feber i blodet, oro i naturen; och det blixtrade borta öfver Ringsjön. Man satt och väntade på att höra åskmullret; väggklockan knäppte och knäppte, det kom intet muller, men efter en stund blixtrade det till igen.

«Men hvarför sitta vi inne,» ropade Ebba med en tvär och nervös gest. «Man kan ju inte draga andan härinne! Och det är ju sista kvällen.»

Det var redan sent; fru Hjort afrådde. Truls hade redan villigt rest sig; Clara gick stillatigande ut i tamburen och kom tillbaka påklädd till promenad.

«En liten stund, mamma,» bad hon.

Ebba satt i soffan, het och orolig, nervöst fingrande i bordduken. Truls kom också in med hatt i handen.

«Nå, Ebba,» sade modern.

«Nej, jag vill inte. Jag vill inte!»

«Men Ebba,» förmanade modern, «hvad går då åt dig?»

«Ebba beter sig verkligen besynnerligt,» tillrättavisade systern. Den unga flickan hade sprungit upp; hela den starka ungmökroppen skälfde af nervositet; det gnistrade febrilt och vildt inne i de varma rådvilla flickögonen. Så vände hon sig till hälften bort ifrån de andra, stod en stund, gick derpå resolut ut efter sina plagg och kom tillbaka in, lugn och stillsam. De gjorde ett slag i skogen och gingo tidigt till hvila. –

Det var icke det gamla sommarlifvet, sådant som han mindes det i sin stämning, hvilket Truls nu kom att föra å landtställe vid Ringsjön. Först och främst var sommaren borta, solen sken blekt, luften stillnade, och bladen föllo inne i skogar, som blefvo gula och röda. Och så var der ett tomrum, som de båda, Truls och Clara, gingo rundt om utan att någonsin komma så pass långt ifrån det, att de förlorade detsamma ur sigte i

sin förnimmelse: tomrummet efter Ebba. Hon och sommaren hade hört samman; hennes ande och sommarens ande hade varit ett; hennes unga blodfulla kropp hade stått så naturligt in i miliöet, som vore den sjelfva högsommaren förkroppsligad. Nu var sommaren borta, och hon med den; och Truls kunde icke skilja dem åt i sin erinring.

Och han gick omkring i en annan verld; nejden var densamma, samma skogar och samma sjö, samma veranda och samma menniskor; men alltsammans hade liksom skiftat själ, och han kände sig så underlig till mods, som om han hos en gammal vän, hvilken han återser efter en kort skilsmessa, funnit ett par nya ögon med ett nytt uttryck. Hvarifrån komme det väl, allt detta? Från honom sjelf? Ja, förvisso; i alla fall var han förändrad på samma gång och på samma sätt som den yttre omgifningen; han kände icke heller sig sjelf igen; han hade, äfven han, fått en ny själ, en ny stämning, en ny blick.

Det är midt på dagen. Truls och Clara gå långsamt fram på vägen långs den öfvervuxna gärdesgården vid skogsbrynet. På något afstånd är plöjningen i gång, fem, sex redskap med man och dragare; billen skär i den mjuka jorden, och de svarta, feta, glänsande kokorna vändas upp. Der bortom hvilar Ringsjön till hela sin utsträckning, stilla, orörlig och blek, orörlig som luften, blek som himlen. Clara, som gått i sina tankar, har stannat; Truls, som gått i *sina* tankar, stannar äfvenledes, helt mekaniskt, fönimmer landskapet, förnimmer den unga varelsen vid sin sida. Det är så tyst, så tyst; icke sommardagens tystnad, hvilken är orolig, febril, söfvande, och sammansatt af tusen ljud, utan ett annat slags tystnad. Det ligger en förväntning öfver naturen, och dock tillika en djup hvila; man hör henne icke så mycket som andas, det är som egde hon ingen kropp, utan vore helt själ, helt blick, besjälad blick, ymnig men stilla stämning; det är som lyssnade hon till något, men icke till något utom sig, utan till ett eller annat som försiggår inom henne, – lyssnade till, hur bladen lossna inne i skogarne, vissna och förtorkade – – –

Truls vaknade upp ur sitt drömmeri och fann, att det var sin följeslagarinnas anlete, som han betraktade, och icke naturens. Äfven hon stod andlös och lyssnande, – lyssnade med det lilla bleka ansigtet framåtsträckt, med skumma, drömmande ögon fästa på något eller ingenting långt borta; – lyssnade efter ljud, som måste komma fjerran ifrån, antingen långt borta bakom alla horisonter eller ock långt inne ifrån hos henne sjelf, men som torde ega något af ljudet hos bladen, när de falla, hopskrumpna och vissna, att döma af draget ikring hennes mun, ett drag så besviket bittert och stillsamt undergifvet, så förvånadt förebrående och melankoliskt leende, så mättadt af förgängelsekänslans smärta och vällust, som allenast en höstdag eger det, – ett drag så talande i sin stumhet, att Truls hörde det säga, öfverallt och ingenstädes, omkring honom och i honom, sakta och tydligt: Ja, ja, nu är det slut. Hur vackert det var alltsammans; men det blef aldrig mitt. Och nu är det för sent, för sent; ty nu kommer det andra, hösten, förintelsen, hvilan, – det stora ofattbara ingenting.

Det gick en kåre, förebådande den tidiga och kalla kvällen, osynligt hän genom naturen, och den unga flickan svepte sjalen kring sig med en frysande rörelse.

Den gåta, som följde Truls vid sidan, der han och Clara allena ströfvade kring i långa ensamma höstdagar och höstkvällar! När månskenet böljade hän igenom den tysta natten, såsom en enda, hela naturen fyllande flod af trånad, medan skogen stod mörk som en mur midt i allt det hvita, kunde hon hänga sig fast vid hans arm så tungt, så trött, att mannen fattades af lusten, af behofvet, att taga denna kvinna på sina armar och bära henne till det gemensamma hvilolägret; hon bar på oro och väckte oro; sinligheten stod ut ur alla porer som lika många sugmunnar, löste sig som elektricitet ur hvarje liten gest och flöt kring henne som eld, en brutal, opersonlig sinlighet, som ville tillfredsställas utan att ha valt. Och i samma ögonblick kunde hon luta sitt hufvud mot sin följeslagares skuldra och lyfta ansigtet, dödsblekt och vaxmjukt i månskenet, och hålla sina ögon in i hans, leende som sist under deras middagspromenad; och Truls såg plötsligt inunder sig inom svarta ringar två onaturligt vidgade, blankmörka ögon med ett uttryck som i djurets, i det oskäliga och lidande djurets, spörjande och bedjande, skrämdt och svårmodigt, men tillika så främmande och i sig slutet,

att mannen med ens kände sig stå utanför en dörr, afsigtligt hållen stängd.

Men när de återigen suto samman med modern och hade det hyggligt kring aftonlampan, så der behagligt trötta och förtumlade, som man blir efter ett långt kringströfvande ute i fria naturen samt efter många och starka sensationer och stämningar, – medan gardinerna voro dragna framför fönsterna och vägguret knäppte och tystnaden var så hel, som om ingen verld funnes derutanför, och lampskenet bröt sig varmt och smekande öfver möbelöfverdrag och portierer, – då kunde hon bli ännu en annan person, hälften verldsdam och hälften förtrolig vänninna gent emot honom, hälften tillgifven syster och hälften dock en främmande, hvilken roade sig med att i spirituella sarkasmer visa sitt goda hufvud och med att genom små raillerier leka kvinnan-kattens eviga koketterilek med mannen, medan ögonbrynen drogos upp under den yfviga, askgula pannluggen.

Truls bröt sig ut ur den ena af dessa stämningar blott för att genast derpå falla i någon af de andra; ut ur den kvinnas makt, som skapade dem, den ena som de andra, omkring honom, kom han icke; hon hade slagit en trollring om honom, och inom den ringen låg hela hans verld för ögonblicket, en egen verld för sig, med sina egna proportioner och sin egen belysning. Den andra, stora, egentliga verlden existerade icke, eller, om den kom inom synhåll i någon minut af frivordenhet, drogs strax in i och sammansmälte med den nya.

En eftermiddag, då himlen bleknade ute öfver Ringsjön och luften lyste så der underligt upp, ögonblicket innan det skall till att kvällas, blickade fru Hjort hastigt och förvånadt upp till vägguret.

«Icke mer,» utbrast hon. «Ja, ja, dagarna bli korta. Det är snart hög tid att bryta upp till vinterlifvet i Malmö.»

Efter kvällsmaten gingo Truls och Clara en tur. Truls ville resa följande dag.

De följde en väg, som lopp fram öfver ett öppet fält emellan tvenne skogsdungar. Skyar drefvo jemt och ständigt fram öfver månen, den ena efter den andra, och det såg ut som om månen sam inne under dem. I ena ögonblicket var nejden så ljus som på dagen, i nästa åter var det så mörkt, att allt flöt hop till ett.

«Truls,» sade hon och blef stående.

«Ja, fröken Clara?»

«Förgrip er aldrig på detta vårt sommarminne!»

Truls försökte få fatt i hennes ögon, men månen hade just gått bakom ett moln, och hennes anlete skymtade bara helt dunkelt vid hans sida. Hon hade tagit hans hand och behållit den i sin. Han förstod henne icke fullt och svarade ingenting, men tryckte den varma lilla handen. –

När Truls följande eftermiddagen satt på tåget och närmade sig Malmö, var han till mods, som reste han in i en gammal kär och välkänd verld, ungefär så som när han eljes gick ifrån ett familjesällskap till sitt vänlag, lätt i hågen, förväntningsfull och obekymrad. Redan på perrongen spanade han efter bekanta ansigten – han tänkte på Ek närmast; men det fans inga. Nå, jag finner dem nog, menade han. Gick hem om och styrde derpå, förlitande sig på sin instinkt, sina steg till Bryggeriträdgården. Salen var fullproppad. Ja, rigtigt: vid midtelbordet strax framför scenen satt bandet. Truls lotsade sig fram emellan småborden; vid åsynen af honom vände Ek sig helt om och bort, täckte ansigtet med händerna och uttryckte sin gränslöst glada öfverraskning, d. v. s. skrattade så att det genljöd genom hela salen och så att den fräjdade chansonetten Hanna, hvilken som bäst höll på med sin folkvisa, kom af sig och sände fridstöraren en gjord blick af indignerad förvåning, medan ögonen gåfvo ett snedskjutet sympatiskt glimt.

Det dracks väldeliga, och Truls var i sjunde himmelen. När klockan blef elfva och lokalen tömdes, drog sig

bandet upp på läktaren för att vid nedskrufvad gas fortsätta samkvämet. Utanför, genom vägglaset, öfver trädgården och hustaken, sken månen, klar och gul på en vattenblå himmel. Truls smög sig ned för trappan i hörnet och ut. Gatorna lågo tomma och tysta och fulla af månsken; icke en menniska att se; här och hvar stodo fönsterna öppna. Utanför gamla kyrkogården, n:r –, här alltså: han blef stående på andra sidan uppåt staketet. Der var tändt, och fönstret stod öppet; och der inne rörde sig en gestalt med sin skugga fram och tillbaka. Truls skred på tåspetsarne öfver gatan, lade armbågarne på fönsterkarmen och stack hufvudet försigtigt in genom fönsteröppningen. Hon hade satt sig vid bordet och sysslade med ett handarbete, med ryggen vänd mot fönstren, stickade en stund, hvilade en stund, och stickade igen. Han kunde se hennes nacke, det rika, från halsen uppåt kammade blonda håret och sjelfva den hvita halsen, hvilken föreföll lång, emedan hon lutade hufvudet framöfver. Genom dörren på motsatta väggen sköt en bred ljusstrimma in i sidorummet och lyste på en hvit sänghimmel och en hvit hufvudkudde och ett hvitt ofvanlakan, viket tillbaka ordentligt och prydligt.

«God kväll, Hilda,» sade han stilla.

Det gaf ett ryck i henne, och hon vände hufvudet halft åt sidan. Han varseblef ett leende, misstroget och dock säkert på sin sak, men i alla fall väntande på ytterligare garantier, – gladt och öfverraskadt. Han stod, och log, och väntade; en liten paus; så reste hon sig och kom bort till fönstret.

«Hvarför har du dröjt så länge,» sade hon kelet. Truls såg sig om: borta vid gathörnet stodo ett par nattsölare och iakttogo honom nyfiket-impertinent. Så fattade han tag i fönsterposten, lade knäet mot karmen och hoppade in i rummet. Hilda stängde fönstret och drog för gardinerna.

---

V.
Kraschen.

En lördagseftermiddag sist i september går Truls utåt Södra Förstadsgatan för att få tag i Lorens Ek. Öfver hela den halflandtliga stadsdelen ligger stämningen af helgdagsafton: hvarje husvärd sopar gatan utanför sitt hus, och ut igenom de öppna fönsterna höres öfverallt skurviskans skrapande. Det är en stilla, gul dag; ingen vindflägt, himlen en enda gul ensformighet, töcken och icke töcken, och nästan ljumt, – Truls går med uppslagen sommarulster och hatten ned i nacken.

Lorens Ek och hans gamla mor ega långt ute mot Södervärns jernvägsstation till en miniatyrfastighet, som de ärft efter den aflidne maken och fadern, en hederlig taktäckare till yrket, – ett hus med *en* våning, tvenne fyrrutiga fönster jemte ingångsdörr, samt en vindskupa. Truls blir stående utanför fönstret, som ligger temligen lågt intill gatplanet, sätter ansigtet mot rutan och blickar öfver spjelljalousien in i rummet, som emellertid är tomt. Går derpå in genom gatdörren, hvilken efter gammaldags skick är försedd med en hjertformig glasruta på hvardera halfvan, stannar i en trång, skum gång med tegelstensgolf och lågt till loftet, samt hör en kvast gå värre med borste och skaft inne i köket vid andra ändan af gången. När han slår dörren i efter sig, blir det tyst, och i nästa ögonblick stickes ett hufvud ut genom köksdörren, – ett gammalt rynkigt gummeanlete med det grå håret i oordning.

«God dag, mor Ek.»

«God dag, kandidat.»

«Lorens inte hemma?»

«Nej, han är ännu inte kommen från byrån. Men han är här visst i samma ögonblick. Vill han inte stiga in så länge?»

Mor Ek hade under tiden kommit ut i förstugan, och Truls hade räckt henne handen.

«Ja, han ska inte ta mej i hand, för jag är våt,» sade gumman urskuldande och strök sig öfver armarne, hvilka till följd af skurbestyren voro uppkaflade ända till armbågen.

«Det gör ingenting, för mig,» förklarade Truls och grep mot hennes vilja hennes hand, som han skakade. «Ja, då går jag in så länge och sitter, till Lorens kommer.»

Mor Ek satte sopkvasten mot väggen och sprang tillbaka mot köksdörren.

«Vänta lite, så springer jag in och öppnar dörren,» ropade hon.

«Behöfs inte, mor Ek,» utbrast Truls och ville efter.

Mor Ek vände sitt gamla hederliga, bekymrade gummeanlete emot honom.

«Inte ska han se på det der svineriet,» sade hon sakta och förebrående, medan de gamla barnaögonen vädjade allvarligt till Truls. «Vänta han bara!»

Truls hörde henne beskäftigt springa genom rummen, en rigel sköts från, och dörren in till vännens rum gick upp.

Mor Ek satte fram gungstolen och sökte rådvill kring på bord och hyllor.

«Jag vet aldrig, hvar Lorens sätter sina cigarrer,» mumlade hon förtvifladt. «Ja nu må kandidaten finna sig sjelf till rätta. Han känner ju Lorens, och Lorens är som han är. Lorens är en bra påg, men han som andra har sina lyckjor. – Om jag bara kunde begripa, hvar han stält sina cigarrer!»

«Jag vet det, mor Ek, de står under bokhyllan. Se här!»

«Ja, se der! Han vet det ju bäst sjelf. Ja nu går jag till mitt, och så får han sköta sig sjelf som han kan. Men Lorens kommer visst i det samma.»

Truls tände sig en cigarr ur den välkända lådan, tog ett tidskriftshäfte, som låg på bordet, ouppskuret, nyss kommet från bokhandeln «till påseende», och satt och läste och rökte och gungade. Rummet var ytterligt lågt samt möbleradt i mycket gammaldags och mycket tarflig stil; bokhyllorna fylde tvenne väggar; de begge öfriga upptogos af liggsoffa – nattetid säng –, skrifbord, tvättkommod, kakelugn, samt en bukig, vackert beslagen byrå från århundradets begynnelse; öfver den senare hängde en samling tobakspipor, och golfvet var täckt med hemmaväfda trasmattor. Huset bestod af summa summarum tvänne rum; det ena mot gatan, sonens rum, det andra mot gården, moderns sängkammare och gemensamt matrum.

Truls hade sutit en lång stund, dåsat öfver boken och lyssnat till skurkvastens verksamhet i köket och förstugan, medan det kring honom luktade af våt renskurning, då det plötsligt skymde öfver halfva rummet. Han vände sig om i gungstolen och såg Lorens Eks jättegestalt täcka för hela ena fönstret.

«Är det du?» bullrade det. «Nå! Har du fått nånting att röka? Och dricka?»

Det klapprade af fotsteg, rök i dörrar, och Lorens Ek stod framför honom, med hjessan mot loftet och fyllande hela det lilla låga rummet med sin ansenliga person.

«Herre Jesus, ingenting att dricka! Men det är också ena helvetes fasoner! God dag, Truls. Hvar är mor? Mor!!!»

Gumman kom traskande in på sina mjuka tofflor.

«Nå, der är du, mor! Men hvad är det för ett sätt, du kunde väl gett Truls nånting till lifs! Ja. En kopp kaffe. Eller en konjak. Men det är för galet. Han sitter ju och torkar, mor.»

Och Lorens såg på modern, och såg på Truls, med en rådvillt vädjande, humoristisk blick i sina hjertegoda ögon, och skrattade så att väggarne blefvo dubbelt trånga och taket dubbelt lågt, medan modern stod handlös och såg förfjamskad ut och icke visste, hvad hon skulle svara för att urskulda sig.

«Och till på köpet i dag,» satte sonen i på nytt, i det att han bröt skrattet midt af med en häpen min. «I dag, mor! Du skall nemligen veta, Truls, att det är gumman mors födelsedag.»

«Nej då! Gratulerar, mor Ek,» sade Truls leende, och skakade hennes hand.

«Ja, så så,» afvärjde gumman, «det är inte värdt att göra så stor stass af det, kandidat. – Var det också nånting att komma med,» fortsatte hon och vände sig mot sonen, som betraktade skådespelet, strykande sitt skägg.

Plötsligt syntes han ha fått en idé: han knäppte med fingrarne och myste bakom glasögonen.

«Inte det,» anknöt han till der modern slutat, i sin godmodigt raillerande ton. «Det skall bli mer än så; det går inte för så litet. Fram med champagnen, mor; det är inte värdt att knussla. Den är till att dricka, mor. Ja ja, det fins ännu kvar deraf. – Ser du,» upplyste han Truls, «jag inropade häromdagen en hel laddning på en vinauktion.»

Gumman kom tillbaka med flaska och *två* glas.

«Hvad är det för något, mor,» bullrade Ek.

«Ja, det är inte något för mig, schampis eller hvad I kallar det för. Drick I bara på och låt det smaka.»

Ek var i en handvändning efter ett tredje glas.

«Nu ska I två dricka med hvarandra. Skål, mor. Skål, Truls. Drick nu med Truls, mor.»

«Ja,» sade gumman blygt, stötte försigtigt sitt glas emot den unge mannens och läppjade på den perlande gula vätskan. «Ja, Lorens har förtalt så mycket godt om kandidaten,» begynte hon.

I det samma strök någon hastigt förbi fönstret.

«Det var Malm,» ropade Ek, – det klang så underligt, tyckte Truls, utan att han gjorde sig reda för i hvad hänseende.

Mor Ek gick och öppnade. Malm steg in, i handskar och cylinder, mörk och grå i synen. När han såg situationen, löste sig dragen, och det kom ett solglimt öfver ansigtet. Lorens hade sändt honom en orolig, frågande blick öfver glasögonen, men Malm röjde ingenting, icke så mycket som genom en min.

«Du i Malmö,» sade Ek och drog i sitt skägg. «Vill du ha ett glas champis?»

«Ja, kör till. Det var fan, hvad här festas, mor Ek! Mor skulle hålla Lorens i öronen. Han känner inte penningens värde.»

«Ah, han är inte sjelf bättre, vet han, herr Bror,» sade gumman och slog honom på handen.

Det kom ett glas till, och Malm drack också med mor Ek på hennes hedersdag.

«Ja, nu går jag till mitt, så kunna de hålla på med sitt,» sade hon, torkade sig om munnen, tog glaset med sig och gick. I nästa ögonblick hörde de tre vännerna skurviskan väsnas ute i förstugan.

«Nå?» väntade Ek.

Malms anlete hade i samma ögonblick som mor Ek försvann återtagit sitt slutna och mörka uttryck.

«Det är rakt åt helvete,» sade han. «Billing kan inte mer reda sig.»

Det hade blifvit moltyst i laget; man hörde bara den gamla slagklockans stadiga knäppande samt ljudet af mor Eks skurviska. Ek satt och såg på Malm.

«Djef-vu-len-a-nam-ma,» sade han sakta och långsamt och dängde knytnäfven i bordet, så att champagneglasen hoppade.

Anteckningsböckerna kommo fram: man måste se efter, hur mycket hvar och en vore engagerad. Billing var medicinare, gammal juvenal och medlem af gardet; och de hade alla tre tillhört hans «affärskrets». Truls kom snart på det klara med sitt konto till Billing: han fann sig bara stå som trassent på en vexel, hvilken till på köpet genom flere omsättningar reducerats till en ren bagatell. Ek deremot satt och letade och fann allt mer och mer. Han höll sig med en särskild, prydligt inbunden och på det ordentligaste med kalligrafisk skrift förd affärsbok, hvari alla gamla och nya transaktioner från de senaste tio åren voro inregistrerade, – hans egna lån och vexlar såväl som andras, å hvilka hans namnteckning förekom, med noggrant angifvande för hvarje särskildt papper af bank, lyftningsdag, låntagare och borgensmän, acceptant, trassent och endossenter. Med det blå och röda blyertsstiftet i högsta hugg for han som en stormvind sida ned och sida upp och blad efter blad. Blyanten dök ner:

«Vexel, 350 kronor, trassent,» konstaterade han lugnt och lågmält.

Sida ner, sida efter sida, blad efter blad – – –

«Lån, riksbanken, 3 000 kronor, den ene af två borgensmän,» bröt det löst, medan begge händerna foro upp i håret och den blåröda blyertsen blef rådvill liggande öfver eländet.

Och derpå gick det med än mer rasande fart genom boken. När han hunnit till sista sidan, andades han upp: han hade icke funnit mer än ytterligare tvenne mindre poster.

«Nå ja,» sade han och slog boken samman, «det var icke så fasligt. Jag trodde det var värre. – Men du, Bror?»

Ja, Bror hade fått lejonparten; naturligtvis; det fick han alltid i sådana fall. Denna gång var det emellertid värre än någonsin. Hvad han förlorade på sin vän Billing, uppgick till ett femtusental kronor; och dessutom stod Billing på flere af Malms egna papper, och der måste nu delvis skaffas nya namn.

Ek tömde ett helt dricksglas champagne för att svälja ned beklämningen.

«Aj, aj, aj,» sade han och såg afvaktande på Malm.

«Ja,» svarade denne, «det måste göras något i stort. Annars nyttar det till ingenting. Med så mycket småkludd kan inte djefvulen få tid till att plugga; hela ens tid går åt med rännande i bankerna.»

Ek drog skägget ut.

«Hur mycket?» sporde han och satte ögonen skeft på sin vän, – han blickade alltid skeft, när det gälde vigtiga saker och han befann sig i sinnesrörelse. «Tio stycken så’na här?» tillade han och betecknade med

fingret på bordet längden af en tusenlapp.

«Räcker inte,» konstaterade Malm torrt.

Det ryckte till i Lorens Ek; han svalde, men sade ingenting.

«Nu vill jag ha ro för en tid,» fortsatte Malm energiskt. «Och skall man göra nånting, så kan man lika gerna göra det med besked.»

Han utvecklade sin plan. Han hade en kusin uppe i Göteborg, som var rik och hade en stor affär. Denne hade han en gång gjort en penningtjenst, och nu ville han kräfva gentjenst i större måttstock. Han skulle resa följande dag med snälltåget. Men före måndag kl. 10 måste han inbetala en vexel på några hundra kronor för Billing vid äfventyr af protest.

«Har någon af er schaber, så gif hit!»

Truls hade mynt disponibla nästa dag. Det bestämdes derför, att Malm skulle stanna kvar i Malmö natten öfver; så kunde han resa till Lund med elfvatåget, klarera saken der på något sätt samt fara vidare norrut med snälltåget.

Ofvanpå allt detta suto de tre vännerna en stund tysta och begrundande. Slaguret knäppte, och mor Eks skurviska gick värre än någonsin. Det skymde smått, och i husen på andra sidan gatan började folk hålla aftonsiesta i dörrar och fönster.

«Nej, vet ni,» bröt Ek grubblandet, «ofvan på allt detta måste vi ha oss en styrkare.»

«Ja, här måste gaskas,» afgjorde Malm.

Ek hade redan farit i öfverrocken, fått sin gammalmodiga cylinder på nacken och rusade ut i sidorummet.

«Mor,» hördes han ropa.

I samma ögonblick var han tillbaka, drog fram en mängd cigarrlådor under bokhyllan, stora cigarrer och små cigarrer, starka cigarrer och svaga cigarrer, utsökta cigarrer och ordinära cigarrer, med hvilket allt han stoppade sina egna och de andras alla lediga fickor fulla. Malm skrattade och lät honom hållas; men Truls satte sig till motvärn.

«Asch, bråka inte,» hväste Ek förnärmad och tog en hel hand full, som han med våld pressade in i hans ficka.

Mor Ek kom in med uppkaflade ärmar och våta händer, hvilka hon strök mot förklädet.

«Ja, mor, vi få ut i affärer. Malm ska på långfärd i morgon. Ända till Göteborg.»

«Ih, ih, ska herr Bror så?»

«Jag är snart tillbaka igen, mor,» sade Malm skrattande.

«Men nu lemna vi mor Ek allena på födelsedagen,» sade Truls.

«Seså, kandidat, tror han jag bryr mig om det. Sköt de deras. Inte ska de bekymra sig om sådant. Unga herrar gå *sina* vägar. – Har du nyckeln på dig, Lorens?»

«Adjö, mor!»

«Adjö, mor Ek!»

«Adjö, adjö. God afton, kandidat! Godafton, herr Bror!» –

De ströko genom staden och föllo in på hotell Horn, spelade biljard och drucko punsch, åto sexa med ostron och Steinwein samt hamnade till sist nere i kaféet vid musik, kaffe och likörer.

Sällskapet hade under aftonens lopp efterhand blifvit allt manstarkare. Så gick det för öfrigt alltid: de voro vän med hela verlden, och hvem som ville komma, fann alltid ett fyldt glas för sig, om han bjöd igen eller icke. Kotteriet växte regelbundet under aftonens lopp med den fallande lavinens hastighet; allt som kom i dess väg, blef hängande. Vid biljardbordet upptogs en eller annan medspelande i kretsen; när tiden för sexan var inne, förefans vanligen en hel svans; och när man hunnit till stadiet af kaffe och avec, var utan undantag ett helt bord fullsatt af temligen heterogena beståndsdelar.

Och det turades vidare; och i den helt skumma dagningen var man hunnen så pass långt, att man kunde rulla i täckdroskor genom den sofvande Södra Förstaden ut mot Hindby för att äta sillfrukost å gästgifvaregården.

När sällskapet åkte tillbaks in till Malmö, var solen uppe sedan en god tid. Det var en stilla morgon till en stilla och solig dag, en klar och vek septembermorgon. Röken stod rak ur alla skorstenar, ute på markerna var plöjningen öfverallt i gång, och slätten hvilade rundt ikring nattsvärmarne i sitt skära, klara höstmorgondrömmeri. Efter en sista libation på Kramer skildes man åt, Truls och Malm med aftal att råkas vid jernvägsstationen vid elfvatåget.

Malm gick att helsa på Anna, innan han reste norrut. Han hade installerat henne nere i Stora Trädgårdsgatan, i en nätt och solig lägenhet, två rum med kök, utgörande hela ena halfvan af det lilla huset. När han gick förbi ute på gatan, såg han henne sitta bakom fönsterblommorna. Hon tog emot honom i dörren. Han nickade godmorgon med ett trött leende, stängde efter sig och kysste henne. Den unga flickan betraktade honom oafbrutet och frågande.

«Du ser dålig ut,» sade hon efter en stund helt sakta och undvikande att se på honom.

«Jag har inte sofvit i natt,» svarade han mörkt och kort.

«Bror!» Det låg långa tiders sammanpressade ångest och innerlighet i detta utrop. Hon hade gått fram till honom och lagt sina händer på hans axlar, rädd för att yttra denna sitt hjertas varning, som hon dock icke kunde behålla för sig sjelf allena.

Från det inre rummet hördes i det samma ett barns kvidande.

«Hur är det med honom?» sporde Malm, i det han gjorde sig lös och gick in till den lille. Anna hade följt efter utan att svara och dragit undan gardinen. De stodo begge och betraktade barnet, som låg tärdt och gustet i sin vagga och skar en grimas af ett leende vid åsynen af de båda kända ansigtena, hvilka lutade sig öfver det. Ingendera sade ett ord, tills Anna åter satte vaggan i gång och begynte nynna.

Malm hade kastat rocken af sig, fått en filt och lagt sig på soffan i yttre rummet. Sedan Anna fått barnet i sömn igen, kom äfven hon in. Malm meddelade henne i korthet sin resa, bad henne väcka honom i tid och föll i sömn.

Ett par timmar senare var han på väg att råka Truls. Denne hade vid sin hemkomst funnit ett bref i lådan, lokalbref, från fröken Clara, skrifvet i hast med blyerts och af innehåll, att nu vore de anlända till Malmö och väntade, att han genast skulle titta upp till dem. Han hade skyndat restaurera sig med dusch och ville, sedan han försett Malm med pengar, se till om han icke vore visitfähig. När Malm kom, stod han redan på

trappan in till jernvägsstationen och väntade på honom.

«Måtte det gå,» önskade Truls, då de skakade hand till afsked.

«Det *måste* gå,» svarade Malm lugnt och log.

Det *måste* gå, upprepade Truls tyst inom sig, medan tåget brusade åstad med vännen; ja, detta *måste* var den talisman, som hållit honom uppe i alla skiften och som bragt honom allt hvad han velat ha. –

Det var allaredan midt i natten, och snälltåget strök fram genom norra Småland. Malm hade tagit sofkupé, men han kunde icke falla i sömn. Han var heller icke fullt vaken; eller var det kanske bara febern, som gåfve drömbilderna och oredan? Han hade fält ned de gröna höljena på begge sidorna af den halfklotformiga glaslampan i taket; men sjelfva den gröna halfdagern irriterade honom. Det pustade, ryckte och slet, hamrade och stötte, saktade af, pep, stannade; någon sprang utanför; för ett enda ögonblick stod nattens oändliga tomhet liksom färdig att falla ned öfver honom, och det ville liksom icke taga slut, detta ögonblick; så for han till vid signalpipan, bet tänderna samman och slöt ögonen för att hålla tillbaka nervernas obehag, när tåget satte sig i gång igen med ett ryck. Åter började det pusta, pusta, i allt hastigare tempo, rycka och slita, slamra och stöta; han låg plötsligt med vidöppna ögon och tyckte, att han måtte ha sofvit, eftersom han nu var så fullvaken, men blef i samma ögonblick medveten om, att han legat och rört tillhopa siffror och datum, släppt det ena och gått rundt med ett annat och så tagit fatt i det förra igen, ända till dess den tanken gjort rent hus i hans hjerna och honom sjelf fullvaken: var det icke i morgon, som det ena lånet i riksbanken skulle amorteras? Den 26 september? Eller den 26 oktober? Nej, det var den 26 oktober! Och nu kalkylerade han och sammanstälde, för att öfvertyga sig sjelf, att det omöjligen kunde vara den 26 september utan måste vara den 26 oktober. Men ju ifrigare han sökte öfvertyga sig, dess envisare blef hans dåliga samvete; men *om* nu i alla fall den ena möjligheten ibland de hundra vore det verkliga? Han tumlade hufvudyr upp ur sängen, sköt upp ena lampförhänget och hemtade fram sin anteckningsbok: nej, det var först den 26 oktober. Frysande kröp han tillbaka i sängen. Men nu hade han med ens blifvit helt vaken och låg och stirrade med vidöppna ögon framför sig. Tankarne gingo helt redigt och regelmässigt i hans hjerna, lydiga under hans vilja. Han gjorde öfverslag af sin status, öfvervägde och planlade, fann på utvägar och lade till rätta, tänkte sig in i alla eventualiteter och hur han i hvarje särskildt fall hade att reda sig. Så slog han alltsammans bort och ville sofva. Men nu, när *han* icke längre gaf hjernan sysselsättning, begynte den mata sig sjelf. Eller rättare: mekanismen malde tomt, i svindlande fart, medan det blef allt mera hett emellan stenarne, – inne i hufvudet, öfver hela kroppen. Han slog täcket tillbaka och såg upp: jag har glömt fälla för lampan, tänkte han, – den hettar. Steg upp och gjorde dunkelt; det kylde godt, och han blef sittande vid fönstret, sedan han dragit gardinen från. Derute var mörka natten, i en barrskog. Emellanåt lyste det opp, när tåget for ut på en öppning inne bland skogarne; så bar det åter in i det mörka och slutna, medan larmet af det framrullande vidundret gaf en hård resonans mot stenhällarne. Han var trött, kunde knappast hålla ögonen öppna; men i alla nerver rådde ett febrilt lif. Han kunde icke hålla sig vaken; men ännu mindre sofva. Så drog han ned sin resväska, öppnade det lilla etuiet, kaflade upp skjortärmen och stack sprutspetsen in.

Så snart han efter framkomsten på förmiddagen gjort toilett och ätit frukost, gick han direkt att uppsöka sin frände grosshandlaren på dennes kontor. Han fördes in i det stora geschäftets innersta, der chefen tronade i ensamt majestät, en engelsman i storrutiga kläder och långa, hängande, välvårdade whiskers.

«Du i Göteborg! Jag trodde hit kom folk bara i affärer.»

«Jag är också kommen hit i så’na ärenden.»

«Så-å!?» afvaktade kusinen och drog i båda sina whiskers.

Malm gick rakt på sak.

«Jag har rest hit för att tala med dig,» sade han och mötte lugnt den andres försigtigt frågande blick. «Jag behöfver dig som borgen på ett lån.»

Kusinen förändrade icke en min, men satt en stund tyst och ritade med pennstiftet på pulpetklaffen.

«Jag säger inte nej,» svarade han slutligen. «Du har en gång gjort mig en liknande tjenst, och jag har ingen orsak, hvarför jag skulle draga mig undan. – Och du reser denna långa väg, bara för att få ett namn på ett papper,» tillade han och betraktade sin gäst.

«Det gäller denna gång en större affär, och man fordrar derför solidare namn än i vanliga fall.»

«Så?!» afvaktade ånyo kusinen och strök sina begge whiskers. «Är det då *så* stort?»

Malm gjorde en liten paus.

«Det gäller ett tjugutusental kronor,» sade han rättframt och såg fast på sin vis-à-vis.

Öfver dennes ansigte gick en nästan omärkbar ryckning, och pennan darrade en liten smula, medan den lopp dubbelt hastigt öfver pulpetklaffen, på hvilken ögonen voro sänkta.

«Som sagdt,» kom det, som om den sista delen af samtalet icke hört till saken, «jag har ingen grund att säga nej. Jag vill gerna stå dig till tjenst.»

«Tack skall du ha! – Jag hoppas, du icke skall riskera nånting dervidlag.»

Affärsmannen såg öfver pulpeten frågande på studenten.

«Jag ger dig lifförsäkringsbref för hela summan,» fortfor denne. «Och du vet, att lefver jag, får jag en gång pengar efter onkel.»

Den andre drog i sina whiskers.

«Ser du,» afvärjde han en smula kort, «låt oss lemna geschäftssynpunkten. Jag är geschäftsman, och det är en sak för sig. *Detta* är intet geschäft, och som geschäftsman hade jag icke inlåtit mig på det.»

Malms min mörknade.

«Jag ville bara inte fordra af dig en så pass stor pekuniär insats, utan att gifva dig motsvarande säkerhet. Alla mina borgensmän ha erhållit lifförsäkringspapper.»

«Missförstå mig inte. Jag har sagt dig, att jag en gång mottagit en tjenst af dig och gerna begagnar tillfället att göra dig en återtjenst. Summan spelar ingen alltför stor roll för mig, och det är icke spörsmålet säkerhet eller icke säkerhet, som härvidlag bestämt mig. Men – är du också verkligt hulpen härmed?» tillfogade han och såg misstroget på Malm.

«Ja, så, att jag utan att distraheras af affärsbråk kan bli färdig med min examen till nästa maj.»

«Och – så?»

«Så fort jag har examensbetyget i fickan,» svarade Malm med sitt hårda skratt, «ger onkel medel, stående lån, till likviderande af det värsta.»

«Hör på, Bror,» sade kusinen efter en paus, «tag mig det icke illa upp, men det är väl ett ganska ansenligt skuldkonto du har. Jag mins hur du lefde för fem år tillbaka, och jag har ingen grund att antaga att du senare

blifvit spartan.»

Malm satt allvarlig en stund och teg.

«Det löper tillsammans upp till en 70–80 000,» sade han lugnt.

Det gaf ett ryck i grosshandlaren, och han svalde innan han kunde tala.

«Och så lifförsäkringar för lika mycket?»

«Ja.»

Grosshandlaren hade kastat pennan långt ifrån sig och satt rak i pulpetstolen.

«God dam,» sade han tyst. «Men menniska, hur i Jesu namn kan du laborera med en sådan skuldsumma, du som aldrig haft ett öre i tillgångar eller inkomster?»

«Ännu har jag icke *en* gång klickat,» genmälde Malm kort.

«Jag beundrar dig. Som geschäftsman nemligen. Hvarför i helvete har du också rotat ner dig bland böcker i den satans hålan dernere. Det är ju ingenting för dig, rakt ingenting. Vet du hvad du i stället skulle gjort? Du skulle gått till Afrika och jagat strutsar och elefanter eller till Sydamerika och anlagt städer, eller hvad fan som helst, och förtjenat millioner, – förtjenat och left dem upp, – för *det* kan du ju också. Yes. Du är skapad för större förhållanden, min vän, än spela vira med galna insatser och vräka ut guld på luderna i Lund. Du har förfelat din bestämmelse, menniska!»

«Nu är det i alla fall för sent,» afklippte Malm torrt. «Hufvudsaken är att ta saken som den är och söka få ut af det hela så mycket man kan. Utan att slå af och låta nöja sig med ett mindre. Om då också det hela visar sig vara bara skit, så är det ju icke ens egen skull. – Derför har jag ju också rest hit för att göra tjugutusen riksdaler,» tillade han skrattande.

Det kom affärsbesök och det ringde i telefonen. Kusinen steg upp.

«Jag har nu geschäftstimme. Men sedan är jag kamrat och värd. Klockan 5 äta vi middag på Lorensberg. På återseende!» –

När Truls skilts från Malm och strök in mot staden till, konstaterade han, att han hellre borde gå i sängen än på visit. Han var mör i alla lemmar, och tankarne kunde icke ens ordna sig till en vanlig konversation. Han styrkte sig fördenskull med ett glas portvin, gick hem, klädde af sig, kröp till kojs och sof genast in som ett trött barn.

När han åter vaknade, led det redan mot kväll. Han drog gardinen till sidan och kikade ut: luften var hvitblå, som i oktober mot kväll, och solen stod redan bakom hustaken borta på Östergatan. Han gjorde långsamt toilett, samt gick ut att helsa på fru och fröken Hjort.

De bodde ute i Rörsjöstaden. Han gick sakta fram genom de söndagsstilla gatorna, det skymde på, medan han var på väg, och han fattades af den behagliga melankoli, som brukar följa ofvanpå en djup sömn efter en genomvakad natt. När han kom ut till bron, var det helt skumt; lyktorna voro tända; och kanalen återspeglade i sitt mörka vatten husen och träden, den ljusa himlen, den stora månen och de många ljusen. Han såg upp mot huset, der de bodde: salongfönstren voro mörka, men ena fönstret vid sidan var upplyst. Han hade ännu icke hunnit ringa på, förrän dörren öppnades; han skymtade i den dunkla entréen en kvinlig gestalt, som han kände på sig vara fröken Clara, ehuru han icke kunde urskilja anletsdragen. En mjuk, varm hand hade fattat hans och dragit honom in genom dörren, som stängdes till bakom honom, och han hörde

henne säga stilla, efter en paus, hvarunder de stått med hand i hand:

«Välkommen! Vi sågo er redan, då ni kom på gatan, – från salongsfönstren.»

Han fick öfverplaggen af, medan fröken Clara gick i förväg in. I salongen var dunkelt; i den motsatta dörröppningen stod den unga flickan mot bakgrunden af det upplysta rummet.

«Kom här in,» ropade hon öfver till honom. «Här är mycket hyggligare att sitta än derute i den stora, tråkiga salongen.»

Det var ett litet rum, som dottern fått inrätta efter sin egen en smula artistiskt-excentriska smak och som i sjelfva verket gaf sammansittandet i en liten krets en särskild prägel af förtrolighet och hemtrefnad. Fru Hjort höll också gerna till här; äfven nu satt hon och spann välbehagligt som en huskatt i en länstol med en bok i knäet. Härinne kunde stämningarna utveckla sig, utan att störas af den objektiva allfarvägselegansen i en salong, hvilken var som alla andra och som alltid bevarar öfver sig ett visst obestämbart något, en karaktär af genomgångsrum för allmänheten, ett offentligt mottagningsrum, – ett visst obestämbart något, som afsöndrat sig från de alltför mångas fötter och från den opersonliga konversationens fraser samt dröjt sig kvar som en lukt af kreti och pleti, – hvarje stämning fullt ut, det öfverdådiga lynnet såväl som det mest dämpade och farliga vemod.

Truls kände sig här alltid väl till mods. Så äfven i afton. Icke ens närvaron af en stor stadsherre med ett stort, glatt gourmandansigte, hvilken presenterades såsom konsul Carstens och som under aftonens lopp föga sade men dess mera fylde, kunde förstämma honom.

Fru Hjort underhöll sig med sin gäst. Af och till hade hon ärende ut, kom in igen, gick åter ut; slutligen tog äfven konsuln afsked. De begge unga voro sålunda mestadels ensamma med den melankoliska stämning, i hvilken de båda hvar i sin stad möttes. Det var en fara för dem, det verkade nästan berusande; och det kände de ock instinktlikt. Hos Truls svälde Ringsjöminnena, sommarminnena, drömmarna midt på ljusa dagen och promenaderna i månskenet, hela den smärtsamt ljufva poesien, – svälde upp till en känsla, som bultade med ymniga pulsslag i hans ådror, dref till gester, minspel, blickar och tonfall, åt hvilka han icke vågade hängifva sig och som det var en sällsam njutning att halft hålla tillbaka och endast halft låta framskymta. Hon å sin sida stod med en bräcklig kvinnoorganisms hela känslighet under inflytelsen af denna atmosfär och lät den spela på sina sinnen med en lönlig njutning, som fick uttryck i en talande stumhet, ett trånsjukt smil kring hennes sugande mun och något visst klagande, vädjande, bedjande hjelplöst i den åtbörd, hvarmed hon svepte sjalen kring sig eller lät ögonen glida undan vid hans blickar. Den ena timmen aflöste den andra, kom och gick som denna, kvällen led, det blef redan sent; ju mindre de talade, dess närmare kommo de intill hvarandra; och när han tog hennes hand till afsked, fick han ingen blick, men handen sög sig intill hans, som vore den en sugplatta.

Som förtumlad, utan att se något eller göra sig reda för hvar han gick fram, hade han nått till utanför Bryggis. Han blef stående förvånad: musiken lät i hans öron som ett trumpetande och trumslagande af vildar. Han kom hem och fick tändt ljus: det teg så underligt rundt omkring honom. Han tog tillflykt till det som han gick och bar på: det ebbade och flödade af känslor, värmde till och var borta igen; men allt försvann, när han ville gripa det, rann undan emellan hans fingrar, löstes upp under dem, tills han stod med tomma händer, tom, tom alltigenom, tom äfven invärtes.

Så satt han länge med rocken på och hatten i handen, villrådig om hvar han skulle göra af sig. Stanna? Eller gå ut? Hvad skulle han ute? Och han kände sig här hemma i sina rum mer ensam än någonsin – – –

* * *

Ett par månader hade gått.

Truls hade dag efter dag, vecka efter vecka, månad efter månad, tillbragt sina skymnings- och aftonstunder i det lilla kabinettet hos familjen Hjort. Kväll efter kväll afspelades ena och samma stycke på det erotiska instrumentet i honom, – i en oändlighet af variationer visserligen, men dock ständigt detsamma. Det fans ingen utlösning af nya melodier ur de gamla, inga nya uppslag; långt innan tongångarne fylt sig och höjt sig till bristningspunkten, ebbade de tillbaka i sin vanliga, grunda, stilla böljning. Det fans ingen utveckling i detta förhållande: det erhöll hela den olidliga monotonien i en visa, som man fortfarit att gnola hän för sig en tid lång, men ock den hypnotiska makt hos en sådan, medels hvilken den genom letargiska, viljelösa sinnen tränger sig in midt igenom tankarne så väl som sömnen, släckande de ena, underminerande den andra, återupprepande sig sjelf i allt hastigare febertempo, fyllande hela organismen och slutligen görande sig till ett med densamma. Det fans ingen utveckling hos Truls, så att han vore i stånd att iakttaga, hurusom han i dag kommit ett stycke närmare intill den unga flickan än han varit i går; han var i sitt förhållande till fröken Clara, sådant det gestaltat sig under de sista månaderna, närmast att förlikna vid en pjes, som man isolerat och sedan laddar med den ena elektriska strömmen efter den andra.

Men när han efter en sådan aftonsamvaro med fröken Clara lemnade det Hjortska huset, var han liksom ännu icke kroppsligen helt löst från henne. Det svingade efter i hans nerver, han kände ännu hennes fingrar på sin hud, nervösa och heta, och hennes sugmun frestade alltjemt som en lasciv gåta inne i alla hans förnimmelser och alla hans tankar. *Hennes* fingrar och *hennes* mun, – ja, visserligen, till en början; men endast till en början. Ty temligen snart försvann allt, som var särskildt *hennes*, och något helt allmänt allenast blef kvar, en allmän irritation, en från det personliga upphofvet helt och hållet lösgjord vibration, äfven denna sambunden med erinringen om och trånaden efter kvinliga fingrar och en kvinlig mun, men icke längre i bilden af just hennes, utan i en förallmänligad bild. Och i en sådan sinnesförfattning hamnade han till sist regelbundet hos Hilda, hos hvilken sålunda den förnimmelseskala lopp ut, hvilken anslagits och påbörjats af fröken Clara.

Fru Hjort och hennes dotter lefde icke indraget. Truls gick icke sällan bort, när ljus och lampor voro antända och man väntade gäster. Fröken Clara suckade då gerna och såg trött ut. Hon underkastade sig blott ogerna de sällskapliga fordringarna, men hon underkastade sig dem ofta. Eller han råkade henne dagen efter en bal, blek och hålögd, liggande på chäslongen. Då måste han sätta sig bredvid henne på en taburett, och hon strök med sin långa febrila hand emellanåt öfver hans hår, och hennes ögon, halft igenfallna, hängde ofta minutlångt fast vid hans, förtärande.

Truls deltog icke i de stora bjudningarna i det Hjortska huset. Han tråkade sig vid slägtmiddagarne, och fröken Clara sade honom öppet, att hon toge honom i beslag för sig allena. Derför fördrömde de nästan dagligen skymningstimmarne samman.

Så satt han då en vinterdag ut på eftermiddagen och sysslade vid sitt skrifbord, då det knackade på dörren försagdt och tyst. Han gick att öppna sjelf: det var fröken Clara. En smula tafatt beskäftigt i sin öfverraskning, stälde han en länstol till rätta för henne; hon satte sig i den, men så der ute på kanten, som vore hon icke rigtigt säker på sig sjelf. Den friska vinterkölden satt ännu kvar i kappan; och kinder och ögon glänste bakom floret, som isats framför munnen. Hon hade med en nervös gest räckt honom ett par franska romaner, som han lånat henne, och begynte brådskande, som om det icke kunde sägas tidigt nog, motivera sitt besök.

De hade med förtviflad ifver sökt räddningen ur den fatala situationen i en rigtigt erkedum konversation, ända tills hon bröt förtrollningen och förställningen genom att låta en af sina sarkasmer undfalla sig. Derpå skrattade hon, naturligt, och skrattade han, naturligt; hon hade satt sig djupt in i stolen med hufvudet bakåtlutadt öfver ryggstödet, och de kände sig med ens begge två, som om de sute i *hennes* eget lilla

förtroliga kabinett. Snön låg hvit och blå derute, tät och mjuk, på gatan, på tak och fönsterposter, på hvarje minsta utsprång, på träden inne i trädgården midt emot; och tak- och gafvellinier inramade i det tindrande hvita ett stycke solfyldt blå vinterhimmel. Gatan låg tom och tyst, som alltid; icke ett ljud trängde in till dem deruteifrån, endast vedstyckena i brasan smälde och knastrade; de begge unga suto der samman, som vore de allena i en utdöd verld. Han hade skjutit fram en pall och satt sig vid hennes fötter, med ansigtet halft bortvändt; och hon hade strukit med sina händer öfver hans släta, framåtkammade hår, alldeles som förr uppe vid Ringsjön och hemma hos henne, men tvekande och osäkert. Så kom det ögonblick, då de begge på en gång kände tystnaden omkring sig och ensamheten, och blefvo medvetna derom; – hon drog handen till sig och flyttade nervöst på sig i stolen. Han såg upp i hennes ansigte, med en djupt frågande blick; hon andades tungt, hennes ögon flydde, men kring munnen låg ett drag, som sade mera. Det bröt på i honom en makt, starkare än han sjelf; och innerligt och smekande sträckte han upp ena armen och lade den kring hennes midja. I samma ögonblick gick ett ryck genom henne, hon blef stel och rak, ögonen flögo rådvilla och skrämda genom rummet, en flägt af kyla kom mot honom, och han drog armen tillbaka, som om intet händt.

De talade om likgiltiga ting; strax derpå bröt hon upp. Han följde henne på väg, ända till hennes dörr; hon ville han skulle komma upp med och stanna till afton, men han förebar ett hinder; hon stod en stund töfvande, som om hon ville säga något, räckte honom derpå handen och såg på honom med en blick och ett leende, hvilka begge voro lika sammansatta men af hvilka han intet förstod utom det, att de lofvade och gåfvo mera, än han någonsin fått af henne. Derpå vände hon sig hastigt om och försvann i trappan. Han blef stående och såg efter henne; gick derefter tankfull in mot staden.

Solen höll på att gå ned, det begynte skymma, snön knarrade under fötterna, och kölden bet i öronen. Det kom en ännu djupare stillhet i luften och hvarje ljud fick en fyllig klang, det aflägsna klang nära och det svaga tydligt. Truls strök nedåt hamnen. Der var nästan tomt; endast långt ute på inre hamnarmen varseblef han ett par, som kom emot honom. Det var Malm och Anna. Han blef en smula villrådig; snart skulle de mötas; Malm hade aldrig sammanfört sin flicka med sina vänner från «Skandinavien», och Truls kunde förstå, att han helst sluppe det äfven nu. Skulle han vända om igen? Det vore dumt; de hade redan igenkänt honom, lika väl som han dem. Så fortsatte han lugnt sin väg, stannade då han mötte dem, tog dem båda i hand och slog följe.

När de efter att ha gjort ett par slag fram och tillbaka togo återvägen in till staden, kommo trenne damer emot dem. Truls lade märke till, att de redan på långt håll sträckte hals. Då de kommo närmare igenkände han nära anförvandter till Malm. Trenne ansigten voro vända mot hans sida, och sex ögon fästa på den stackars flickan; och bådadera, ansigtet och ögonen, sade så mycket som huruvida de också verkligen kunde tro det som de sågo. Malm helsade utan att röra en muskel i sitt ansigte; men i den sidoblick, hvarmed han beledsagade helsningen, glimtade en likgiltigt föraktfull humor. Den unga flickan hade blifvit orolig under den impertinenta mönstringen och gick hastigt till.

«Jesus, så’na blickar de satte i en,» sade hon andfådt, när de trenne damerna voro förbi.

Malm slog upp ett skratt.

«Det är ju den enda förnöjelse de ha,» sade han. «De äro utan manfolk, det är hela hemligheten. De ville så förbannadt gerna, men de våga inte. Hinc illæ lacrymæ.»

De begge vännerna satte sig samman till en halfva punsch på «Kramers hörna», sedan de följt Anna hem. Truls hade hela tiden gått och tänkt på uppträdet vid hamnen; bilden af Clara hade dervid dykit fram, utan att han egentligen kunde göra sig reda för sammanhangen.

«Våra ’fina’ damer äro allt bra råa, just när de mena sig vara som mest fina,» grubblade han halfhögt för sig

sjelf.

«Asch,» sade Malm. «Jag skulle haft den ena, var meningen; slägten hade så arrangerat, och hon var naturligtvis villig. Men jag tyckte det var tråkigt och gaf fan i det hela. Gifta sig var långa utsigter; och gå der i åravis och hångla var inte min sak. Hellre flickor än damer: de ha kanske mindre att riskera, men det angår inte mig; hvad som angår mig, det är att de ge en så mycket mer. Se på de tre hönsen vi mötte: tror du inte, de äro betydligt liderligare och lystnare än våra flickor, som haft oss sedan de behöft oss?»

«Och så äro de dumma,» fortsatte han efter att ha läppjat på punschen; «de begripa ingenting. Liksom de skulle kunna lura oss, som sett kvinnan naken och som skurit och karfvat i hennes hemligheter, med några instuderade fasoner och toiletter! De lukta ändå för det hvar och en på sitt sätt.»

* * *

Truls satt en eftermiddag samman med Lorens Ek inne i biljardrummet på Frimurarekällaren, då Malm sågs komma styrande tvärs öfver torget och uppför trappan. Han nickade knappt till dem, hängde upp öfverrocken och hatten, kom bort till dem, slök ett glas punsch, grep en kö och begynte spela, så bollarne röko i hål och öfver kanter. När partiet var slut, kastade han köen samt bad de andre komma med sig in i det lilla bakrummet, hvilket var tomt.

«I Lund är djefvulen lös,» sade han.

Och nu berättade han, hvad som hviskades man och man emellan derinne i lärdomsstaden. Det skulle vara underminerad mark i affärsverlden, och kraschen kunde väntas hvilken dag som helst.

En vecka derefter kom den verkligen också. Den store bokhandlaren föll. Nästan hvarje civis academicus ifrån novitien och upp till docenten hade minst *en* vexel, hvilken bokhandlaren trasserat mot utbekommande af beloppet, – det var den vedertagna formen att betala bokräkningarna. Banken kräfde nu, att dessa vexlar, hvilka förut snarare ökats än minskats vid sexmånadersterminerna, skulle afvecklas medels regelbundna afbetalningar vid hvarje omsättningstermin. Den store källarmästaren ramlade; alla hans många kunder hade betalt honom enligt samma praxis som bokhandlaren; äfven dessa papper vordo nu fågelfria. Den store skräddaren föll, – item, item. Och så vidare.

När ytterligare någon tid gått, begynte det krascha inom studentkåren. Man föll med en stat af 50 000 kronor i passiva samt en omgång kläder och ett udda antal stöflar eller utsigt till en docentur i aktiva. Vexlar protesterades massvis; lån uppsades, emedan afbetalningarna uteblifvit. Namn stodo icke mer att uppdrifva; och bankerna ratade allt i första förfäran. Som alla hängde samman i en och samma enorma ärtruska, A. med B., och B. med C., och så vidare i oändlighet, kunde ingen känna sig säker. En enda jobspost, – och han måste cedera.

Truls hemtade fram och genomgick listan på sina förbindelser; men deraf lät sig ingenting säga. Deremot hade han disponibla medel; och *de* kunde åtminstone förbrukas så länge. Allt låg i gudarnes knän; gjordt var gjordt, och kunde inte ändras; ergo lefva lös, så länge lefvas kunde; icke se framåt, ej heller tillbaka, utan göra det bästa möjliga ut af det närvarande.

Det var ett dag- och natt-dagdrifvarlif i tempo furioso till turkisk musik. Å ena sidan. Å den andra stod ännu hans förhållande till fröken Clara. Det ena skärpte det andra och gaf detsamma dess säregna, pikanta krydda.

När han i dagar och nätter tumlat rundt i bullrande och monotona lag, var det en egendomlig njutning, att en hel lång afton sitta i fröken Claras jungfrubur, matt belyst af den mörkröda ampeln i taket, mjuk i sin stämning som beröringen af en kvinnohand och tyst, tyst, – sitta der hela långa hvilfulla timmar så godt som

ensam med en ung dam, med hvilken man kunde spela de mest sammansatta och slummerstilla melodier och hvilken blott och bart med en beröring med sin fingerspets, med doften af sitt hår, med ett enda litet drag i sitt sensitiva ansigte, med en blick af en sekunddels varaktighet, eller med en nyans i tonfallet, som han allena i hela verlden kunde uppfatta, framkallade i honom förnimmelser helt annorledes intensa och fylliga än dem, han fört med sig deruteifrån, från sina föregående nätter, i hvilka kvinnor gifvit sig helt, banalt och nakna. Han satt som trollad fast, som hypnotiserad; kunde icke komma upp eller vakna. Ibland kom besök, men fröken Clara sörjde för, att de tunga fönstergardinerna voro för, så att hon lugnt kunde neka sig hemma. Konsul Carstens tycktes vara husvän. När han kom, smög pigan genom matrummet till Claras dörr och anmälde honom. Fröken Clara smålog, gick icke ut; och Truls och hon förhöllo sig alldeles stilla, så länge ännu hans stämma var att höra samman med fru Hjorts ute i salongen. När han gått, kom fru Hjort regelbundet in och blef sittande misslynt och misstrogen, ända tills Truls bröt upp; och dervid var Clara alltid i sitt mest uppsluppna lynne.

Men när Truls efter en sådan kväll ändtligen tagit afsked, när han åter stod på gatan, såg lyktor och kvinnor, hörde dansmusik och mötte vänner i stämning, – då sjönk med ens alltsammans såsom en förtonande visa ned till de mest förborgade djupen i hans väsen, der det fortfar att ljuda, sakta som en slummervisa, men en klagande, beklämmande slummervisa, hvilken gaf hett blod och feberdrömmar och hvilken lade en själ af längtan och svårmod inunder sjelfva de grofva tramtramstycken, som orkestern och lifvet utförde omkring honom.

Stundom kunde det taga honom starkare. Då gick han direkt hem, sönderbråkad, upplöst, trött till döden af dessa motsatta inflytelsers vexelverkan. Lade sig på knä med armbågarne på en stol och ansigtet i händerna. Ville tänka, tänka på något, men kunde icke få fatt i en enda tanke, visste, han hade ett eller annat att tänka öfver, men kunde icke för sin död komma under fund med hvad; alla tankar voro som bortflugna ur hans hjerna; han var tom, tom. Eller de gingo i cirkel, och han kunde icke mästra dem; lupo och lupo, så att de bildade ett enda snurrande helt, der han icke kunde få så mycket som ett lillfinger emellan. Han hade lyft hufvudet och blickade tomt och frågande ut framför sig: hvad var det han skulle tänka öfver? Reste sig, stod och grubblade: hvad var det han skulle tänka öfver? gick och gick, fram och tillbaka, hörde sig med ens spörja högt: «ja, hvad var det nu?» – och blef rädd vid ljudet. Så höll han den plötsligt i sin hand, tanken som han letat efter: älskade hon honom? Hvad ville hon? Gåta, gåta, och fråga utan svar. Och inunder dessa tvifvelsmål nya, som han knappast kunde skönja med sitt medvetande, men hvilka han förnam såsom en dunkel orolig känsla, som han icke egde kraft eller mod att vidgå, men som i trots deraf grep honom: – och om så vore? Vore det lyckan? «Ja, lyckan, lyckan,» konstaterade han högt; «och friden.» Men i hans tysta inre rörde sig oro, – de nya tvifvelsmålen. Och om så vore? kom det igen. Och om så vore? Detta trängde sig på honom, detta spörsmål, närgånget och hotande. Och om så vore? Och han kastade sig raklång på golfvet, stönade, vred sig, ville gråta men fick bara heta ögon. Låg länge, rådvill, utmattad, i en lifsleda utan botten, tills krisen gick öfver och han kom till sig sjelf igen.

Så reste han sig resolut.

Stundom satte han sig då till skrifbordet: det var som om en dylik kris, vid hvilken hårda fingrar brutalt och smärtfullt grepo ned i hans innersta och ömtåligaste väsen, bragte annars dunkla och kaotiska områden upp till hans medvetenhet, så att han kunde skåda dem, öfver- och genom-skåda dem, skildra dem. Det var minimala och omedvetna processer inom honom sjelf, processer, hvilka egentligen ligga utanför allt tidsmått och hvilka undandraga sig de fem differentierade sinnena, fysiska förnimmelser och psykiska böljningar, hvilka han tvang att skälfvande ge sig sekunden i våld och hvilkas flygtiga arom han inneslöt i språkets ord. Såsom ett ingenting af ett fysiskt intryck hos drömmaren aflöper medels en hel bilderrik och dramatiskt uppbyggd handling, sammalunda togo dessa ursprungligen rent subjektiva processer gestalt och rörelse i den yttre verkligheten; och när han nedskref dem, hade de formen af små anekdoter, förinnerligade

till lyrik och fördjupade till en teori om menniskonaturen. Det handlade om kärlekens metamorfoser, om det gåtfulla i hennes uppkomst och slocknande, om det skenbart grundlösa i könsliga attraktioner och repulsioner, om det instinktlikas absoluta öfvervälde i dessa menskliga mellanvaranden, om de små och meningslösa tillfälligheternas betydelse af utslagfällande faktorer i detta det vigtigaste af det menskliga lifvets förhållanden. Den brutala motsatsen i hans dagliga lif mellan enkelt könslif och subtiliseradt könslif; de tusen omärkliga företeelser af tilldragning och frånstötning, hvilka han dagligen konstaterade hos sig, der han flanerade genom gator och i sällskap, distinkt och klart vid hvarje kvinna, flygtigt mött på gatan eller sedd bakom ett fönster; – allt trängde i dessa stilla natt-timmar, då allt omkring honom sof, upp och fram i gripbar kroppvordenhet, som klarnande bild och som sjungande stämning.

Men oftast efter en sådan kris tog han på sig och gick ut, utan mål och mening, allenast i en obestämd föreställning, att sålunda *kunde* ju alltid ett eller annat möta honom, som toge hans intresse i beslag och som åtminstone fylde ett par timmar. Strök genom gatorna, slant in på porterställena, vandrade från det ena till det andra, sökande det, som dock alltid flydde honom, det som skulle kunna taga honom, fylla honom, blef sittande tills det ljusnade till morgon och himlen färgades röd bortom St. Paulskyrkan och tupparne golo när och fjerran.

När han så strök tillbaka hem genom de ännu tomma gatorna, brukade han gerna vid pumpen å Rundelsgatan möta nerrullade upsaliten Wetter. Med hatten i nacken och viken öfverrock, full och elegant, blef han regelmässigt stående framför Truls med nyfiken sympati i sitt oförbätterliga galgfogels- och slyngelansigte. Och dervid utspann sig regelbundet följande samtal:

«Si på satan, du! Si god afton, du!»

«Go’ morn.»

«Hvar skall du hän?»

«Hem.»

«Du skall väl så i helvete heller. Det är väl inte så sent på kvällen än. Jag skall först ut, jag. Är något lös, hva’? Hör på, du, var så djefligt hygglig visa mig till något nytt, du!»

«Fins inte.»

»Det är djefligt skada, du! Sof godt, du!»

«Tack! Lycka till!»

«Tack skall du ha, du! Glada själ!»

«Go’ morn.»

«Godafton, du!»

Hvarpå de begge nattsölarne skakade hand och styrde hvar och en i sin rigtning.

* * *

Truls lyfte på hufvudet och lät pennan hvila: det måtte vara Lorens Ek. Gatporten föll igen med en skräll att väcka döda, tamburdörren och den inre dörren foro upp i *ett* tag, – ja rigtigt: der stack Eks skäggiga ansigte in framom portièren. Han kastade den oundvikliga cylindern på en stol och öfverrocken på en annan stol, for fram till skrifbordet, satte ansigtet ända ned till pappersarket och såg derefter drilskt på sin vän med

samma blick, hvarmed en newfoundlandshund kan se på en knähund.

«Det var mig en satan,» sade han. «Vers!!»

Derpå höjde han ett jubelskratt, som ingen ända ville taga, sprang ett ärende bort till spottbacken, gled handlöst in i en stol, tummade på glasögonen, drog ut sitt skägg och satt så med ens tyst och stilla.

«Å-ja,» hemtade han sig, – och tillade plötsligt i fullkomligt förändrad ton: «Skulle du vilja skrifva på ännu ett papper för mig?»

Det var första gången Truls kände något draga igen inom sig.

«Ja, naturligtvis.»

Han ville sagt mera, men vännen, som åter sprungit upp, öfverröstade honom med en oändlig och bullersam utredning. Det gälde ett lån i Lunds sparbank; ett gammalt lån; den ena borgenmannen hade måst offra åt de dåliga tiderna och slagit vantarne i bordet, och han, Ek, hade att skaffa nytt namn.

Truls ritade dit namnet.

«Det kommer,» sade han.

«Kommer? Hvilket? A så ...! Ja» – han slog ut med en stor gest. «Hvem kunde också vänta något sådant,» väsnades han. «D. v. s., hade man bara haft sig sjelf; men man har ju också alla de andra. Tjocka Josua, t. ex. Hvad skall man göra med tjocka Josua? Man kan ju inte låta djuret gå och bli till ingenting. Jag har sagt till honom: 'du får min lif och själ arbeta, Josua; så länge jag har en styfver sjelf, ska jag inte lemna dig i sticket; men du får arbeta, du får min lif och själ arbeta, Josua'. Ja, jag ska arbeta, sa han. Men i helvete icke heller gör han. 'Du ska också få punsch, Josua', sa jag, 'din halfva punsch hvarenda dag, – men bara arbeta'. Jösses, ja, hvad han skulle arbeta. Göder sig, gör han. Hvad ska vi göra med Josua, sa' källarmästare Lundegren häromdagen; han har inte betalt på ett halft år, hvarken för mat eller punsch; och hvad nyttar det att ge honom kredit, då han ändå aldrig i sina lefvande dar tar någon examen! Ja, och så måste jag ta det hela på *mitt* konto; annars hade han ingen mat mer fått. Herregud, man kan ju inte låta menniskan svälta ihjäl, derför att han är lat. Men han är min gud och fader inte så lätt att nära; först måste man inlösa hans många papper och nu ska man till på köpet bestå mat och fylle, – och det fastän man sjelf är en arm satan, som knappt kan hålla sitt eget samman.»

«Du är ju husegare,» skrattade Truls.

«Det är mors,» afbröt Ek, hastigt och vekt. «Det har jag svurit mig sjelf, att *det* skall inte intecknas. Om jag också kom i aldrig sådan knipa, så hellre slå vantarne i bordet än ta till fastigheten. Åtminstone inte så länge mor lefver.»

«Nej det skulle du också hålla, Lorens. Nå, det slipper du väl att komma i en sådan knipa.»

Truls' blick var icke säker. Ek snodde oroligt hit och dit å golfvet.

«Ne-ej, det skulle man väl också kunna tycka. Har det nu gått i tretton år, medan man inte haft ett öres inkomst, så vore det väl ändå sjelfva fan, om det nu skulle gå öfver ända, när vi alla begynna på förtjena lite schaber. Men det är saken, att *vi* som hålla oss styfva få bära allt, medan de andra sitta och lägga armarne i kors och se på. Och så är der Malm; han må ju ha ro på sig för att ta sin examen.»

«Ja, Malm, du; hur står det egentligen för Malm?»

«För Malm! Ja, det blir man aldrig rigtigt klok på. Jag har aldrig kunnat få det ut af honom. Det enda han sagt mig är att han i går förtalde mig, att han redan utbetalt 20 000 kronor för andra.»

Truls mumlade en svordom.

«Ja, det är ett helvete,» bekräftade Ek. «Och så underhåller han hela konkarongen inne i Lund, – Ström, Holm, ja du vet ju; fyra-fem, säger-och-skrif-ver fem personer, föder han. Utan honom skulle de rent förfalla. Och det gör de för resten ändå, nästan. Men Malm tror, att de skola ta examen, och till dess vill han hålla dem uppe, säger han. Men det är för mycket. Han sliter upp sig. Men det biter inte på honom att tala derom med honom; några tiotusen i skulder mer eller mindre spelar ingen roll för honom, säger han. Du skulle bara sett sällskapet; men du kommer ju aldrig till Lund. De äta middag samman, derpå ger han dem kaffe och punsch, men så kör han dem till arbete, svär och lefver, och herre jesus som han skäller ner dem, när han kommit under fund med, att de skolkat och suddat. Och som han sjelf gnor! Biter tänderna samman och pluggar. Doppar hufvudet i kallt vatten för att hålla sig vaken om nätterna och ha tankarne rediga. Men det går inte länge på det viset: nerverna äro redan åt helvete. Änskönt der är åtskilligt att nöta på; jag är visserligen en björn, men den lille vige djefvulen rår på mig. Armar som släggor; jag har sett dem hamra på brackor.»

«Det var före min tid.»

«Ja, det var före din tid. Jösses, jag känner ju Bror från skolan. Han har nu alltid varit så ettrig med fruntimmer; den som bara hade de pengar, han kastat på fruntimmer. Han bodde hos sin gifta bror, länsnotarien; svägerskan var gudlig; men han tog gladeligen flickor upp till sig på sin vindskupa och skrattade henne upp i synen, när hon beskärmade sig. Slägten är olycklig: ack, herrejesus, bara Bror ville stadga sig; men nu kommer den ena rännande med ett barn, som hon säger är Brors, och så kommer den andra rännande med ett barn, som också är hans, och så vidare utan ända. – De äro naturligtvis förbannade på honom – om det åtminstone vore måtta med det, jemrar svägerskan, men man vet ju snart inte, hur många han har –; men de kunna ju inte för allvar vara onda på honom, om de aldrig så gerna ville. De ha respekt för honom, – och man kan ju inte bli arg på honom; ingen *kan* ju neka Bror Malm nånting, när han sätter den sidan till. Men han är nu också ibland *för* djeflig. T. ex. – när hans mor, professorskan, ännu lefde, bodde han ju hos henne derinne i Lund. Gumman hade en piga från landet, en stor bred kanonkvinna. Ingen menniska tänkte, att den kunde gå på förbjudna stigar; man trodde alla, att hon var alltför dum och stadgad och otillgänglig, – nå, hur det hade gått till med det hela, begriper icke djefvulen, men en vacker dag öfverraskar hon gumman Malm med två stycken små Malmska telningar.»

«Men hur han ändå kunnat skaffa sig såna skulder, som han väl i alla fall laborerar med? Mig är det obegripligt.»

Ek hjulade med begge armarne i luften.

«Ack, herre jesus, du vet inte, hur han bär sig åt, när fan far i honom. Jag har sett honom, när han kommit tillbaka till Lund från Köpenhamn med sin lotterivinst i fickan. – Om han spelar stort? Byrålådorna fulla af lotterisedlar. Och vinna gör han! Jag mins en gång, jag kom upp på «Skandinavien», på kvällen; Malm stod vid disken och kurtiserade Anna, det var i de tiderna; 'Malm har vunnit', gick det från man till man; den ene kom och viggade – fick sin hacka; den andre kom och viggade, – ja naturligtvis; den tredje kom, och den fjerde, – hundralapparna röko. Och så gjorde han sexa med champis för hela subberten, kreti och pleti, kända och okända, så många som för tillfället fans på krogen. Glädjen skulle lefva, förstår du, – ja, det var till att bli galen af att se på. – Och det är ju också fan att tänka sig, att – skulle han ramla, så är en ju rent kaputt sjelf.» – –

En vecka senare vaknade Truls en morgon i sin säng plötsligt vid att någon ruskade honom i armen. Öfver honom stod Malm i öfverrock och hatt. Det flög igenom Truls, att han alltså måtte ha glömt stänga dörren vid hemkomsten på morgonsidan; nå, dermed var han för öfrigt aldrig så noga.

Malm stod framför sängen, höll ett sammanviket papper i handen och gjorde en utredning af hvad det gälde. Truls låg och gned sig i ögonen, gäspade, och begrep icke ett muck. Uppdagade, att vännan slutat tala och nu väntade.

«Ja, ja, ja» sade han samt for ur sängen och i morgonrocken. «Kom, låt oss skrifva.»

Han hade svårt för att skrifva; det hängde en dimma för hans ögon. Dessutom satt han och spekulerade öfver, hvad det egentligen gälde. Läste, men fick ingen mening ut; hörde blott enstaka af Malms ord ännu ljuda i sina öron. Riksbanken, gammalt papper att inbetala, i formen af ett nytt och större. Han ritade sitt namn, – hufvudsaken var, att det måste vara klart till kl. 10.

«Hur mycket är hon?»

«Half.»

«Nå, då går det ju.»

Han räckte Malm papperet och såg dervid på honom. Blef med ens fullt vaken: Malms ansigte skrämde honom. Men innan han hunnit fatta sig och säga något, hade den andre sagt adjö och var redan ute ur rummet. I tamburen stannade han emellertid och ropade in till Truls, utan att visa sig:

«Nästa onsdag tenterar jag. Jag vet, att det går. På torsdag morgon kommer jag till Malmö. Kom till Horn med Lorens klockan 12, så ger jag frukost. Då kunna vi tala närmare samman. Adjö med dig!»

Följande torsdag suto de trenne vännerna samman i Horns matsal vid en splendid frukost. Tjocka Josua hade också tagits med från Lund af barmhertighet; han satt och sörplade ostron med skinande ögon och orörligt ansigte. De voro alldeles ensamma i salen.

Malm bestälde champagne. Lorens Ek ville hålla tillbaka. Äfven Josua protesterade; men en ande, som var starkare än han, förrådde honom på hans eget ansigte: han rodnade af idel förväntningsfullhet. Malm kom vid den åsynen i öfverdådigt humör.

«Tyst, Josua, och prata inte smörja. Jag ser på dig, hvad du vill ha. Leben und leben lassen, tjockis!»

Derpå knöt han vildt begge händerna framför sitt energiska lilla ansigte, hvilket tycktes liksom hugget i sten, samt frampressade i undertryckt raseri:

«Så länge jag kan röra dessa mina begge armar, ska jag inte neka mig någonting.»

Samtalet fick en ny vändning och kom in på affärer. Det hade ju också varit hufvudmeningen med festen: det gälde gemensamma arrangemang. Josua satt och lyssnade med ett ansigte fullt af sakkännedom, men olympiskt oberördt: han slapp mer anstränga sig aktivt.

«Ännu ett par månader,» sade Malm och sträckte på sig, «så är man ur det värsta. Det var min själ också på tiden; ty snart hade det inte gått längre. – Men mer pengar får det till. Hur är det med dig, Lorens; behöfver du inte snart i alla fall göra mynt i större skala?»

Jo, det behöfde Ek. – Alltså fattades beslut att denna gång skulle Ek skaffa pengar samt öfverlåta åt Malm och andra intressenter inom laget allt hvad han icke behöfde sjelf.

Och nu såg man Lorens Ek bittida och sent, när helst han icke hade kontorsysslor eller sof, med den anlupna cylindern i nacken och hastigt snedslitna stöflar, stadd på upptäcktsfärd genom Malmö och omnejd efter namn. Ändtligen fick han ett par, som vid en af det församlade gardet verkstäld granskning aktades fullvigtiga, och kastade in ett papper å 7000 kronor i Bikupan.

Den afgörande dagen är inne, och Malm, Josua, Truls, Ek och ännu andra, som rest in från Lund, sitta samman på «Kramers hörna», för att invänta timman. Omsider slår klockan borta i kyrktornet ½ 1; Ek far i rocken och sätter åstad mot banken. De andra knacka med glasen mot bordet och dricka hvarandra tyst till. Tiden går; man tittar smått på fickuren; klockan i tornet slår tre kvart, slår ett. I det samma skjuter Ek i rasande fart förbi fönstret; i nästa ögonblick fyka alla dörrar, och Ek bullrar in, rifver en stol till sig, föser den hän till bordet, sätter sig i den, lägger sitt skäggiga ansigte in bland glasen, skelar genom brillorna på laget, och hviskar, så att hvarje ord höres genom hela lokalen, medan sex par ögon stå rigtade på honom:

«Det gick inte!»

Och derpå en lång utförlig historia om, hvad direktören sagt och om mångahanda andra saker, som stodo i mera eller mindre sammanhang med hvad direktören hade sagt eller som också icke stodo i något sammanhang dermed som helst.

«Och så frågade jag,» slutade han, «och så frågade jag, hvad i Jesu namn de då ville ha, när icke mer det bästa är godt nog. Hvad i Jesu namn vill de ha?!»

«Ja, hvad i Jesu namn vill de ha,» upprepade Josua indignerad med ett bittert skratt. «När icke mer det bästa är godt nog.»

Dervid upplöstes spänningen i ett allmänt löje, sällskapet bröt upp, och lundensarne foro hem till sitt land igen.

Men Lorens Ek måste ånyo ge sig ut på ströftåg. Nu for han på landsbygden. Nere i Hvellingetrakten suto ett par förmögne dannemän, med hvilka han var slägt på långt håll och hos hvilka han från tid till annan festat. Han lade först an på Per Persson; efter en hel eftermiddags och en hel aftons ansträngdt arbete fick han denne så långt att afgifva ett obestämdt yttrande om att se till hvad han kunde göra i saken, sedan han, Ek, skaffat medborgensmannen. Till precis enahanda resultat förde en med motsvarande kraftförbrukning utförd, liknande manipulation med Nils Nilsson. När Ek derpå bragte detta besked till Per Persson, menade denne, att nu kunde ju Nils Nilsson *först* teckna *sitt* namn på papperet. Vid af Ek gjord framställning i detta syfte var emellertid Nils Nilsson af alldeles samma mening vis-à-vis Per Persson. Slutligen, sedan Lorens Ek en hel kväll sjungit gluntar för denne senare, sade han vid femte toddyen:

«Nå, nu skulle vi väl ändtligen en gång se till att få ditt papper i ordning, Ek.»

Och Per Persson skref på, och Nils Nilsson skref på; och sedan Ek rest fram och tillbaka med droskskjuts ett halft dussin gånger mellan Malmö och Hvellinge, kom han en lördagskväll mot midnatt till instörtande på Bryggis, der Truls satt ensam och melankolisk, drack munk och hörde madame Belinskaja, – skrek på punsch, så det hördes tvärs igenom sången, lutade sig intill Truls' öra, hviskade, så att hvar menniska i salen kunde höra det: «Klart. Jösses, det gick, om det så vore hundra tusen riksdaler,» kastade sig tillbaka i stolen och nickade upprepade gånger triumferande öfver till sin vän, medan hans ansigte sken som solen.

Papperet gick med pukor och trumpeter i häradsbanken, och medlen utdelades inom gardet i enlighet med hvars och ens behof. Truls fick ingenting, då han ingenting begärt; alla ansågo att han behöfde ingenting, och af samma mening var han sjelf. Men en dag, då han sammanräknade de efterhand lyfta beloppen å sin upp- och afskrifningsräkning, gjorde han den upptäckten, att resten stod mycket obetydligt öfver noll.

På något sådant hade han icke haft en tanke. Nå, åtskilligt var ju bara utlånadt! Han uppgjorde en lista öfver sina debitorer, och började björna, muntligen och skriftligen, hos den ene efter den andre. Men han fick ingenting in: definitivt instälda utbetalningar, «tillfälliga svårigheter», axelryckningar, beklaganden och ursäkter; summa summarum: öfverallt tomt.

Då till på köpet en morgon vederbörande tillstälde honom såsom trassent ett par protesterade vexlar på sängen, måste han vidtaga anstalter af ena eller andra slaget, för att – åtminstone för ögonblicket – få mynt disponibelt. Han beslöt draga en vexel och for en majdag in till Lund för att få fatt i Malm. Det var ut på eftermiddagen, just vid den timma, då middagskaffet med avec’et brukade vara intaget, den nödiga kroppsliga motionen vid biljarden undanstökad och de unga herrarne försvunna på sina resp. lägenheter rundt i staden, för att läsa eller sofva. Truls lydde emellertid instinktens röst och tittade först inom på Jernvägshotellet.

En trappa upp stod källarmästare Lundegren.

«Är Malm här?» sporde Truls.

Källarmästaren gjorde en gest vidare uppåt.

«Herrarne sitta deruppe,» sade han med en beklagande resignerad min i sitt hederliga suputansigte.

Malm gick vid biljarden och spelade carambol med studentkårens «biljardkung». Samtlige hans protegéer suto vid ett af borden och sågo på, röda och tysta, med den ordinarie rationen punsch framför sig. När partiet afslutats, slängde Malm köen; och Truls och han följdes åt in i smårummet bakom.

Truls framsatte ärendet.

«Behöfver *du* göra pengar?» utbrast Malm sakta och förvånadt.

Truls utvecklade situationen.

«De pengarne får du aldrig igen,» sade Malm torrt. «Utlånta pengar äro förlorade pengar, – numer.»

Dermed drog han fram en bundt vexelblanketter, utskref och endosserade den ena samt räckte den åt Truls.

«Drag den i Kristianstadsbanken i Malmö,» sade han. «Der går den nog.»

Protegéerna hemtades in och slogo sig förväntningsfullt ned i afvaktan på godt-godt.

«Calcric,» kommenderade Malm ut genom dörren.

«Caloric,» istämde protegéerna i jubelkör.

Flickan kom för att erhålla närmare besked. Det var en «ny»; Truls hade icke sett henne förr. Hon blef som af en händelse stående vid Malms stol och betraktade den nykomne, som om hon ville taga mått af honom med sina blickar, – oförskämdt spörjande blickar, fulla af lasciva snaror, och på samma gång så färglöst kalla i uttrycket, att Truls rönte en fysisk förnimmelse som vid beröringen af en fuktkall hud.

Han satt och sökte inom sig, lyssnade efter, om icke hans erinringar skulle anförtro honom något om denna kvinna. Om *henne* särskildt bestämdt icke; men om typen. Ja, typen kände han, – om också bara i sin instinkt.

Hon stod och snodde sig hos Malm, gaf ögon och skrattade. Egentligen var allt vackert hos henne; hon var så smärt om lifvet, att en man nästan skulle kunna omsluta det med sina händer, och det regelbundna

ansigtet egde det mjella, hvita och röda skinn, hvilket är så egendomligt för så många för hysteri och brott anlagda kvinnor. Men hennes kropp hade i sin böjlighet något af maskens benlösa mjukhet; och när hon en gång böjde hufvudet framåt, greps Truls af ett plötsligt illamående, hvilket – utan att han kunde säga hvarför – härledde sig från den långa, fulla, hvita halsen inunder det i nacken på mansvis kortklippta bruna håret.

Hon gick, och kom in igen med det beställda. Hon hade åter, som af en händelse, blifvit stående invid Malm. Hon gjorde sig god tid och lång omsorg med att ordna glas och flaskor. Dervid böjde hon sig fram öfver Malm, och Truls lade märke till, att hennes ben trycktes hårdt mot vännens. Det flög som en stöt genom Malm, och i nästa ögonblick satt flickans smärta kropp sluten inom hans ena arm som i ett skrufstäd. Hon ormade sig för att slippa lös, föll med brösten mot hans axel, satte begge händerna mot hans bröst, spände och bände; men det var alltsammans slappa rörelser, som endast gåfvo en retelse mer, och de gråblå ögonen sågo ned i hans med samma uttryck, hvarmed de nyss betraktat Truls. Malm satt och höll henne fast, utan att säga ett ord eller skifta en min i sitt ansigte, hvilket hotande och sammanpressadt var rigtadt upp mot hennes. Så slängde han henne plötsligt handlöst från sig och röt:

«Ut med sig! Marsch!»

Flickan ordnade sin pannlugg, glättade på sin klädning, log mot honom, som om ingenting händt, och gick långsamt ut genom dörren.

Libationen tog sin början, och det eldades häftigt på. Malm dref sjelf på och föregick med godt exempel, satt mestadels tyst, liksom frånvarande, skrek så upp, sjönk tillbaka igen i sitt mörka grubbel.

Plötsligt reste han sig och gick ut. De andre fortsatte; tiden led; han kom icke. Truls gjorde sig ett ärende ut. Det var tomt i biljardsalen, lamporna voro icke tända, och det begynte redan skymma. Han hade blifvit stående vid dörren och såg sig omkring, – då hörde han halfhögt samtal inne från skänkrummet. Han tog sakta ett par steg framåt och blickade in genom dörröppningen. Malm satt i soffhörnet och höll flickan, hvilken stod framför honom med sina knän mot hans, i handen. Han tycktes ha bevekande och intrångande talat till henne; han satt ännu och höll hennes händer i sina och såg upp mot henne med ett spändt uttryck i sitt ansigte, som om han väntade svar. Den unga flickan vred på sig, höll ögonen sänkta, undvek hans blick; men sade ingenting. Slutligen höjde hon blicken, fick syn på Truls och drog händerna till sig. Malm följde rigtningen af hennes blick; och det flög en skugga öfver hans ansigte, när han varseblef vännen. Truls gick vidare, och låtsades, som om han ingenting sett; och när han kom tillbaka in, fann han Malm åter på sin plats vid bordet. –

Truls hade nästan helt och hållet glömt allt detta, när han en vacker eftermiddag långt framme i maj såg Lorens Ek och Anna på långt afstånd komma mot sig, der han strök genom Södra Promenaden upp mot Gustaf Adolfs Torg till. De gingo helt långsamt och som det tycktes inbegripna i ett vigtigt samtal. Ek med hufvudet böjdt ned mot den unga flickans och oupphörligt snubblande öfver sina egna fötter. Truls vände om, när han mötte dem, och slog följe. Anna hade gråtit; Ek pratade visserligen som vanligt i alla fyra väderstrecken, men det klang icke naturligt och han förstummades från tid till tid.

De båda vännerna följde den unga flickan ända till hennes dörr i Stora Trädgårdsgatan, togo afsked med henne och gingo samman tillbaka den väg de kommit.

Anna hade icke väl hunnit försvinna i huset, förrän Ek grep Truls i armen, i det han tillika hastigt vände sig om, för att ytterligare öfvertyga sig om, att hon vore utom syn- och hörhåll.

«Hon har berättat mig om Bror,» sade han lågt och sköt sitt skäggiga glasögonsansigte in under sin följeslagares.

Denne såg frågande på sin vän.

«Hvad då?»

«Det är egentligen stor synd om henne; jösses, hon grät, min själ, så det kunde skära en in i hjertat. Det kan väl hända, att hon trott, han skulle gifta sig med henne; och det trodde vi ju alla. Det var bestämdt också hans mening. Men hur det än gått med det, så hade hon gerna nöjt sig med som det är, ty hon håller af honom; och i alla fall är hon tusen gånger bättre än den andra. 'Ack, den konan!' sa hon och knöt händerna och skar samman tänderna – och Lorens Ek imiterade energiskt – 'det är hon som förderfvat honom för mig.' Han kommer icke mer till Anna; han sitter bara och hänger öfver den andra. Och herre jesus, nu när han skulle hålla både tid och pengar samman!»

«Nå,» menade Truls, «det är väl inte så farligt heller. Låt honom bara hållas en stund, så blir han nog mätt på den också.»

«Ja, bara han fick henne en gång,» ropade Ek och slog ut med armarne, «bara han fick henne en gång. Men hon är slug, den satan; hon vet nog hvar hon har sin man. Han får ingenting, ser du; hon håller honom bara hän. Hon håller sig dygdig, det ludret; hon väntar lugnt, tills han en gång ger henne ett eller annat löfte, bara för att få henne.»

«Han är väl inte så galen heller!»

Ek tvärstannade:

«Kom ihåg, hur det var med Anna, du!» ropade han med åskstämma och blickade strängt på vännen.

Denne gick tankfull vidare. Ja, det var sannt: henne fick han, derför att han höll ut. Ingen kunde skryta med att ha haft henne; Malm, som väl i början endast tänkt på några nätter, kom heller ingen väg med henne; men han satt hos henne borta vid disken, kväll efter kväll, år efter år, blef hängande, medan de andre kommo och gingo, gamla blefvo borta och nya kommo till och i sin tur tröttnade, – satt, tills han till sist fick henne.

«Han behöfver ju bara möta ett nej, för att burdus vilja sätta sin vilja igenom,» fortsatte Ek. «Har han satt sig något i hufvudet, så ger han inte tappt, förrän han fått hvad han vill ha. Med Anna var det i alla fall mer än en nyck; men här?! Hör du» – Eks röst blef grötig –, «Malm är inte densamme som förr. Det är något fan i våld med honom. Har du inte märkt det?»

Truls skakade på hufvudet; han hade icke sett honom på flere veckor.

«Vet du, jag är ibland nästan rädd för honom.»

«Ah» – Truls försökte se på sin vän med ett leende, men leendet stelnade, när han såg Eks ansigte; han kände sig beklämd, och det gick kallt igenom honom.

«Det är något i olag i honom. Anna har också märkt detsamma; hon kan inte säga, hvad det är. Jag tror, han *kan* inte mer.»

«Nå, men nu tar han ju sin examen och så blir ju allting klart.»

«Bara han inte gör en dumhet.»

«Flickan derinne, menar du?»

«Jesus, han vet ju inte hvad han gör en kväll han är full. Hvem vet, hvad hon kan få ut af honom, när de sitta der och hångla. Hon nekar sig för honom, det ludret; och han släpper henne inte, förrän han fått henne. Och du vet – har han gett ett löfte, så håller han det, om han också gett det, när han var full som en alika.»

De gingo en stund tysta bredvid hvarandra. De hunno fram till Rörsjöbron, och deras vägar skildes.

«Kan du egentligen säga,» sporde Truls, då de skakade hand till afsked, «hvarför han ändå inte vändt sig till onkeln och rätt och slätt förklarat honom, att nu *måste* han ut med pengar?»

«Jo, den gamle har en gång sagt: 'min vän, kom igen, när du har ditt examensbetyg i fickan, så skall du få, hvad du vill ha. Men dessförinnan – gör dig intet besvär, ty det lönar sig inte.' Och Bror kom naturligtvis inte igen, – 'hellre *ta* pengarna, sa han, än komma igen och tigga dem af honom.' Nej, då gör han förr hvad som helst. Den gamle herrn har nog väntat, han skulle komma; men den som inte kom, det var min själ Malm.»

Och Lorens Ek stack af ut mot Rörsjöstaden med en triumferande gest och ett skallande skratt. –

Och veckorna gingo. Våren kom i landet, och den första sommarhettan kom i luften; rundt i Skåne sprungo bokskogarne, och inne i städerna begynte man se markiser och kritade rutor.

En dag sist i maj tog Bror Malm sin examen. På «Skandinavien» hölls rulla. Gardets gamla suprum jemte kringliggande smårum hade reserverats. Festmiddagen var afäten; och sällskapet spred sig öfver hela våningen med kaffet och seltersvattnet, punschen, konjaken och likörerna. I rummet upptill biljarden voro uppstälda bierfat, direkt importerade från Tyskland. Snart slumrade man, halft eller helt, hvar i sin stol; det gälde att ha friska krafter till aftonens ansträngningar på Jernvägshotellet. Väggklockorna knäppte monotont; en stark och doftig vårluft stod in genom de öppna fönsterna; och sjelfva smällarne och rullandet ute å biljarden fick något söfvande.

Efterhand vaknade man upp igen ur middagsslummern. Alla med torra gommar och glupande törst, så som det plägar gå vid slika tillfällen. Nu skulle bieren smaka.

«Hål på fatet,» hördes plötsligt en omornad stämma.

«Hål på fatet,» ljöd det i korus från ena rummet.

«Hål på fatet,» ekade det i korus inne från biljardsalen.

Derpå en paus. Alla suto och väntade på, att något skulle ske. Men det skedde ingenting.

«Hvar är Malm?» hördes någon fråga.

«Malm!» ljöd det i korus, och ropet spred sig från rum till rum. Men af värden var ingenting hvarken att höra eller se.

Då märkte Truls, att Lorens Ek spratt till, såg sig förskräckt ikring och sprang upp. Han följde efter och såg vännen titta in i alla rummen, undersöka alla lagen, samt, då han ingen Malm fann, störta på dörren. Han fick fatt honom i förstugan, just som han med cylindern på nacken och en arm i rocken rusade utför trapporna.

«Hvart hän?» ropade han efter honom.

«Kom,» svarade Lorens Ek och kilade vidare. Truls efter.

Utanför Jernvägshotellet stannade Ek och inväntade honom.

«Du ska få se, han är häruppe,» sade han lågt och log med skefva, galna ögon på Truls. «Kom!»

Han tog trapporna i två tre språng, och Truls skyndade efter. En kypare kom springande med en fullsatt bricka ut ifrån matsalen och skulle tvärsöfver. Ek grep honom i armen, så att den unge mannen beskref en kurva och flaskor och glas tumlade om hvarandra.

«Är herr Malm här?» röt han.

Den förskräckte pojken stammade något ouppfattbart om, att han trodde, men icke visste.

«Hvar är källarmästaren?»

«Källarmästaren är inne hos sig, herr kandidat.»

«Var god säg honom, att han kommer ut,» kommenderade Ek. «Ögonblickligen! Förstår du?»

Pojken åstad. Källarmästaren kom flegmatiskt utför trappan och nickade till de begge unge männen, med ett resigneradt och bekymmersamt uttryck i sitt stora röda ansigte.

«Goddag du» – källarmästaren var du med hela laget. «Är Malm här?»

Eks ögon suto skeft och hotande på källarmästaren. Denne ryckte på axlarna.

«Jag tyckte inte om'et, men hvad fan skulle jag göra. Han kom för en timme se'n och ville, att jag skulle ge Karin fri för en stund. Jag sa först nej, men då blef han ovettig. 'Säger du inte ja, så djefvulen ta mig får du icke pisk!'» – Källarmästaren härmade Malm. «Hvad skulle jag göra; jag trodde karlen skulle bli galen. – De sitta deruppe,» tillade han och gjorde en gest upp mot öfra våningen, «i ett af resanderummen och dricka champis.»

Ek stod och skälfde i raseri; det skar i hans tänder, och han såg sig ikring, som om han sökte någon eller något att urladda sig på, att slå sönder eller krossa.

«Vill du kanske vara så god, källarmästare,» frampressade han, så spottet stod om munnen, «gå upp och helsa honom från mig och säga, att jag gerna ville tala med honom, – att vi alla sitta och vänta på honom,» rättade han sig.

Källarmästaren sjönk samman och fick en rund rygg; han stod och flyttade på fötterna och höll blicken eftertänksamt fäst i golfvet.

«Ja,» sade han, «det nyttar inte. 'Jag vill inte bli störd,' sa han, 'jag vill inte bli störd,' sa han, – och herrarne vet, hvad *det* betyder.»

Källarmästaren såg tröstlöst resigneradt vädjande på herrarne, och herrarne sågo rådvilla på hvarandra. Plötsligt utstötte Lorens Ek en svordom och tog ett par väldiga språng uppför trappan. Derpå stannade han lika plötsligt, stod en stund och öfvervägde, och vände så helt långsamt tillbaka utför trappan.

«Kom, låt oss gå,» sade han kort till Truls.

De gingo begge tillbaka upp på «Skandinavien». Der var festen i full gång: bierfatet var öppnadt, och bieren flöt i strömmar.

En halftimme senare kom Malm. Ingenting särskildt var att se på honom. Han låtsade om ingenting, bad

bara helt en passant om ursäkt för att han skolkat, och satte sig derefter i spetsen för libationen. –

Åter hade några veckor gått, och man var på gränsen till högsommaren. Malm hade hyrt lägenhet ute i Rörsjöstaden, inköpt hel bostadsinrättning, skaffat hushållerska, kastat annons in i bladen och satt sig att vänta på patienter.

En förmiddag, när Truls gick *till* badet, mötte han Malm, som kom *från* badet. Han hade stannat, men Malm gick rakt förbi honom och ropade skrattande efter sig:

«Ska hem. Der har varit telefonbud efter mig. Der hemma sitter min första patient och väntar på mig. En gammal käring, som har ondt i benet.»

Man hade begynt söka «den nye doktorn»; han ingaf förtroende genom sitt lugn, vann genom sin rättframma fåordighet.

En dag, när Truls kom upp till sin vän i ett ärende, fann han en af protegéerna installerad i mottagningsrummet; det led just mot sjukbesöktimmen, och ute i väntsalen suto redan ett par bondgummor.

«Jag skall tjenstgöra, som du ser,» upplyste protegéen.

«Hvar är Malm?»

«Rest till Lund. I affärer.»

Truls gick på hemvägen inom till en telefon och satte sig i förbindelse med källarmästare Lundegren inne i Lund.

«Malm der?»

«Har varit.»

«Och nu?»

«Rest till Bökeberg.»

« Ensam?»

«Nej. Med herr Wetter och Karin och flickan från Skandinavien!»

Efter den dagen befans protegéen allt oftare ha inträdt i tjenstgöring. Malm kunde vara borta flere dagar å rad; ingen visste rätt besked, hvar han höll till, icke ens Truls och Ek. Än hette det, att han skulle till Lund, än att han skulle till onkeln; men alltid gälde det affärer, och han blef för hvarje gång allt längre tid borta. Tills han en dag plötsligt sågs å Malmö gator igen på väg till en bank eller träffades hemma hos sig, expedierande sjukbesök.

«Hvad reser han så mycket efter?» undrade Truls.

Ek gjorde en gest af vanmäktigt raseri och bet af en svordom.

«Der är nånting i vägen,» sade han kort och vände hufvudet bort.

«I affärerna, menar du?»

«Ja.»

Truls gick en stund eftertänksam.

«Tror du, att onkeln – – ?»

«Vet inte,» afklippte Ek. –

En morgon, just som Truls svängde om hörnet från Adelgatan ned i Hamngatan, for han rakt i famnen på Malm. Skyggade tillbaka, som om han sett ett spöke, och blef stående som fastnaglad; han ville säga något, men blott ett oartikuleradt ljud kom fram. Han hade icke hunnit kasta mer än ett enda ögonkast på vännens ansigte: Malm hade gått rakt förbi, utan att säga ett ord, med ett underligt trött, sjukt, svagsint smil och med en blick ur ett par ögon, så likgiltiga, så främmande, så tomma och glanslösa, som vore det en död menniska, hvilken ännu mekaniskt rörde sina ben. Truls kunde icke säga, om den andre sett honom eller icke, om han igenkänt honom eller icke. Han blef stående och såg efter vännen, ända tills denne försvunnit om hörnet till Stortorget. –

Så sitter då Truls en julidag fram på kvällen i sitt rum, då det bankar på ytterdörren. Han går att öppna; ute i den halfskumma portgången står ett fruntimmer. Det är Anna. Hon stiger på, utan att säga något; Truls låter henne gå förbi sig in i rummet, följer så sjelf efter och stänger dörren.

«Hvar är Bror?»

Truls möter ett par brännande, rödgråtna ögon.

«Jag vet inte. Jag har inte sett honom på ett par tre dar. – Men hvad står på, Anna?»

Den unga flickan stod och hängde vid hans läppar med en blick full af ångest. Ögonen blefvo allt större och större och fyldes med tårar. Hon sjönk ner i en stol och grät, vred sig sakta och grät.

«Men Anna då – – – »

Truls försökte lugna henne, men det var som att gjuta olja på elden. När han talade in på henne, började hon snyfta öfverljudt och jemra sig, och vid beröringen af hans hand vände hon ansigtet bort. Så lät han henne hållas, och omsider gaf det efter. Hon satt en stund tyst och orörlig, med blicken i golfvet; derpå lyfte hon ögonen och fäste dem på Truls.

«Jag har fått ett bref från honom,» sade hon. «Jag har gått i två dar och inte visst, hvad jag skulle ta mig till. Nej, jag vågar inte tänka på det. Men det var så besynnerligt, brefvet. Det tog mig, så att jag föll om. Jag har tänkt öfver det natt och dag, och jag är så rädd för hvad jag går och tänker på.»

Derpå berättade hon, att hon för tre dagar sedan mottagit en försändelse från Malm, afstämplad Lund och innehållande lifförsäkringspolicer å några tusen kronor, samt ett bref, hvari han sade sig vilja tillförsäkra henne ett litet kapital, ifall han skulle dö och sålunda icke längre kunna sörja för henne, och derför öfverläte henne de bifogade papperen såsom hennes egendom.

Det blef tyst en stund.

«Stod der intet annat i brefvet?» sporde Truls med tjock stämma.

Den unga flickan vände sig hastigt halft bort.

«Jo,» svarade hon sakta och vekt.

Truls förstod, och sporde icke vidare.

«Åh, han är så god,» fortsatte hon stilla. «Han har alltid varit god mot mig. Och allt hade ännu varit godt, om inte hon, derinne i Lund, hade varit. O, om jag hade den konan här, jag skulle kunna vrida nacken af henne. Det är hon, som är skuld till alltsammans.»

Truls hade farit i skorna och hatten: han måste ha fatt i Ek. Han skildes från Anna utanför Frimurarekällaren, tröstade henne med ord, som han sjelf icke trodde på, och lofvade att hon skulle få höra af honom.

Inne på Frimurarekällaren gick Lorens Ek mycket rigtigt och spelade bigg. Han såg på Truls, när denne inträdde, spörjande och spändt, som om han väntade på att få höra något, en jobspost kanske; och detta stämde Truls rent hemsk till mods, utan att han egentligen gjorde sig reda hvarför.

«När du slutat partiet,» sade han, «så kom med; jag har något att säga dig.»

Ek ropade på kyparen.

«Sköt min kö, jag måste gå!»

De begge vännerna gingo öfver på andra sidan och slogo sig ned vid ett af borden ut mot gatan.

«Nå,» sade Ek, lade sig fram öfver bordet och satte ansigtet ända in under Truls'.

Denne förtalde uppträdet med Anna och såg frågande på sin vän, när han slutat. Men Ek undvek blicken, drog sig långsamt tillbaka och sade ingenting. De kände begge, att det låge något emellan dem, som de icke vågade se efter, hvad det var, och som de låtsade icke veta af att det låg der. Efter en stund lutade sig Ek ånyo öfver till Truls, tittade hit och dit för att öfvertyga sig om, att inga vittnen funnes, och sade lågt:

«Malm har varit i Köpenhamn samman med Karin, – tre dar och tre nätter; och de ha i eftermiddag kommit tillbaka till Lund.»

« Ensamma?»

«Ja, Josua såg dem en kväll i Tivoli; men när Malm fick syn på dem, vek han af in på en sidogång.»

Truls satt en stund fundersam.

«Nå,» sade han, «då har han väl åtminstone ändtligen *fått* henne en gång.»

«Ja, om *det* vore allt,» sade Lorens Ek med ett tvärt tonfall och vände sig bort. –

Följande förmiddag gick Truls förbi jernvägsstationen just som ett af Lundatågen anlände. Han stannade för att se efter, om några bekanta vore med. I den framvältrande mängden fick han plötsligt syn på Malm.

«Det var bra jag fick fatt i dig,» sade denne och drog fram en sedelbunt. Han hade en inbetalning att göra i dag i Skånebanken och bad Truls uträtta ärendet. Sjelf skulle han med samma resa vidare, till Svedala, med första middagståget.

«Till onkeln?» sporde Truls, medan han slog följe utåt mot Ystadsstationen.

«Ja,» svarade Malm likgiltigt.

Truls ville läsa i vännens ansigte, men det stod ingenting deri, – sökte fånga hans blick, men den var likgiltig annorstädes.

«Vi träffas kanske i afton,» sade Malm, när tåget peps ut. Han skulle komma tillbaka med kvällståget.

Fram mot kvällen gick Truls ut att få fatt i Lorens Ek. Han fann honom på Kramers biljard. Ek nickade till en början öfver till honom, som om ingenting stode på, och fortsatte i allsköns lugn spelet. Men när han, der han sprang biljarden rundt, en gång kommit i närheten af Truls och med detsamma gjorde en dålig stöt, for han på honom och sade, alltjemt följande bollarne med gjord uppmärksamhet, – sade med en nonchalance, full af uppror:

«Du sa' i går: 'nu har han väl åtminstone *fått* henne!' Ja, nu har han fått henne.»

Truls såg oroligt upp på honom; men vännen syntes bara ha intresse för spelet, som han noga följde med sina blickar. Om en stund tillade han så med en humor, som gick kallt igenom Truls:

«Jag var nemligen i eftermiddag inne i Lund. Der går Karin och visar för alla menniskor en ring, som hon säger hon fått af Malm.»

Turen hade åter kommit till Ek, och han gjorde några bollar. Derpå slängde han köen, ropade till näste man, att nu kunde han göra resten, och drog Truls med sig till sitt punschbord.

«Nu kan man kanske förstå,» sade han hviskande, med det skäggiga ansigtet midt öfver glasen samt en stor, skrämd, skelande blick bakom glasögonen, «nu kan man kanske förstå, hvarför Brors affärer ännu inte äro klara.»

Truls såg upp: han förstod inte rigtigt.

«Tror du inte,» fortfor Ek, «att onkeln känner till det hela, med Karin o.s.v., mycket bättre än vi? Förstår du?»

Ja, nu förstod Truls. Och när tiden var inne, gingo de begge i orolig hast till jernvägsstationen för att taga emot Malm.

Fyra spända ögon stodo rigtade på denne, när han sprang ner från tåget; men han märkte ingenting eller låtsade icke märka någonting. Intet var att se på honom.

De satte sig utanför Horn. Malm var som mest, sade icke stort, drack mycket. De blefvo sittande, tills det stängdes, och drefvo långsamt samman in genom staden. Det var en het, kvaf kväll; icke måne på himlen; en natt utan doft; då och då en febril kåre. Icke att tänka på sofva.

De hade hunnit ut i Rörsjöstaden och stannat utanför Malms port. De hade blifvit stående utan att säga godnatt; och det kom en liten paus. Så sade Malm:

«Ska vi inte dricka ett glas champagne hos mig samman, innan vi går och sofver?»

De följdes upp igenom det sofvande huset. Hushållerskan var bortrest, och Malm hemtade sjelf in iskylaren med gullacket. De suto ännu samman en timmes tid; så reste Lorens Ek sig för att gå hem. Truls hade en lång väg att gå och var trött och ville öfvernatta på stället. Malm bäddade till honom på chäslongen i sidorummet, samt gaf honom bok och lampa.

«God natt med dig,» sade han och tog honom i hand.

«God natt med dig.»

Truls var febril och kände på sig, att han icke skulle kunna sofva. Han slängde rock och väst, kastade sig i

en stol och tog till boken. Han hade redan läst en god stund, då det skymde kring honom. Han lyfte lampan: oljan var slut. Såg på klockan: två. Det stod ännu hett in genom de öppna fönsterna: nej, inte att tänka på sofva. Han beslöt hemta sig ett ljus: han visste det stod två stycken inne i Malms mottagningsrum.

Det sken ännu ljus genom dörrspringan; han är ännu uppe, tänkte Truls. Öppnade dörren; Malm satt i en fåtölj med ryggen mot Truls.

«Är du ännu uppe,» sade denne, utan att se på vännen, i det att han gick fram och tog ner en ljusstake.

Malm hade ingenting svarat. Truls vände sig om: den andre halflåg i stolen, slappt. Han har somnat in, tänkte Truls.

«Malm!» ropade han. «Du sofver!»

Intet svar. Truls gick bort och riste honom i armen.

«Malm! Du sitter och sofver!»

Vännen gjorde en rörelse, som för att lyfta armen, men denne blef liggande, – samt mumlade något.

Då böjde Truls sig fram, såg in i hans ansigte, sköt upp den gröna lampskärmen, for tillbaka. I samma ögonblick gled hans fot öfver ett rundt, glatt föremål, som rullade hän öfver golfvet. En isande aning högg igenom honom, och han störtade sig öfver den lilla rullande tingesten.

«Jesus!»

Han hade farit samman med knutna händer och uppskjuten rygg, blifvit stående med uppspärrade ögon och vidöppen mun.

«Bror, Bror, hvad har du gjort!»

Han skakade i vännen, utan att veta hvad han sade, – intet svar, bara en otydlig mumling. Så fick han en rock på och for ut i natten, utan hatt på hufvudet och lemnande alla dörrar öppna efter sig, – ut i natten efter hjelp.

* * *

«Gamla gardet» hade infunnit sig mangrannt att tjenstgöra som hedersvakt vid Bror Malms graf. «Domhafvanden», hvilken ännu låg i alma maters sköte och grubblade öfver mysteriet Svea Rikes Lag; – Pelle, hvilken på grund af en kanske mera inbillad än verklig åsidosättning af chefen vid det folkskollärareseminarium, der han fått en adjunktur, i sin kränkta bondestolthet vändt tillbaka hem till sin fädernegård på Landskronaslätten, der han nu samman med fem glada bröder i hans egen liknelse odlade säd och handlade hästar; – tjocka Josua, hvilkens fingrar nu nått det omfång, som definitivt omöjliggjorde för honom utöfvandet af Aeskulapi konst; – Lorens Ek, Truls, m. fl. – de hade parerat alla.

Och nu suto de samman än en gång till festligt samkväm; det skulle drickas till kamratens minne. De hade fått ett par af ofvanrummen på Kungsparkens restaurant; sexan var afäten, och med kaffet och avec'et flyttade man ut på verandan. Det var en härlig kväll, en sommarkväll i Skåne. Inunder dem var det stimmande fullt med folk; i vester drömde Sundet sommarnattsdrömmar; och i öster höjde sig fullmånen, stor och röd, – ute i öster, öfver den plats, der de i dag sänkt kistan i jorden i närvaro af en hel nyfiken stad, barn och gamla, damer och flickor.

När glasen för första gången fylts, reste sig Lorens Ek.

«Jag skall inte hålla något tal, – det höll han aldrig af. Jag skall heller inte bli gråtmild, – det höll han ännu mindre af. Vi ska göra oss en glad kväll; så tror jag vi fira honom bäst. Och så må ännu något vara sagdt: der är väl mer än en af oss här, som kommer att dras ända till döddagar med följderna af att han tog afsked så här; men jag tror inte, att det fins en enda af oss, som kände honom, som är honom bitter i sina tankar. Låt oss dricka för Bror Malm!»

Alla fattade sina glas och skulle till att dricka, då tjocka Josua oförmodadt upphof sin mun.

«De mortuis nil nisi bene,» sade han. Det var allvarligt menadt och allvarligt sagdt; men man såg på hvarandra af fruktan att få se det första smittande gapskrattet. Så stötte hvar och en sitt glas i bordet och drack det i botten.

Och så sjöng man Bellmans graf- och minnessång:

«Hvem är som ej vår broder mins,
Fastän hans skugga mer ej fins?»

Det klang vekt och fylligt ut i den stilla sommarnatten, ut öfver menniskomassan, som satt och lyssnade, ut öfver staden, ut öfver slätten och sundet. Och Pelle tog slutradens sista höga ton så rent och klangfullt som förr en gång, när han var tjugu år:

«Han utan like var!»

* * *